

Милан Андрић

ЛИКОВНА КУЛТУРА 8

Уџбеник за осми разред основне школе

ЛИКОВНА КУЛТУРА 8

Уџбеник за осми разред основне школе

Редакција Фондације Александар Кавчић

Аутор Милан Андрић

Рецензенти доцент Дамјан Мартиновић, Академија класичног сликарства,
Сремска Митровица

Биљана Мицковић Миловановић, ОШ „Љуба Ненадовић”, Београд
Марија Стојиљковић, ОШ „Чегар”, Ниш

Главни уредник Смиљка Наумовић

Уредник Смиљка Наумовић

Извори фотографија Wikimedia, Wikipedia, Shutterstock
Народни музеј, Београд
Галерија слика „Сава Шумановић”, Шид
Музеј Паје Јовановића, Београд

Лектура Милица Шаренац

Коректура Редакција Нове школе

Главни уредник Слађана Николић

Дизајн и прелом Слађана Николић

Издавач

Нова школа д. о. о.
Београд, Господар Јованова 22

За издавача Милица Ђук

Штампа СавПо д. о. о., Стара Пазова

Тираж 3.000

Прво издање, 2021.

ISBN 978-86-6225-065-0

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

37.016:73/76(075.2)

АНДРИЋ, Милан, 1981-

Ликовна култура 8 : уџбеник за осми разред
основне школе / Милан Андрић. - 1. изд. - Београд :
Нова школа, 2021 (Стара Пазова : СавПо). - 132 стр. :
илустр. ; 29 см

Тираж 3.000. - Решења тестова: стр. 128-129. -
Појмовник: стр. 130-131. - Библиографија: стр. 132.

ISBN 978-86-6225-065-0

COBISS.SR-ID 54040841

Министарство просвете, науке и технолошког
развоја Републике Србије одобрило је овај
уџбеник за употребу у школама решењем број:
650-02-00163/2021-07 од 8. 9. 2021. године.

Драги осмаци,

Имате прилику да још једном завирите у свет уметности који је пун безграницног ликовног изражавања и маште. Овај уџбеник служи да вам помогне да повежете све што сте до сад научили. Овде можете пронаћи начине како да употребите стечено знање, да се ликовно изразите и да примените то знање у свакодневном животу. Уживајте у маштовитом процесу стварања и покушајте да и ви будете мали, али битан део огромног света уметности!

Аутор

Милан Андрић, Венеција, 2019.

ВОДИК КРОЗ УЏБЕНИК

Ликовни подстицај – број странице на којој је подстицај за ликовни задатак

Занимљивости – интересантан садржај из света уметности

Ликовни задатак – примена стеченог знања

Објасните гдје би могао/ла применити знање о доминанти у области којом би се базио/ла.

- Која од ових занимљивости ти највише привлачи пажњу?
- Шта истиче то занимљиво више од осталих и како занимљиво се бави као што обављаш тај посебан простор?
- На кој начин би истражио/а зону предузимајући у неком простору?
- Шта би изјаша привлачило пажњу по сметачу у калупу и како би то истражио?
- Како би чигногледајући простор неког места и какав био била доминантнији?
- Какав облик и изглед, највише од лепоте можеш да симболиш и прикажеш доминанту на њему?
- На кој начин би обликовало/ла слова и симболи/ла њаков изглед, да прикажу највише пажње и истакну се на стварацкој неког часопису?
- Како би чигногледајући ограду и изглед, највише од лепоте можеш да осимплиши да буде доминанта на њој?

Објасните једно занимљиво и примени доминанти у тој области. Најчешћу нају изјаша највише, док да прикажаш употребу доминанте. Свој разлогови ћи да објасниш.

Материјал за рад: олово за цртеж, папир блока бр. 5, фломастери, драшко бојница, темпери.

ЗАНИМЉИВОСТ

Буџи Кампа, обликован је у Дубају, у Јужним Арапским Емиратаима, највиша је грађевина на свету, са висином од 828 м, која доминира над постојећим четвртим највишима града. Међутим, транскултивно је унграђен Кралевски Торови у Орији у Саудијској Арабији, чија висина би требало да буде 1000 м ако би постала највиша грађевина света.

ГРАДИЦИЈА

Задржавај слове испред тачних одговора.

Градиција је принцип компоновања који представља:

- а) поступак приказа од једне вредности ка другој;
- б) графичке композиције посебног облика који се стиче;
- в) поступак приказа од свегог ка тањим, од већег ка мањем, од једне боје ка другој, одблиског ка даљем, итд.

Постоји са што је градиција у споју језику и како са додацима постепено нараштају у посавим болничаркама, Бранка Радичачића, који се читава/ла са спретом језика и њене вештине у основном раздјелу.

Градиција слична у сликарству највише се употребљава приликом приказивања традиционијности објекта и простора. Постављан приказом од свегог ка тањим доприноси стварању изузетне заобљености објекта. Такође, градиција сличнија на уматичном делу оставља занимљиве утицаје на поистраживање сваког делова композиција.

Драган Мартинескић, Пловод јој, 1997.

Непознате речи – објашњења ликовних поjmova

Подсети се – повезивање знања из ликовне културе са другим предметима

Метафора и алегорија

Метафора је израз који се користи да се изрази нешто путем сличности с другим нештима. Алегорија је израз који се користи да се изрази нешто путем сличности с неким појмом на основу вредности или сличности, тај израз има добру значајност појма. Уметничка метафора у уметничкој делатности остварује се приказивањем мотива који подсећа на неки други појам и сличносту.

МЕТАФОРА И АЛЕГОРИЈА У ЛИКОВНОЈ УМЕТНОСТИ

Подсети се на стилске фигуре метафору и алегорију које се читава/ла са спретом језика и њене вештине.

Уметнички делатник врло често се користи метафора или алегорија, јер су гравије обично порука. Високоизведене метафоре представљају поређење неког мотива са неким појмом на основу вредности или сличности, тај израз има добру значајност појма. Уметничка метафора у уметничкој делатности остварује се приказивањем мотива који подсећа на неки други појам и сличносту.

○ На слици Јурија Соломона митник је користио часовнике, као главни мотив. На овој слици, часовници су метафора времена и пропастности времена.

Симонор Дали, Јурија Соломон, митник, 1931.

Време које показују часовници је различито и на тај начин симболише метафору Амуртјеву творилицу, првог који се раке и неф константно вади и напушта.

Метафора овог часовника је пропадајући теком времена, што симболише смрт и смрт. Сима из високоизведене митологије која је ујутру извела изоксисте.

Метафора че совинка који се сопте на сунцу представља време који је вечно и увек прати.

Лепениски Вир је палеолитско археолошко насеље на десној обали Дунава, у Београдској котлини, у близини Донеце и Тимочке реке. Током археолошких истраживања је откривено да је ово насеље уочено у зидачкој и остатошкој кулми са драмском конструцијом и остатком скрученог каменог скелета. Ту су најстарији праскочији камене скелети у Европи. Китара Лепениски Вир развијала се у периоду од око 65 000. до 5 500. године н. е. и, а и простирала се дуж Дунава на више локалитета. Сматра се да су културе прашићево-трансилванијског света најзначајније у Европи. Данас насеље Лепениски Вир представља јединствено културно-историјску целину у оквиру Националног парка Бердић и заштићено је као строго резерват природе.

- Шта још знаш о Лепениском Виру?
- На овом линију истражији још о Лепениском Виру?

<http://www.lepeniskivir.rs/>

Лепениски Вир

Ребенски скулптури

Лепениски Вир је палеолитско археолошко насеље на десној обали Дунава, у Београдској котлини, у близини Донеце и Тимочке реке. Током археолошких истраживања је откривено да је ово насеље уочено у зидачкој и остатошкој кулми са драмском конструцијом и остатком скрученог каменог скелета. Ту су најстарији праскочији камене скелети у Европи. Китара Лепениски Вир развијала се у периоду од око 65 000. до 5 500. године н. е. и, а и простирала се дуж Дунава на више локалитета. Сматра се да су културе прашићево-трансилванијског света најзначајније у Европи. Данас насеље Лепениски Вир представља јединствено културно-историјску целину у оквиру Националног парка Бердић и заштићено је као строго резерват природе.

- Шта још знаш о Лепениском Виру?
- На овом линију истражији још о Лепениском Виру?

<http://www.lepeniskivir.rs/>

Упознај занимање – информације о људским делатностима

Појмовник

градионицар – принцип компоновања који представља постепено прелаз из једног из темења, од једног ка другом, од једног до другог, од блоког ка целини, итд.

дисармонија – наспад, неистага или нивоизменост ликовних елемената.

доминанта – принцип компоновања који представља истинство једног ликовног елемента у односу на другу, једног дела композиције у односу на целину.

јединство – принцип компоновања који представља једну, нит која повезује различите делове уметничког дела у целину.

контраст – принцип компоновања који представља потпуну супротност између ликовних елемената: њихов појаса, ствари или особине.

правило тројана – принцип компоновања који се служи заједничким правилом даје једноставља композицију на три вертикалне и три хоризонталне линије.

принцип компоновања – правила на основу којих се ликовни елементи распоредују у склопу композиције: ритам, контраст, доминанта, градионица, разнотако, јединство и хармонија.

равнотако – однос се на високу равнотаку јер, када посматрамо неко уметничко дело, дакле ликовних елемената може да буде тако да нам некоја категорија високо тужи, а нешто даје.

ритам – принцип компоновања који представља посебан ритам који има љиковних елемената на љиковном делу.

слободно ритмичко компоновање – слободна, спојена расположење ликовних елемената на љиковном делу.

хармонија – принцип компоновања, који представља складан распоред ликовних елемената.

хармонија боја – груписање и повезивање сличних боја на љиковном делу.

38

Дизајнер текстила се бави осмишљавањем и обрађивањем изгледа текстила. Употребом гравира, рибљака, пераџи, или камењача као на првомјесецу) изузетних техника, постапно стварајује постике различите утицаје. На коју природу појавује подсећа и какав утицај на ње оствара сеаки дизајн постапља?

Дизајнер накита се бави осмишљавањем и обрађивањем изгледа накита. Употребом гравира, рибљака, пераџи, или камењача као на првомјесецу) изузетних техника, постапљају од мањих перчица ка ћебије, и постапно стварају интрецијантан изглед накита.

Изпотребу градежнице можемо уситити у свакодневном животу као део мајчиних људских делатности:

- Да изградим градежнице из материјала и на који начин постигну тај објекат?
- Да изградим градежнице из материјала и на који начин постигну тај објекат, бризер, спој и цвјет?
- Који пример ти си изјешао додга да изгради?
- На који начин бићи искростио/-ла градежнице уколико би се базисао/-ла неким од ових делатности?

**Питања за
учавање,
размишљање
и закључивање**

25

Тест провере знања

Ликовни тест

1. Заскужи слово испред тачног одговора:
Логотип или лого је:
а) порадостављао приказивање облика;
б) једноставан споменик знак који грађенији поруку и упућује на одређену радију;
в) знак који истиче и издаје неки производ или комадију од другог.
2. Покушај да декорираш лого дечје манифестијације „Радост Европе”, тако што ћаш у поль уписанти значајни симболи.

3. Покушај грбове Војске Републике Србије иза исхватај са назнаком.

Први комада
Копнена војскаГрб
204. ваздухопловне
бригадеПрви баталјона војне
специјалне намене КоВре

Ликовни подстицаји

Пројекат: **Славенска митологија**

ПАПИР МАШЕ

Погледји поступак извођења
папир-маши тековим:

<http://mojucurilad.com/papir-mase/>

1. Папир-маши и брмани.

2. Јаки парче новинског папира и златнији ће на надуван базен.

3. Обиши цвје балон и пусти да се осуши.

4. Када се папир осуши, исечи отвор и изади балон.

QR код – линкови
ка интернет
страницама и
видео записима

39

129

ПРИНЦИПИ КОМПОНОВАЊА

Принципи компоновања.....	8
Ритам	9
Контраст	13
Доминанта	17
Градација	23
Равнотежа	27
Јединство	31
Хармонија	35

ПРОСТОР И ПЕРСПЕКТИВА

Простор и преспектива	40
-----------------------------	----

ПРОПОРЦИЈЕ

Пропорције	48
Ликовни ћесћ	54

КОМУНИКАЦИЈА

Комуникација	58
Декодирање слике	59
Поруке у рекламама	66
Теме и мотиви у уметничким делима	70
Метафора и алегорија у ликовној уметности	77
Ликовни ћесћ	82

НАСЛЕЂЕ

Значај и заштита културне баштине	86
Споменици културе у Србији	92
Споменици културе у свету	97
Музеји у свету	102
Музеји у Србији	108
Ликовни ћесћ	115

ЛИКОВНИ ПОДСТИЦАЈИ

117

Решења тестова	128
Појмовник	130
Литература	132

ритам
контраст
доминанта
градација
равнотежа
јединство
хармонија

ПРИНЦИПИ КОМПОНОВАЊА

ПРИНЦИПИ КОМПОНОВАЊА

НАУЧИЛИ СМО ИЗ
ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ

Заокружи слово испред тачног одговора.

Композиција представља:

- а) ликовну технику којом се приказују ликовни елементи;
- б) распоред ликовних елемената на ликовном делу;
- в) начин коришћења ликовних материјала на ликовном делу.

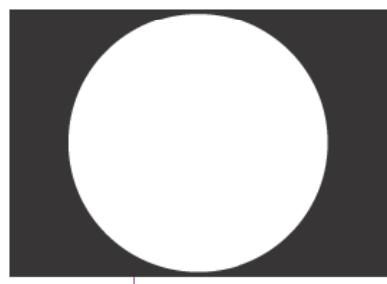

принципи
компоновања

Принципи компоновања представљају правила на основу којих се ликовни елементи распоређују у оквиру композиције. Принципи компоновања су: **ритам, контраст, доминанта, градација, равнотежа, јединство и хармонија**. У оквиру својих ликовних композиција, уметници често користе један или више принципа компоновања. Помоћу њих могу да прикажу своју идеју и истакну оно што желе да изразе ликовним делом. Уметници не примењују увек принципе компоновања, већ могу да се и слободно ликовно изражавају, тј. да стварају **слободну ликовну композицију**.

ритам

контраст

равнотежа

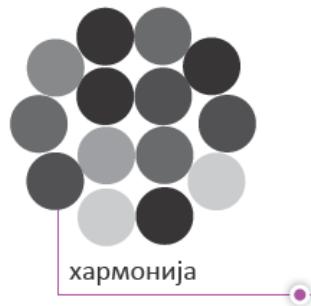
доминанта

градација

јединство

хармонија

ритам
слободно
ритмичко
компоновање

РИТАМ

Заокружи слово испред тачног одговора.

Ритам је принцип компоновања који представља:

- брзо сликање одабраном сликарском техником;
- понављање једног или више ликовних елемената на ликовном делу.

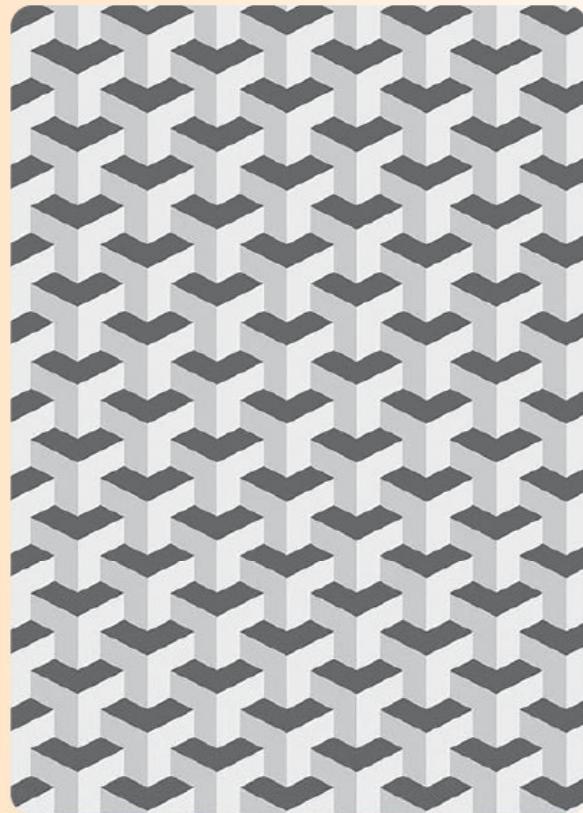
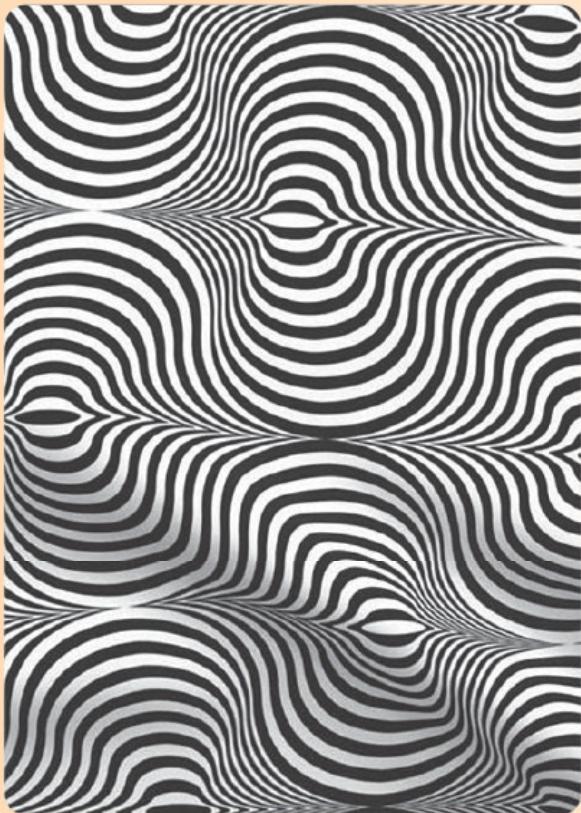
✓
НАУЧИЛИ СМО ИЗ
ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ

Подсети се на то шта је ритам у музичкој култури и упореди ритам код националних и стилизованих игара: *йолка, мазурка, чардаш, казачок, сиршаки, валцер, шанџи* итд.

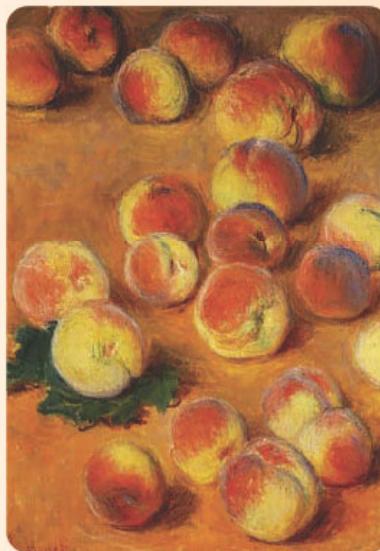
Ликовни елементи који се понављају **у правилним размацима** могу оставити утисак смирености, док понављање ликовних елемената **у неправилним размацима** оставља утисак разиграности.

Који од ова два примера оставља утисак смирености, а који утисак разиграности? Објасни по чему си то закључио/-ла.

Уметници често користе ритам како би приказали кретање.

- Какав утисак на тебе остављају ова уметничка дела?
- На који начин је постигнут ритам на овим сликама?
- У каквом су положају облици и какав је њихов распоред?
- Која слика оставља утисак кретања и због чега?
- Објасни на који начин је уметник постигао утисак кретања.

Клод Моне, Брескве, 1883.

Петар Лубарда, Косовски бој, 1953.

Ликовни елементи могу да се понављају и у различитим правцима, да се постепено повећавају или смањују, да прате одређену замишљену линију, или да буду слободно распоређени на ликовном делу, што називамо **слободно ритмичко компоновање**.

118

ЗАДАТAK

Присети се неког догађаја, на пример, рођендана, концерта, спортске манифестације или неке историјске битке о којој си учио/-ла.

- Каквих све облика могу бити предмети који се налазе у простору где се тај догађај одиграва?
- Који облици могу да се понављају?
- Како замишљаш кретање људи, које покрете изводе и на који начин?
- Који покрети се понављају?
- Шта мислиш, каква су осећања људи на таквим догађајима?

Насликај тај догађај онако како га замишљаш. Прикажи покрете учесника у догађају тако да оствариш ритам. Размисли на који начин можеш да покажеш осећања људи који учествују у том догађају и која осећања се понављају.

Потези четкице који се понављају могу да ти користе за истицање ритма.

Материјал за рад: темпере, папир из блока бр. 5, четке разних ширине.

Архитекта се бави осмишљавањем, планирањем и пројектовањем зграда. У свом раду архитекте често користе ритам облика и боја како би грађевинама дали јединствен изглед.

Керамичар се бави постављањем зидних и подних керамичких плочица. Ритам се примењује при слагању плочица да би настао посебан изглед зидних и подних површина. Огледа се у стварању шаре допадљиве људима који ће је свакодневно посматрати.

Ритам не користе само уметници на ликовним делима, већ ритам налази широку употребу у разним гранама људске делатности у свакодневном животу.

- Покушај да препознаш различите начине примене ритма на овим примерима из плетења, посластичарства, угоститељства.
- Чији рад ти се чини најинтересантнији и зашто?
- На који начин би ти искористио/-ла знање о ритму уколико би се бавио/-ла неком од ових делатности?
- Шта је још потребно да знаш да би се бавио/-ла овим делатностима?
- Коју школу би требало да похађаш да би научио/-ла ове послове?

ЗАДАТАК

Замисли како би изгледало да се бавиш неким од ових занимања. Објасни на који начин можеш да примениш своја знања о ритму у одабраној области.

- Какву грађевину би ти измислио/-ла и где би приказао/-ла ритам?
- Коју идеју можеш да смислиш за укравашавање колача или торте?
- Како би изгледала шара на тканини и шта би се понављало?
- Коју ритмичку комбинацију плочица би употребио/-ла за укравашавање пода?
- Како би изгледао напитак који би украсио/-ла помоћу ритма?

Одабери једно занимање и примени ритам у тој области. Нацртaj неку од својих идеја на папиру – тако да прикажеш употребу ритма. Свој рад можеш и да обојиш.

Материјал за рад: оловке за цртање, папир из блока бр. 5, фломастери, дрвене бојице, темпере.

ЗАНИМЉИВОСТ

На острву Мухерес у Мексику налази се необична кућа коју је дизајнирао мексички архитекта **Октавио Окампо**. Ова грађевина је у облику велике школке која се може наћи на том острву. Кућа је обликована тако да је цела унутрашњост заобљена, баш као и унутрашњост праве школке. Много прозора омогућава поглед на Карипско море. Јединствено обликован намештај употпуњује ужињавање, тако да посетиоци могу имати прави доживљај живота у унутрашњости школке.

контраст

КОНТРАСТ

Заокружи слово испред тачног одговора.

Контраст је принцип компоновања који представља:

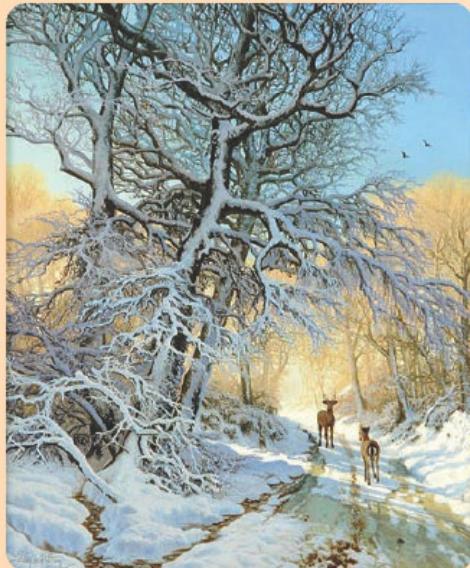
- потпуну супротност између ликовних елемената, неких појава, ствари или особина;
- ликовне елементе који се понављају по одеђеном редоследу.

научили смо из
ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ

Упореди знање које си учио/-ла о супротним бројевима из математике у шестом разреду – са знањем о контрасту у уметности. Парови узајамно супротних бројева и њима придружене тачке симетричне су у односу на координатни почетак.

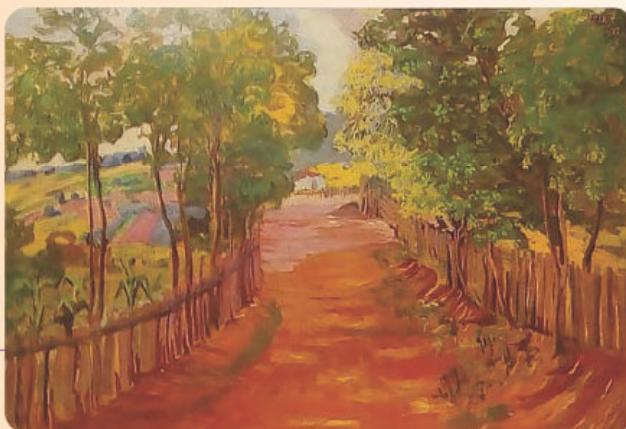
- Које супротности можеш да приметиш на овим уметничким делима?
- Који контраст ствара најснажнији утисак?

Данијел Ван Дел Путен,
Зимски призор, 2013.

Иван Константинович
Ајвазовски,
*Једрењак на Јучини
йо месечини*, 1850.

Надежда Петровић,
Пут за Ресник, 1904.

Многи уметници на својим делима користе **контраст осећања, људских стања** или **облика понашања** као што су: љубав – мржња, смиреност – бес, добро – зло, живот – смрт, срећа – туга итд. Таква уметничка дела остављају врло јак емотивни утисак и наводе посматрача да се саживи са оним што је приказано на делу.

- Која контрастна осећања или људске особине можеш да препознаш на овим уметничким делима?
- Како се осећаш док посматраш ова дела?

Александар Луј Лелоар, Јакоб се бори са анђелом, 1865.

Васил Пукирев, Чешљање унуке 1863.

- 118
- ЗАДАТАК**
- Како се осећаш када неког волиш?
 - Како би насликао/-ла себе тако да посматрачи могу да виде да неког волиш?
 - Како би насликао/-ла неког ко има осећање мржње?
 - Наведи још нека осећања.

Насликај догађај у ком људске фигуре изражавају два супротна осећања. То могу бити било која осећања, облици понашања или људска стања која су у контрасту. Размисли како ћеш приказати људске фигуре које изражавају једно осећање у односу на оне које изражавају супротно осећање.

- Које боје ћеш употребити и које светлине?
- Какви ће бити изрази лица људи на једној и на другој страни?
- На који начин може покрет или радња неког човека допријети приказивању осећања?

Материјал за рад: темпере, папир из блока бр. 5, четке разних ширина.

Дизајнер индустријских производа бави се осмишљавањем и уметничким обликовањем изгледа индустријских производа, водећи рачуна о функционалности производа, ергономији, производњи, маркетингу и утицају на здравље и животну средину.

На примерима видимо како је индустријски дизајнер употребио контраст отворено-затворено и контраст боја, како би истакао производе и привукао пажњу потрошача.

Због снажног утиска који оставља на посматрача контраст се користи у свакодневном животу и у различитим гранама људске делатности.

- На следећим примерима покушај да препознаш неке врсте контраста: велико – мало, тамно – светло, испупчено – удубљено, старо – ново, храпаво – глатко, дебело – танко, итд.
- Шта постижу контрастом на овим примерима: архитекта, фризер, по-сластичар и столар?
- Који пример ти је најзанимљивији и зашто?
- Када би се бавио/-ла неком од ових делатности, на који начин би искористио/-ла знање о контрасту?
- Шта је још потребно да знаш да би се бавио/-ла овим делатностима?
- Коју школу би требало да похађаш да би научио/-ла ове послове?

ЗАДАТАК

Замисли један свој дан у току којег би се бавио/-ла занимањем које ти се допада. Објасни где би могао/-ла да употребиши знање о контрасту у том послу.

- Какву грађевину би ти измислио/-ла и где би приказао/-ла контраст?
- Коју идеју можеш да смислиш за укравашавање колача или торте помоћу контраста?
- Како би изгледао намештај или предмет од дрвета, и у чему би се огледао контраст?
- Какав употребни предмет можеш да измислиш и да на њему прикажеш контраст?
- Како би изгледала фризура када би требало да употребиши контраст?

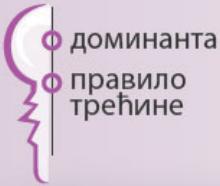
Одабери једно занимање и примени контраст у тој области. Начртај неку од својих идеја на папиру тако да прикажеш употребу контраста. Свој рад можеш и да обојиш.

Материјал за рад: оловке за цртање, папир из блока бр. 5, фломастери, дрвене бојице, темпере.

САЗНАЈ ВИШЕ

Фризерски занат као људска делатност постоји вековима. Фарбање косе потиче још из старог Рима, док је обликовање косе познато још из старог Египта. Када је у 18. веку **Лгро д Румињи** проглашен за првог фризера у служби француског суда, тада је фризерски занат почeo да се озбиљније развија. Легрос де Румигни је основао своју фризерску школу коју су похађали мушкарци и жене. Он је написао и књигу о фризерском занату. Тада је фризерских салона било мало, јер су их отварали само имућни грађани. Данас фризерских салона има безброј и опремљени су савременим алатима, а фризери користе разноврсне технике за обликовање косе. Постоје многа такмичења где се фризери надмећу у прављењу атрактивних фризура.

доминанта

правило
 трећине

ДОМИНАНТА

Заокружи слова испред тачних одговора.

Доминанта је принцип компоновања који представља:

- а) истицање једног ликовног елемента у односу на друге;
- б) коришћење више ликовних техника на истој композицији;
- в) наглашавање важности једног дела композиције у односу на целину;
- г) усмеравање пажње посматрача на један део композиције.

научили смо из
ликовне културе

У појединим композицијама доминира један инструмент, а остали га прате. Тај инструмент се истиче својом бојом звука. Подсети се песме *Марш на Дрину* Станислава Биничког коју си слушао/-ла у осмом разреду и препознај инструмент који доминира.

- Шта ти највише привлачи пажњу на овом уметничком делу?
- На основу чега закључујеш да се нешто више истиче?
- Колико доминанта доприноси твом доживљају слике?

Марко Мурат, Улазак цара Душана у Дубровник, 1900.

Када уметник жeli да истакне неку идеју или део који ћe привући највише пажње посматрача, тада користи **доминанту**. Доминанта може да се постигне на више начина: **величином, бојом, светлином, обликом и позицијом на ликовном делу**.

- Шта је доминанта на овом уметничком делу?
- Којим начином је постигнута доминанта?
- Какве мисли и осећања имаш док посматраш ово дело?

Паја Јовановић, *Издајник*, (1885–1890)

ЗАДАТAK

- Наведи причу или догађај у коме се нека особа истакла по нечemu.
- Шта радиш када желиш да се истакнеш у друштву?
- Описи ситуацију у којој се неки предмет истакао као најважнији по нечemu.

Присети се или смисли ситуацију у којој се нека особа или предмет истиче на одређен начин. Понађи у старим часописима облике које сматраш корисним за свој рад. Исеци их и распореди на папиру из блока. Направи такав колаж да се јасно види шта је доминанта на твом раду. Када неко посматра твој рад, требало би да му пажњу привуче особа или предмет који се истиче, као и да препозна ситуацију или догађај који си приказао.

Материјал за рад: маказе, папир из блока бр. 5, часописи или колаж папир, лепак за папир.

Дизајнер одеће се бави осмишљавањем изгледа одевних предмета водећи рачуна о њиховој намени. Доминанта је један од најважнијих принципа компоновања, који дизајнер користи када жели да одевни предмет буде упечатљив и јединствен, тако да привуче пажњу купца.

- Како би ти употребио/-ла доминанту за изглед своје одеће за матурско вече?

Аранжер излога се бави осмишљавањем излога продавнице постављањем осветљења, боја, распореда налепница и производа у циљу привлачења пажње потрошача.

Дизајнер ентеријера се бави пројектовањем и осмишљавањем унутрашњости просторија да својим изгледом буду пријатне и одговарају намени, коришћењем боја, материјала, намештаја, извора светlosti. Дизајнери ентеријера уређују стамбени, пословни и изложбени простор, јавни ентеријер (спортске хале, болнице), унутрашњост превозних средстава (аутомобила, авиона, бродова и др.).

Употребом доминанте дизајнер ентеријера на слици успева да простор учини занимљивим, тако што је пажња усмерена ка уметничком делу. На тај начин простор није досадан и једноличан.

Ентеријер – унутрашњи простор неког објекта

Типограф се бави осмишљавањем изгледа неке штампане стране књиге, часописа, уџбеника и сл. тако што бира и дизајнира врсту, величину, облик и боју слова и текста.

Често се сусрећемо са текстовима чије је прво слово (или неколико слова) истакнуто обликом, бојом или величином. Тиме типографи привлаче пажњу на свој текст и производ.

- Такође, примена доминанте је честа и у другим људским делатностима.
- На следећим примерима уочи доминанту и објасни какав утисак је постигао златар.
- Који пример ти највише привлачи пажњу и због чега?
- На који начин би ти искористио/-ла доминанту уколико би се бавио/-ла овом делатношћу?
- Шта је све потребно да знаш о тој делатности и у којој школи можеш то да научиш?

Фотографи, дизајнери, режисери и аниматори, врло често постижу доминанту применом једног принципа који се зове **правило трећина**. То је замишљена мрежа линија која дели композицију на три вертикална и три хоризонтална дела. Уколико желимо да истакнемо неки део композиције, потребно је да га поставимо на једну од тачака пресека ових линија. На фотоапаратима постоји опција да се укључи ова мрежа линија, па је могуће прецизније одредити позицију онога што желимо да истакнемо.

- У којој мери правило трећине помаже приликом постизања доминанте на овим фотографијама?

- На следећим примерима сцене из филма и сцене из видео-игре уочи доминанту.
- Објасни важност примене правила трећина у компјутерској анимацији и филмској режији.

Сцена из видео игре *Uncharted 2*

Сцена из филма *Авијашичар*, 2004.

Фотографијом могу да се баве аматери и професионалци. Они могу да користе фотографију да истакну неки производ да би га рекламирали, или да прикажу неки догађај из стварног живота. Уколико фотограф има за циљ да фотографијом представи неку своју идеју или замисао како би изразио осећање или пренео поруку, онда се та фотографија назива **уметничка фотографија**.

- Која од ове две фотографије је, по твом мишљењу, уметничка?
- Која порука, осећање или идеја је исказана на уметничкој фотографији?
- На којој фотографији је правило трећина боље примењено?

119
ЗАДАТАК

Објасни где би могао/-ла да примениш знање о доминанти у области којом би се бавио/-ла.

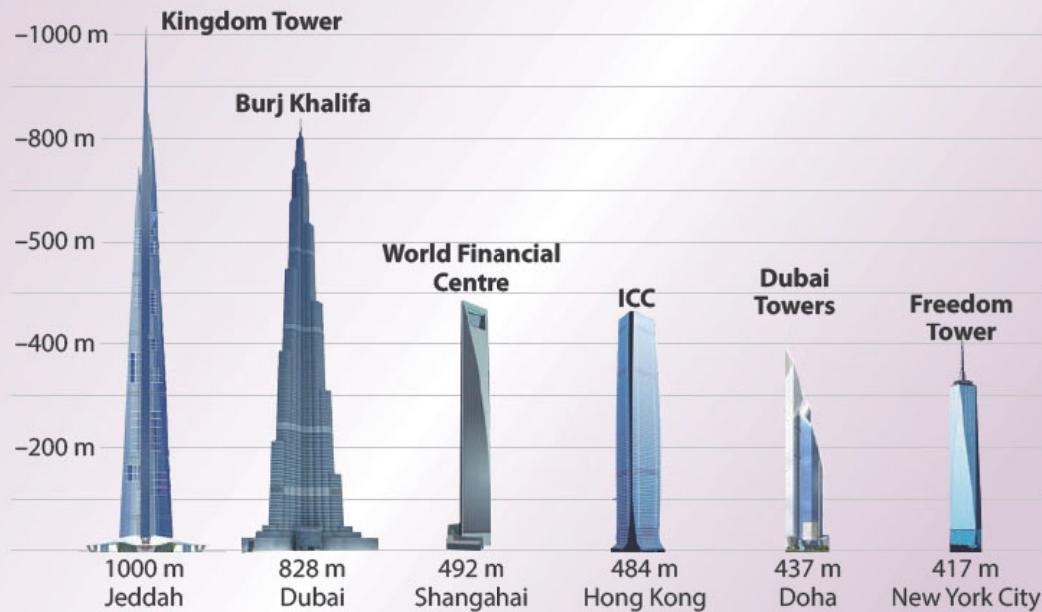
- Која од ових занимања ти највише привлаче пажњу?
- Шта истиче то занимање више од осталих и како замишљаш себе како ти обављаш тај посао?
- На који начин би истакао/-ла неки предмет у неком простору?
- Шта би највише привлачило пажњу посматрача у излогу и како би то изгледало?
- Како би изгледао простор неког стана и шта би била доминанта?
- Какав облик и изглед накита од злата можеш да сmisлиш и прикажеш доминанту на њему?
- На који начин би обликовао/-ла слова и осмислио/-ла њихов изглед да привуку највише пажње и истакну се на страници неког часописа?
- Како би изгледала одећа и какав детаљ можеш да осмислиш да буде доминанта на одећи?

Одабери једно занимање и примени доминанту у тој области. Напртјај неку од својих идеја на папиру, тако да прикажеш употребу доминанте. Свој рад можеш и да обојиш.

Материјал за рад: оловке за цртање, папир из блока бр. 5, фломастери, дрвене бојице, темпере.

ЗАНИМЉИВОСТ

Бурџ Калифа, облакодер у Дубају, у Уједињеним Арапским Емиратима, највиша је грађевина на свету, са висином од 828 м, која доминира над пословном четврти овог града. Међутим, тренутно је у изградњи **Краљевски Торањ** у Џеди у Саудијској Арабији, чија висина би требало да буде 1000 м и који би постао највиша грађевина света.

градација

ГРАДАЦИЈА

Заокружи слова испред тачних одговора.

Градација је принцип компоновања који представља:

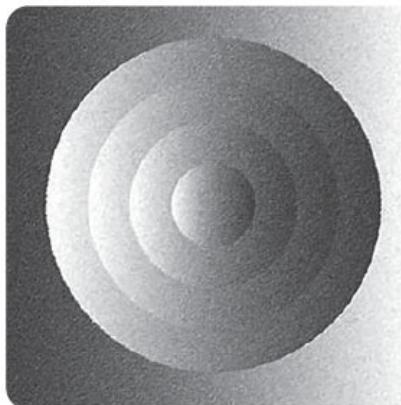
- а) постепени прелаз од једне вредности ка другој;
- б) грађење композиције помоћу једног облика који се истиче;
- в) постепени прелаз од светлог ка тамном, од мањег ка већем, од једне боје ка другој, од ближег ка даљем, итд.

наушили смо из
ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ

Подсети се шта је градација у српском језику и како се догађаји постепено надовезују у песми *Ђачки расшанак*, Бранка Радичевића, коју си читao/-ла из српског језика и књижевности у осмом разреду.

Градација светлине у сликарству најчешће се употребљава приликом приказивања тродимензионалности облика и простора. Постепени прелази од светлог ка тамном доприносе стварању **илузије заобљености облика**. Такође, градација светлине на уметничком делу оставља занимљив утисак на посматрача, наводећи га на сагледавање свих делова композиције.

Драган Мартиновић, *Плаво јаје*, 1997.

Уколико се ближи облици представе тамније, а даљи светлије, постиже се **утисак дубине простора**. Подсети се шта је то ваздушна перспектива и на који начин може да се употреби градација за њено приказивање.

Пеђа Милосављевић, 14. јул у Паризу, 1946.

119
ЗАДАТAK

- Сети се неког догађаја који је у теби изазвао осећања која су даље утицала на неки твој поступак.
- Шта је довело до тога да се осећаш добро или лоше?
- Који су догађаји утицали на промену твојих осећања?
- На који начин су се твоја осећања мењала, и у којим ситуацијама?

Подели лист папира на онолико поља са колико ситуација би приказао/-ла неки догађај. У сваком пољу нацртај по једну ситуацију из склопа ширег догађаја. То може да буде догађај који си ти доживео/-ла, или доживљај који ти је неко испричао. Нека свака следећа ситуација буде приказана тако да на крају посматрач може да схвати твоју реакцију или поступак на основу градације ситуација које су довеле до тога. Нацртај детаље који могу најбоље да објасне сваку ситуацију. Примени градацију и на изразу лица, како би приказао/-ла постепени прелаз ка неком осећању. Свој рад можеш и да обојиш.

Материјал за рад: оловке за цртање, папир из блока бр. 5, фломастери, пастели, темпере.

Дизајнер текстила се бави осмишљавањем изгледа различитих текстила и текстилних производа, као што су: завесе, теписи, постельине, столњаци итд. Постепеним појачавањем боје или светлине текстила дизајнер постиже различите утиске.

На коју природну појаву те подсећа и какав утисак на тебе оставља овакав дизајн постельине?

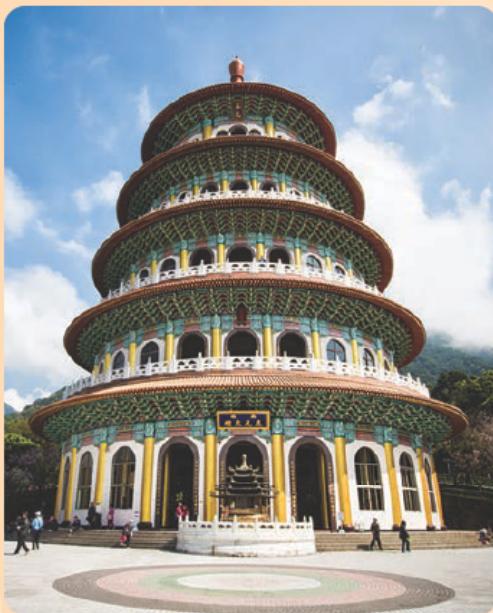

Дизајнер накита се бави осмишљавањем и обликовањем изгледа накита. Употребом градације и ређањем перлица, или каменчића као на приложеној илустрацији, дизајнер усмерава пажњу од мањих перлица ка већим, и постиже визуелно интересантан изглед накита.

Употребу градације можемо уочити у свакодневном животу као део многоbroјних људских делатности.

- Где уочаваш градацију на овим примерима и на који начин је постигнута?
- Објасни какав су утисак оваквом применом градације постигли: архитекта, фризер, столар и цвећар.
- Који пример ти се највише допада и зашто?
- На који начин би ти искористио/-ла градацију уколико би се бавио/-ла неком од ових делатности?

ЗАДАТАК

Одабери занимање и објасни који се послови обављају у оквиру тог занимања. Објасни како би применио/-ла своје знање о градацији у оквиру тог занимања.

- Које занимање те највише интересује?
- Како би изгледала твоја грађевина када би применио/-ла градацију?
- Приликом дизајнирања текстила, које постепене прелазе би употребио/-ла?
- Какав облик намештаја би направио/-ла да си столар, и у чему би се огледала градација?
- Какви све прелази на фризури могу да се изведу, и како би то изгледало?
- Приликом дизајна накита, наведи облике, величине, боје и материјале које би компоновао/-ла, да би постигао/-ла градацију?

Дизајнирај изглед предмета, фризуре, накита, грађевине и неког цветног аранжмана. Нацртај неку од својих идеја на папиру, тако да прикажеш употребу градације. Свој рад можеш и да обојиш.

Материјал за рад: оловке за цртање, папир из блока бр. 5, фломастери, дрвене бојице.

ЗАНИМЉИВОСТ

Мурано стакло је назив за посебно обликовано стакло које је пореклом са острва Мурано из Италије, у близини Венеције. Сматра се да је ово стакло почело да се израђује у 10. веку. Накит израђен од мурано стакла је веома цењен и вредан, јер се ручно обликује и израђује у посебним занатским радионицама за обраду стакла. Дизајнери овог накита поигравају се различитим бојама стакла у које уносе разноврсне материјале, а техника израде изузетно је захтевна.

Један од најскупљих и најпрепознатљивијих накита је оглица *Срце океана*, коју су дизајнирали лондонски златари Еспри и Жерар, за потребе снимања филма *Титаник*. Ова оглица је урађена у још две реплике, од којих једна достиже вредност 20 милиона долара.

Накит дизајнирају професионални дизајнери, али и многи надарени појединци који га креирају и праве из љубави. У своме послу користе разне алате, материјале и технике израде накита. Наши дизајнери накит израђују од различитих материјала, а сваки примерак је занимљив и уникатан.

- равнотежа
- симетрична равнотежа
- асиметрична равнотежа

РАВНОТЕЖА

Из физике си у седмом разреду учио/-ла шта је равнотежа.
Подсети се за која тела кажемо да су у равнотежи.

- Где можеш да препознаш равнотежу на овим примерима?
- На основу чега знаш да је нешто у равнотежи?
- Шта мислиш – одакле потиче осећај за равнотежу?
- Објасни због чега је важна равнотежа.
- Како се осећаш када изгубиш равнотежу?

Равнотежа, као принцип компоновања, односи се на **визуелну равнотежу**. Када посматрамо неко уметничко дело, наш доживљај ликовних елемената може да буде такав да нам нешто изгледа визуелно теже, а нешто лакше. Уколико је распоред ликовних елемената такав да је визуелна тежина ликовних елемената усклађена, кажемо да је – успостављена равнотежа.

- На ком примеру ти се чини да није успостављена равнотежа?
- Који ликовни елементи ти делују визуелно теже, а који лакше?
- Објасни на који начин би ти успоставио/-ла равнотежу на овим примерима?

Рафаело Санти,
Сикстинска Мадона, 1512.

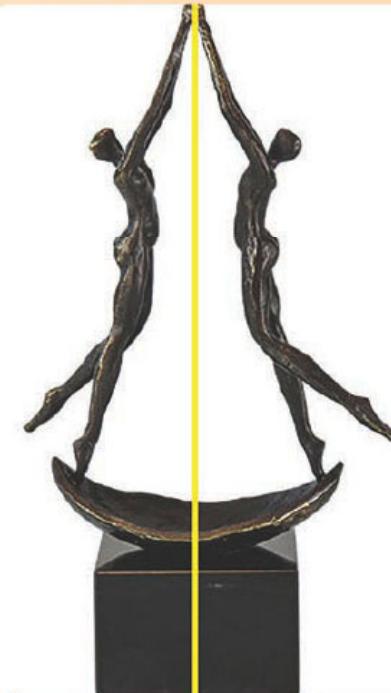
Драган Мартиновић,
Црвено слово, 1984.

Равнотежа може да се постигне коришћењем **симетрије** и **асиметрије**.

- На ком примеру је успостављена симетрична, а на ком асиметрична равнотежа?
- На основу чега то закључујеш?

Лоренцо Квин, Сила природе, 2008.

Мари Лор Жерар, Равнотежа

120

ЗАДАТAK

- Шта у твом животу чини равнотежу?
- Како изгледа тренутак када кажеш да је све у равнотежи?
- За коју ситуацију можеш да кажеш да је уравнотежена?
- На који начин осећања доприносе равнотежи односа између људи?

Направи скулптуру од глине и прикажи равнотежу. Скулптура треба да прикаже твој доживљај неког тренутка у коме су људи или ствари у равнотежи. Покушај да прикажеш облике тако да визуелно постигнеш уравнотежене односе између њих. Можеш употребити симетричну или асиметричну равнотежу. Пошто је глина мекана, можеш направити прво конструкцију од жице и на њу наносити глину, како би скулптура била чвршћа. Лица људи обликуј тако да покушаш да покажеш израз њихових осећања у том тренутку.

Материјал за рад: глина, шпахтлице за вајање, жица, клешта.

Дизајнер обуће се бави осмишљавањем и обликовањем изгледа разноврсних производа од коже, водећи рачуна о намени производа. На пример, поред визуелне равнотеже, дизајнер размишља и о терету који треба да буде равномерно распоређен, како би торба била функционална, удобна и пријатна за ношење.

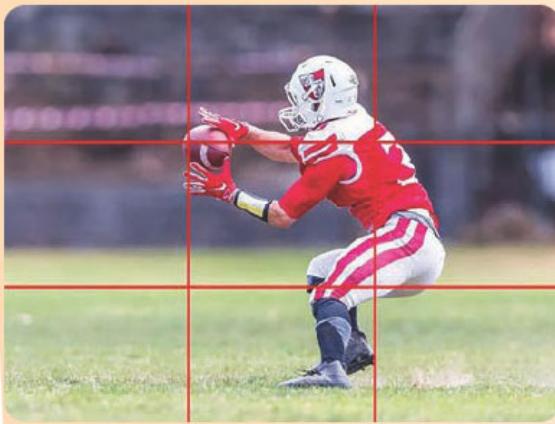
Техничар за пејзажну архитектуру пројектује изглед спољашњег простора и бави се прилагођавањем предела и околине људским потребама.

Постоје паркови који су савршено пројектовани тако да изгледају као из бајке. Тешко је природу обликовати тако да се постигне савршена равнотежа, јер све биљке расту и напредују својим природним током. Међутим, лепота ових паркова је још већа, јер се пуно пажње улаже у њихово осмишљавање и одржавање.

Равнотежа има важну улогу у многим људским делатностима.

- Погледај следеће примере производа дизајнера одеће, обуће и фотографа.
- Уочи и објасни важност примене равнотеже.
- Где уочаваш симетричну, а где асиметричну равнотежу?
- Како би ти искористио/-ла равнотежу уколико би се бавио/-ла неком од ових делатности?
- На који начин може да се употреби правило трећина у фотографији да би се постигла равнотежа?

ЗАДАТАК

Објасни на примерима различитих занимања на који начин може да се примени равнотежа и где би била корисна.

- Којим занимањем би волео/-ла да се бавиш?
Како би изгледало да се бавиш овим занимањима?
- На који начин би распоредио/-ла бильке, путеве, пролазе и зелене површине у парку, да оствариш равнотежу?
- Који елементи на одећи би били у равнотежи када би је дизајнирао/-ла?
- Како би изгледала обућа када би применио/-ла равнотежу?
- Коју врсту равнотеже би користио/-ла приликом дизајна предмета од коже?

Дизајнирај одећу, обућу, предмете, или осмисли изглед простора. Нацртај неку од својих идеја на папиру, тако да прикажеш употребу равнотеже. Свој рад можеш и да обојиш.

Материјал за рад: оловке за цртање, папир из блока бр. 5, фломастери, дрвене бојице.

ЗАДАТАК

Фотографиши неки догађај или неку сцену. Покушај да примениш правило трећина, да би успоставио/-ла равнотежу. Облици који су у равнотежи могу у исто време да представљају доминанту. На неким фотоапаратима и телефонима постоји опција да се укључи мрежа линија која ти може помоћи да успоставиш правило трећина.

САЗНАЈ ВИШЕ

Вера Грбић је пејзажни архитекта и успешно је пројектовала Јапански врт у оквиру Ботаничке баште у Београду. Такође, пројектовала је и реконструкције Топчидерског, Вождовачког, Карађорђевог, Миљаковачког парка у Београду, као и реконструкцију партера испред градске скупштине у Београду.

Циљ обликовања пејзажа је уређење спољашњег простора, тако да се створи амбијент за уживање и опуштање. Велику улогу у стварању таквог амбијента имају бильке, фонтане, водене површине, стазице и пролази. Пејзажни архитекта пројектује изглед простора и, помоћу маште, може да направи потпуно нестварне и изузетно занимљиве паркове и екстеријере.

јединство

ЈЕДИНСТВО

На физичком васпитању сте учили о тимским спортивима и играма, као што су фудбал, рукомет, кошарка, одбојка, народно коло, енглески валцер итд. Чак иако нису сви играчи подједнако спремни за сваку позицију у игри, ипак имају заједнички циљ и распоредиће се тако да тим буде усклађен.

- Шта повезује људе на овом примеру?
- Колико се разликују позиције и технике самих играча?
- Који је њихов заједнички циљ?
- Коју улогу има одећа коју носе?

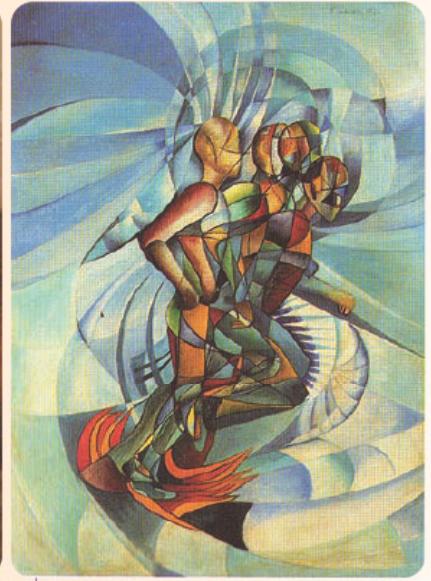

Јединство је принцип компоновања који представља идеју, нит која повезује различите делове уметничког дела у целину. Јединство у ликовној уметности може да буде и повезивање више различитих ликовних техника на истом ликовном делу. Суштина јединства је да сви ликовни елементи и све употребљене ликовне технике теже заједничком циљу остваривања идеје, преношења поруке или емоције.

- Како доживљаваш ова уметничка дела?
- Покушај да препознаш главну идеју коју су имали уметници.
- Који је заједнички циљ елемената на овим делима?

Паја Јовановић, Сеоба Срба, 1896.

Виторио Корона, Тркач, 1923.

Јединство може да се постигне груписањем или понављањем ликовних елемената.

Уколико се на ликовном делу не одвајају ликовни елементи, него се повезују надовезивањем један до другог или преклапањем један преко другог, такође се постиже јединство.

120

ЗАДАТАК

Објасни на примерима различитих занимања на који начин може да се примени равнотежа и где би била корисна.

- Како може да се проводи време са породицом и друштвом?
- Шта све може да буде заједничка идеја коју породица или друштво може да тежи да оствари?
- Како би требало да се понашају чланови породице или друштва, да би остварили исти циљ?
- У чему може да се огледа јединство?
- Шта све наводи људе да се удружују?

Нацртај цртеж на коме ћеш приказати групу људи који теже да остваре заједничку идеју или неки циљ. То може да буде твоја породица, друштво, неки спортски тим, музичка група или неко удружење. Покушај да прикажеш људе тако да се уочи њихово јединство, да би остварили заједничку идеју. Размисли о томе шта је то што може да повеже људе на твом цртежу, и на који начин би могао да оствариш јединство. Свој рад можеш да обојиш тако да и боју искористиш у циљу приказивања јединства.

Материјал за рад: оловке за цртање, папир из блока бр. 5, боје по избору.

Декоратор зидних површина бави се припремањем, заштитом, фарбањем и осликавањем зидова ентеријера и екстеријера. Његова идеја је утолико боља, уколико искористи све елементе који га окружују, а уз помоћ идеје оствари јединство свих тих различитих елемената. Такође, декоратор зидних површина у свом раду користи и друге принципе компоновања да оствари своје идеје.

Сценски маскер-власуљар се бави осмишљавањем и израдом маски, корективне и сценске шминке за потребе позоришта, телевизије или филма. Најбоље су оне маске чији аутор успе да сједини боје и облике са косом и костимом и учини да маска не буде доминантна, већ да буде саставни део костима. На тај начин сценски маскер-власуљар остварује јединство.

Графички дизајнер се бави осмишљавањем изгледа лога, промотивних материјала и осталих графичких решења с циљем истицања и промовисања делатности неке фирме.

Стављајући фотографију писца на делове омоче ове збирке књига Хермана Хесеа, графички дизајнер је, помоћу принципа јединства, обједињио сва дела овог аутора.

- На који начин је постигнуто јединство на овим примерима производа индустријског дизајнера и аранжера излога?
- Који је заједнички циљ елемената на овим примерима јединства?
- Где можеш да препознаш груписање, понављање и континуитет?

ЗАДАТАК

Замисли како би изгледало да се бавиш неким од ових занимања. Објасни како би могло да се постигне јединство, и на који начин би могао/-ла да га примениш у области коју би одабрао/-ла.

- Које занимање би најбоље одговарало твојим способностима?
- Која би била твоја идеја за декорисање неке зидне површине, и са чим би твоја слика могла да постигне јединство?
- За коју позоришну или филмску сцену би могао/-ла да осмислиш шминку и како би требало да изгледа костим, па да заједно чине јединство?
- За које предмете би могао/-ла да осмислиш јединствен изглед и шта је то што би их повезало у целину?
- Какво би твоје графичко решење било за неке часописе, уџбенике или литературу, и која би била заједничка идеја којом би постигао/-ла јединство?
- Шта би могло да повеже производе у неком излогу или на полици, и на који начин би постигао/-ла јединство?

Осмисли изглед неких предмета тако да заједно чине јединство. Креирај изглед простора неког излога и јединство производа у њему. Искреирај идеју за простор зидне површине која чини јединство са околином. Прикажи изглед лица неког позоришног глумца на сцени. Нацртај неку од својих идеја на папиру, тако да прикажеш употребу јединства. Свој рад можеш и да обојиш.

Материјал за рад: оловке за цртање, папир из блока бр. 5, фломастери, дрвене бојице.

ЗАНИМЉИВОСТ

Светски дан графичког дизајна (27. април) има за циљ да обележи оснивање **Међународног савета удружења графичких дизајнера** основаног у Лондону, 1963. године. Организација има преко двеста чланова из разних земаља. Графички дизајнери својим разноврсним идејама представљају јединствен спој ликовне културе и комуникације

у свакодневном, савременом животу. Њихове идеје су осмишљене тако да привуку пажњу корисника производа путем слике, графичких приказа и текста. Креирање визуелне поруке, изазивање реакције и комуникација са корисницима производа – врло јебитан део посланаца графичког дизајнера.

Поред коришћења цртачких и сликарских ликовних техника и материјала, графички дизајнери користе дигиталне медије и програме и поседују знање о рачунарској графици и дигиталном издаваштву.

- хармонија
- хармонија боја

ХАРМОНИЈА

- Шта на овим примерима изгледа као да се издваја и не припада целини?
- Какав осећај изазивају елементи који одсакчу од целине?

Несклад, неслагање или неповезаност ликовних елемената назива се **дисхармонија**.

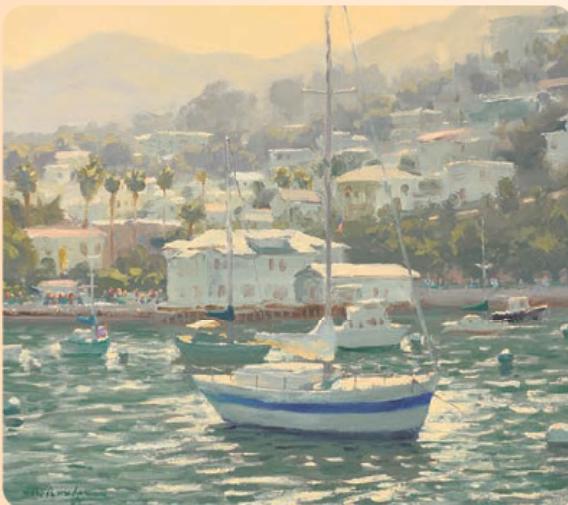

Када на уметничком делу уочавамо делове који се издвајају тако да сметају нашем погледу и да на нас остављају непријатан утисак, кажемо да то уметничко дело није складно, односно да није у хармонији. **Хармонија** је принцип компоновања који представља складан распоред ликовних елемената. То значи да ниједан ликовни елемент или део композиције није пренаглашен или запостављен. Ликовни елементи могу да се повежу на уметничком делу тако да се групишу на основу неких сличних својстава. Груписањем и повезивањем сличних боја на ликовном делу постиже се **хармонија боја**.

- Какав утисак на тебе остављају ове композиције?
- Који ликовни елементи су у складу?
- Описи шта чини хармонију на овим примерима?
- Које боје су у хармонији?

Ратко Лалић,
Сунцокрејш, 2002.

Рон Ренчер,
Атмосфера у луци Авалон, 2020.

Густав Климт,
Пољубац, 1907.

Хармонија се примењује у свакодневном животу, и може да се огледа у функционисању групе људи у оквиру неке фирме, организације, удружења итд.

Посматрај своју одељењску заједницу:

- Који ученици се истичу, и по чему?
- Који ученици у учењу и дружењу делују као група?
- По чему се истичу поједине групе у твојем одељењу?
- Шта мислиш да би требало да свако промени у свом понашању како би одељењска заједница била у складу?
- У чему би требало да се огледа хармонија вашег одељења?

121

ЗАДАТAK

Покушај да се сетиш места на коме си осетио/-ла потпуни мир. Уколико ниси наишао/-ла на такво место, покушај да га замислиш.

- Како би изгледало место где би се осећао/-ла потпуно смирено и безбрежно?
- Шта би се налазило око тебе?
- Какво би твоје понашање било, шта би радио/-ла на таквом месту?
- Како би постигао/-ла хармонију у таквом окружењу?

Насликај место у коме би могао/-ла да постигнеш хармонију. То може да буде планина, река, језеро, море, природа, или неко само твоје потпуно измишљено место. Прикажи све оно што би учинило да осећаш мир и да будеш безбрежан/-а. Насликај себе као део тог простора, и покушај да сликом пренесеш утисак хармоније на посматрача. Користи сличне боје и распореди их на слици тако да и оне допринесу том хармоничном миру.

Материјал за рад: темпере, папир из блока бр. 5, четке разних дебљина.

Хармонија налази примену у различитим људским делатностима у којима је потребно да се постигне складан однос неких елемената или делова. На пример, користећи хармонију у распореду боја колача, посластичар је пружио купцу осећај пријатности који привлачи пажњу и појачава жељу купца да проба овај производ.

- Покушај да препознаш на овим примерима како су применили хармонију цвећар, аранжер у трговини, дизајнер текстила, техничар за обликовање ентеријера.
- Чији рад ти највише привлачи пажњу и зашто?
- Које су сличности које у целину повезују елементе на сваком примеру?
- На који начин би ти применио хармонију, уколико би се бавио неком од ових делатности?

Покушај да замислиш како изгледа обављање посла у оквиру неког од приказаних занимања. Објасни како би знање о хармонији могло да буде примењиво у области која ти се највише свиђа.

- Које занимање ти се свиђа и због чега?
- На који начин би распоредио/-ла цвеће да би остварио/-ла хармонију?
- Које сличне елементе на тканини можеш да осмислиш да би се постигла хармонија?
- Како би изгледале полице са производима или излог радње, када би ти применио/-ла хармонију?
- Које врсте колача би уклопио/-ла и како би осмислио/-ла њихов изглед и распоред, да би постигао/-ла хармонију?
- На који начин би дизајнирао/-ла унутрашњост неког простора, али да постигнеш складан однос између елемената?

ЗАДАТАК

Дизајнирај посластичарске производе, цветни аранжман, предмете и простор, па нацртај неку од својих идеја на папиру, тако да прикажеш употребу хармоније. Свој рад можеш и да обојиш.

Материјал за рад: оловке за цртање, папир из блока бр. 5, фломастери, дрвене бојице.

градација – принцип компоновања који представља постепени прелаз од светлог ка тамном, од мањег ка већем, од једне боје ка другој, од ближег ка даљем, итд.

дисхармонија – несклад, неслагање или неповезаност ликовних елемената.

доминанта – принцип компоновања који представља истицање једног ликовног елемента у односу на друге, једног дела композиције у односу на целину

јединство – принцип компоновања који представља идеју, нит која повезује различите делове уметничког дела у целину

контраст – принцип компоновања који представља потпуну супротност између ликовних елемената, неких појава, ствари или особина

правило трећине – принцип компоновања који се служи замишљеном мрежом линија које деле композицију на три вертикална и три хоризонтална дела

принципи компоновања – правила на основу којих се ликовни елементи распоређују у оквиру композиције: ритам, контраст, доминанта, градација, равнотежа, јединство и хармонија

равнотежа – односи се на визуелну равнотежу јер, када посматрамо неко уметничко дело, наш доживљај ликовних елемената може да буде такав да нам нешто изгледа визуелно теже, а нешто лакше

ритам – принцип компоновања који представља понављање једног или више ликовних елемената на ликовном делу

слободно ритмичко компоновање – слободан, спонтан распоред ликовних елемената на ликовном делу

хармонија – принцип компоновања, који представља складан распоред ликовних елемената

хармонија боја – груписање и повезивање сличних боја на ликовном делу

простор
перспектива
мурал

ПРОСТОР И ПЕРСПЕКТИВА

ПРОСТОР И ПЕРСПЕКТИВА

• простор
• перспектива
• мурал

НАУЧИЛИ СМО ИЗ
ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ

- Каква је врста простора **екстеријер**?
- Који простор представља **ентеријер**?
- Шта значи простор **уметничког дела**?
- Коју од ових врста простора примећујеш на овим сликама?

Напиши тачан одговор на линији испод слике.

- Заокружи слово испред тачног одговора.

Перспектива представља:

- а) распоред ликовних елемената на ликовном делу;
- б) ликовну технику за чије извођење се користи графичка преса;
- в) начин посматрања и приказивања простора у зависности од положаја посматрача.

- Које врсте перспектива познајеш?

Напиши један од понуђених одговора на линији и доврши тачно реченицу.

жабља, иконографска, угаона, колористичка, централна, линеарна, иолијерсекшива, ишичја, ваздушна

1. Начин приказивања простора при коме је угао гледања одозго и где изгледа да се простор посматра са висине, назива се _____ перспектива.

2. _____ перспектива је начин приказивања простора тако да је угао гледања одоздо према горе и изгледа као да се простор посматра врло ниско са земље.

3. _____ перспектива је начин приказивања простора у коме се облици који су ближи посматрачу приказују већима, док облици који су даље од посматрача привидно се смањују до тачке недогледа која се налази на линији хоризонта.

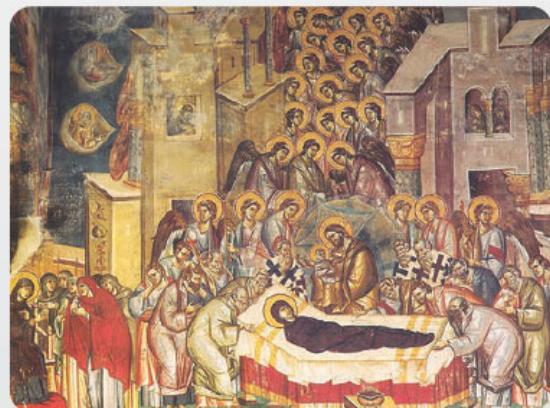
4. _____ перспектива је начин приказивања простора у којој је угао гледања такав да се тачка посматрања налази у једном углу слике, тако да изгледа као да се простор посматра са стране.

5. _____ перспектива је начин приказивања простора у коме је угао гледања такав да се тачка посматрања налази у самом центру.
6. _____ перспектива је начин приказивања простора где се облици који су ближи посматрачу приказују тамнији, док облици који, што су даље од посматрача, приказују се све светлији до линије хоризонта где су због густине ваздуха једва и видљиви.
7. Начин приказивања простора где се облици који су ближи посматрачу приказују топлим бојама, док се облици који су даље од посматрача приказују хладнијим бојама, назива се _____ перспектива.
8. Начин приказивања простора где се облици посматрају из вишеугла у исто време, тако да простор изгледа нестварно и немогуће, назива се _____ перспектива.
9. Начин приказивања простора где се личности које су најважније (као што је, на пример, Христос) приказују као највеће, док се све остале личности (као што су анђели, свеци и људи) приказују као мање на основу њихове важности, назива се _____ перспектива.

- Које врсте перспективе можеш да препознаш на овим уметничким делима? Упиши назив перспективе у польу испод слике.

Стеван Тодоровић,
Сабор у Призрену пре Косовске битке, 1899.

Успење Пресвете Богородице,
Манастир Вазнесење, Овчар Бања

Бранко Поповић, Корчула, 1925.

Михајло Аничић, Велика издаја, 1987.

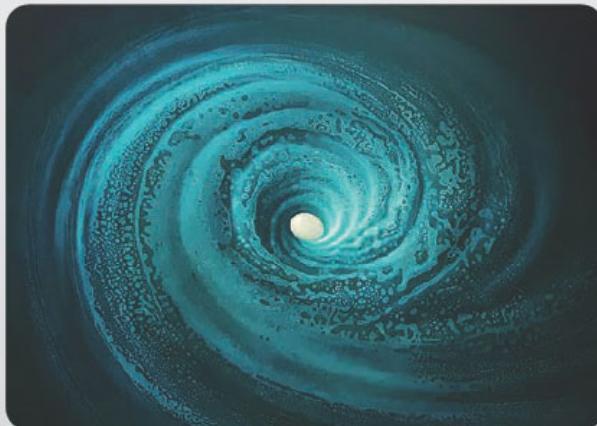
Клајв Хед,
Појодне једне жене, 2017.

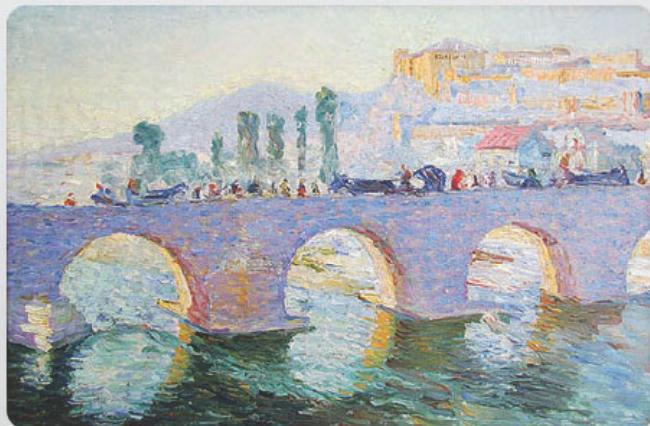
Зоран Петровић,
Улица у Бачкој Тополи, 1953.

Иван Алифан Јданов,
Јесење дрво, 1989.

Драган Мојковић, *Воршекс*, 2000.

Милан Миловановић,
Мост цара Душана у Скочиљу, 1907.

Због различитог начина приказивања простора, многе **врсте перспектива примењују се** и у разним гранама људских делатности. Архитекте, техничари за обликовање ентеријера и техничари за пејзажну архитектуру, користе перспективу на цртежима на којима представљају своје идеје. Касније те цртеже користе за израду детаљнијих пројекта.

Погледај слике и објасни на који начин су применили перспективу и какав утисак су постигли: декоратер зидних површина, архитекта, техничар за обликовање ентеријера и техничар за пејзажну архитектуру.

- Који пример на тебе оставља најснажнији утисак и због чега?
- Које врсте перспективе препознајеш?
- На који начин би ти искористио/-ла знање о перспективи, уколико би се бавио/-ла неком од ових делатности?
- Наведи још неки простор где може да се примени знање о перспективи, и на који начин?
- На који начин би ти постигао/-ла утисак простора помоћу перспективе?

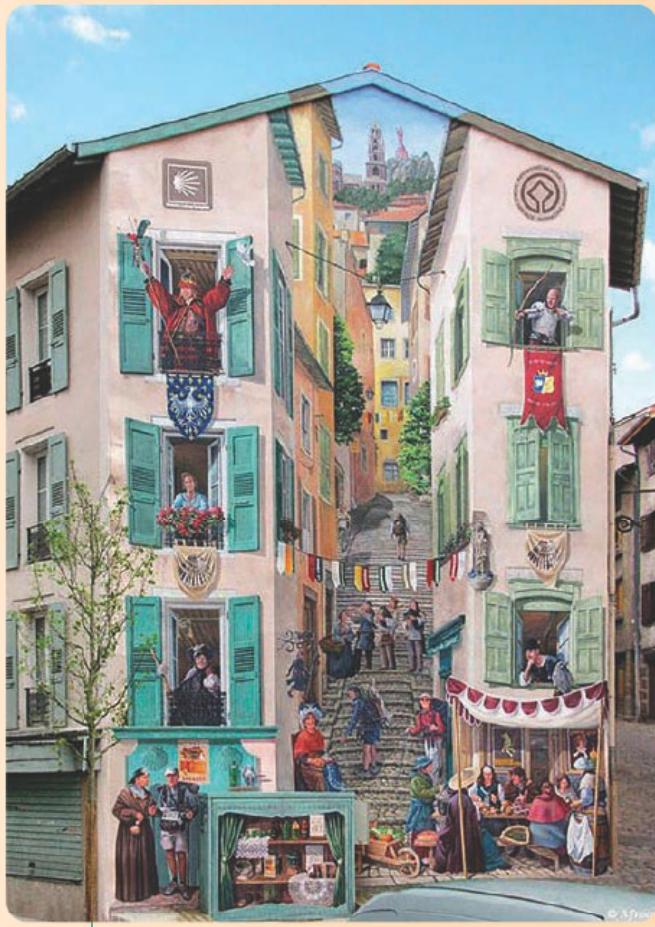

Камп Авантура близу Копенхагена, Данска

Ајфелов шорањ у Паризу, Француска

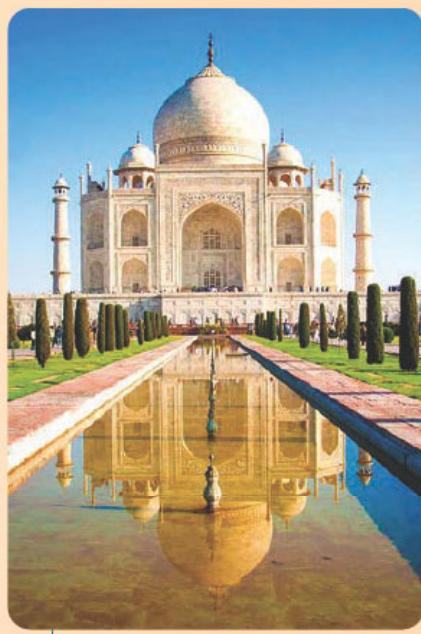
Улична слика близу лучког моста
у Сиднеју, Аустралија

Патрик Комеси,
Ренесанса у Ле Пуј ен Велај, Француска

Палата Петерхоф у Санкт Петербургу, Русија

Таџ Махал у Агри, Индија

Овај задатак може да се изведе индивидуално у мањем формату ликовног рада, группно у мало већем формату ликовног рада, или може да се организује као пројекат где ће учествовати цело одељење.

- Какав град или село би ти изградио/-ла да можеш?
- Како би изгледале твоје грађевине?
- На који начин би уклопио/-ла грађевине са околином, и како замишљаш пејзажну архитектуру?

ПРОЈЕКТОВАЊЕ ГРАЂЕВИНА И ПРОСТОРА

- На папиру од блока нацртај грађевине као што то раде архитекте. Око тих грађевина нацртај околину и покушај да уклопиш насеље у целину. Када свако заврши свој цртеж, залепите цртеже на таблу, и одaberите све оне за које сматрате да би се уклопили у заједнички пројекат насеља.

ПЛАНИРАЊЕ ПРОСТОРА

- Пронађите или направите велику кутију од картона. Поклопац склоните, а на дну кутије испланирајте и одредите простор за град и простор за село са природом околном. Обележите где ће бити део насеља са парковима, улицама и осталим елементима градске и сеоске средине.

ИЗРАДА ГРАЂЕВИНА И ОКРУЖЕЊА

- Од папира могу да се направе геометријске фигуре на основу шема које можете пронаћи на интернету. Такви облици могу да вам користе за израду грађевина на којима могу да се исцртају и осликају детаљи. Техником йайир-маше (техника прављења предмета од папира) можете направити брда или планине које можете прекрити разним материјалом. Помоћу пластелина и других материјала могу да се направе остали облици: трава, путеви, људи, животиње итд.

ОСЛИКАВАЊЕ ПРОСТОРА

- Можете обојити разне делове кутије, као и странице изнутра, где можете насликati други део града или пејзажа у перспективи, и на тај начин направити утисак већег простора.

ПОСМАТРАЊЕ ПРОСТОРА

- На крају направите отворе на странама кутије кроз које можете посматрати ваш рад из разних перспектива.
- У ваш простор можете убацити лампице које ће бити ноћно осветљење, уколико ставите поклопац одозго. На поклопцу, такође, можете направити отвор, и посматрати ваш рад из птичје перспективе.

ФОТО-КОЛАЖ ИЛИ ФИЛМ

- Кроз отворе на кутији можете направити маштовите фотографије или видео-записе из разних углова. У некој од апликација за видео едитовање, спајањем фотографија направите фото-колаж, а спајањем видео-записа направите дужи видео на ком ће моћи да се сагледа цело насеље из више перспектива. Додајте музiku, напишите ваша имена, назив пројекта или насеља, и прикажите ваш рад на школском сајту.

Материјал за рад: картон, темпере, фломастери, папир из блока бр. 5, четке разних ширине, пластелин, чачкалице, пластиични чепови, лампице, додатни материјал по избору.

ЗАНИМЉИВОСТ

Мурал је слика на зиду или таваници, која својом величином може прекрити огромну површину и тако постати саставни део неке грађевине или неког простора.

Према Гинисовој књизи рекорда, највећи мурал на свету налази се у Јужној Кореји, западно од Сеула, на силосима луке Инчон. За осликање овог мурала било је потребно скоро годину дана. Двадесет и два сликара су радила на овом огромном пројекту, а пројекат је коштао око пола милиона долара.

- Шта су уметници постигли овим осликовањем?
- Какав утисак оставља овакав изглед силоса, и на шта све може да подсећа?

РЕЗИМЕ

мурал – слика на зиду или таваници, која својом величином може прекрити огромну површину и тако постати саставни део неке грађевине или неког простора

перспектива – начин посматрања и приказивања простора у зависности од положаја посматрача; разликујемо: жабљу, иконографску, угаону, колористичку, централну, линеарну, ћелијерску и ваздушну перспективу

пропорција
визирање
златни пресек
ергономија

ПРОПОРЦИЈЕ

ПРОПОРЦИЈЕ

НАУЧИЛИ СМО ИЗ
ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ

Заокружжи слово испред тачног одговора.

Пропорција представља:

- a) слободно компоновање ликовних елемената;
- б) начин сликања у ком се један ликовни елемент истиче;
- в) међусобни однос величина делова неког облика, или међусобни однос двају или више облика.

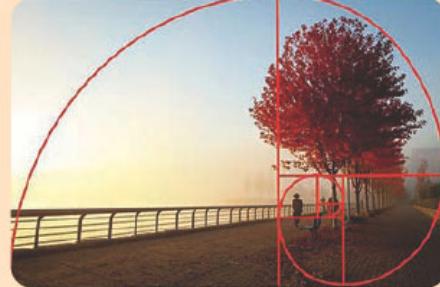
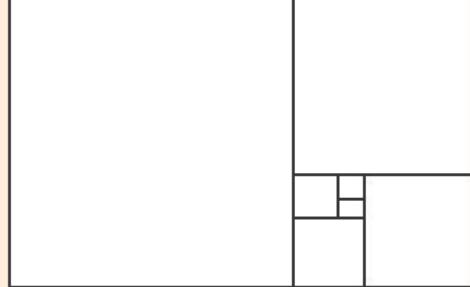
Визирање представља:

- а) ликовну технику обликовања помоћу папира и лепка од брашна;
- б) технику мерења за одређивање пропорција;
- в) постизање градације светлине на слици.

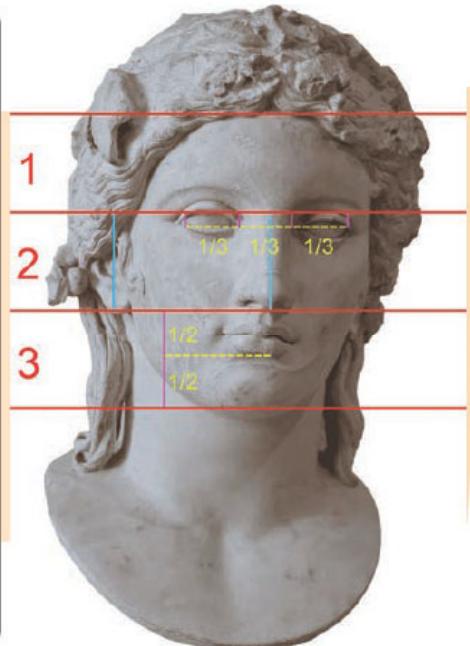
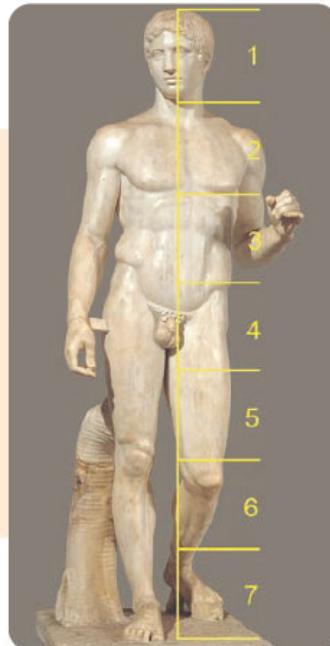
Златни пресек представља:

- а) однос величина у ком се мањи део односи према већем као већи према целини;
- б) равномерна расподела ликовних елемената у композицији;
- в) пресек облика на основу осе симетрије.

- Који облици се налазе на златном пресеку на овој фотографији?
- На основу чега то закључујеш?

- На основу чега одређујемо пропорције људског тела?
- На који начин се упоређују делови при одређивању пропорције лица?

Објасни поступак визирања помоћу примера испод.

- Како се користи оловка приликом визирања?
- У ком положају треба да буде рука којом се визира?
- Која је улога палца и како се одређује мера главе лјудске фигуре?
- Како измерити висину лјудске фигуре помоћу мере главе?

Визирање као начин мерења често је заступљено у сликарству. Мере које се уоче визирањем, преносе се на папир, што олакшава цртање **пропорција фигуре**. Иако је фигура на цртежу мања него фигура у стварности, пажљивим визирањем и преношењем мера, на цртежу се постижу исте пропорције. Многи уметници су намерно приказивали фигуре које нису у пропорцији, како би истакли неку своју идеју, или изазвали неко осећање код посматрача.

- Која од ове две слике приказује тачне пропорције лјудског тела?
- На којој слици је однос пропорције человека и других облика као у стварности?

Доминик Рубио, *Мајка и син*

Јован Бијелић, *Мала Дубравка*, 1928.

Ергономија је наука која се бави проналажењем начина како неки производ најбоље прилагодити људском телу. Приликом дизајнирања употребних предмета, обраћа се велика пажња на облик и пропорције производа, како би њихово коришћење било прилагођено људским пропорцијама. Ергономски обликовани производи омогућавају велику удобност при њиховом коришћењу. То је веома важно уколико се производ користи свакодневно, приликом вишечасовног обављања неког посла.

Примену пропорција и знања из ергономије можемо уочити на производима који се употребљавају у свакодневном животу и у раду људи.

- Какав положај тела је најмање напоран за тело приликом рада на рачунару?
- Каква треба да буде висина стола?
- У којој равни треба да буде позиција монитора?

- Који облик миша највише одговара облику шаке?

- На који начин треба да буде обликована столица, да не дође до болова у леђима приликом дужег седења?
- Колика треба да буде висина седишта столице?

- Којом руком црташ и пишеш?
- Како би дизајнирао/-ла оловку која највише одговара положају твоје шаке приликом писања?

- Како замишљаш уживање и одмор?
- На који начин може ергономски обликован намештај да побољша квалитет одмора?
- Како још може да изгледа фотеља за одмор?

Колико познајеш унутрашњост аутомобила?

- Због чега су седишта у аутомобилу од велике важности?
- Шта мислиш о ергономији ових седишта на примеру испод?
- Шта мислиш да је још важно да буде ергономски обликовано у аутомобилу?

- Који од приказаних производа су по теби најбоље ергономски обликовани?
- Како је код њих постигнута прилагођеност људском телу?
- Шта мислиш, о чему све мора дизајнер да размишља када израђује цртеж производа који жели да прилагоди људским пропорцијама?
- Који производ ти се највише допада, и зашто?
- Шта би ти променио/-ла на овим производима, како би се постигао још бољи ергономски облик и удобност производа?

- Како се осећаш када седиш у неудобној столици?
- На основу чега закључујеш који кревет је удобан?
- Када користиш неки производ дуже време, на основу чега можеш да кажеш да је добро ергономски обликован?
- На који начин би ти дизајнирао/-ла неки производ тако да ускладиш његов облик са обликом људског тела? Који би то производ био, за шта би служио и како би изгледао?

124

ЗАДАТАК

Осмисли изглед неког производа који може да се употреби у оквиру неког посла или неког радног места. Дизајнирај производ тако да прилагодиш његов облик пропорцијама људског тела. Подели папир на четири дела и нацртај четири цртежа, тако да прикажеш производ са стране и одозго. Помоћу глине за вајање обликуј производ у произвољној величини, тако да постигнеш облик који си нацртао. Уколико је то мањи употребни предмет, када се глина осуши, моћи ћеш и да испробаш његов ергономски облик.

Материјал за рад: оловке за цртање, папир из блока бр. 5, глина.

Антони Гауди (1852–1926) је био шпански архитекта који је познат по веома занимљивом стилу дизајнирања. Поред многих грађевина које је пројектовао, издваја се необичан пројекат **Парк Гуель** (*Park Güell*) из 1914. године. У парку се налазе фантастичне грађевине, пролази, пећине необичних облика, а посебну пажњу привлачи тераса која је подигнута на стубове. Дугачка бетонска клупа која се као змија протеже целим ободом терасе, пројектована је тако да пружи изузетне могућности одмора и уживања у нестварном и веома бајковитом амбијенту. Клупа је ергономски обликована тако што је Гауди приликом њеног пројектовања користио модел человека који седи у глини.

Цео парк је прекривен изломљеним делићима керамичких плочица, што доприноси невероватној лепоти овог парка. Парк је 1969. проглашен историјско-уметничким спомеником од националног интереса, а 1984. УНЕСКО га је ставио на листу светске баштине.

ЗАНИМЉИВОСТ

визирање – техника мерења за одређивање пропорција

златни пресек – представља однос величина при коме се мањи део односи према већем као већи према целини

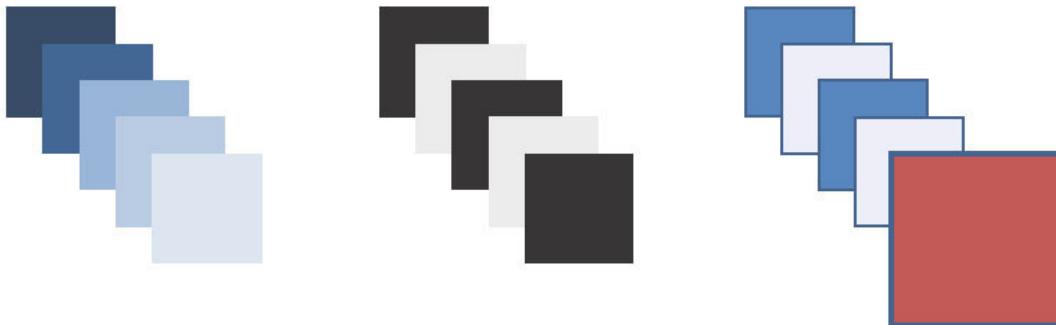
ергономија – наука која се бави проналажењем начина како неки производ најбоље прилагодити људском телу, ради удобности при коришћењу

пропорција – међусобни однос величине делова неког облика, или међусобни однос двају или више облика

РЕЗИМЕ

ЛИКОВНИ ТЕСТ

1. На линији напиши који принцип компоновања је графички представљен.

2. Заокружи слово испред тачог одговора:

Ритам је:

- а) наглашавање важности једног дела композиције;
- б) идеја, нит која повезује различите делове уметничког дела у целину;
- в) понављање једног или више ликовних елемената на ликовном делу.

3. Повежи појмове са леве стране са њиховим значењем са десне стране:

Хармонија •

- је идеја, нит која повезује различите делове уметничког дела у целину.

Јединство •

- је складан распоред ликовних елемената.

Равнотежа •

- је такав распоред при ком је визуелна тежина ликовних елемената усклађена.

4. Који принцип компоновања је употребљен на следећим примерима?

Заокружи тачан одговор испод сваког примера.

- а) доминанта
- б) хармонија
- в) равнотежа

- а) ритам
- б) контраст
- в) доминанта

- а) градација
- б) равнотежа
- в) доминанта

5. На линијама напиши називе одговарајућих **занимања.**

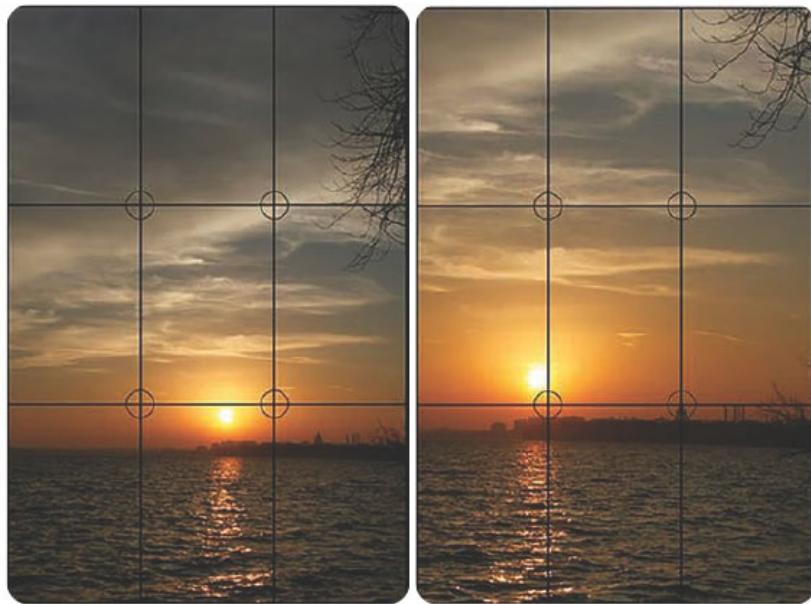
_____ се бави осмишљавањем изгледа неке штампане стране књиге, часописа, уџбеника итд., избором и дизајном врсте, величине, облика и боје слова и текста.

_____ се бави осмишљавањем изгледа логова, промотивних материјала и осталих графичких решења, с циљем истицања и промовисања делатности неке фирме.

_____ се бави осмишљавањем и обликовањем изгледа производа од коже, водећи рачуна о намени производа.

_____ се бави осмишљавањем, планирањем и пројектовањем зграда.

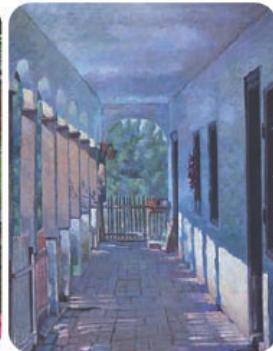
6. Заокружжи слово поред фотографије на којој је примењено **правило трећина.**

A

B

7. Повежи слику и назив врсте простора који је на њој приказан.

Драгомир Глишић,
Трем сеоске куће
у Сремчици

простор
уметничког дела

ентеријер

екстеријер

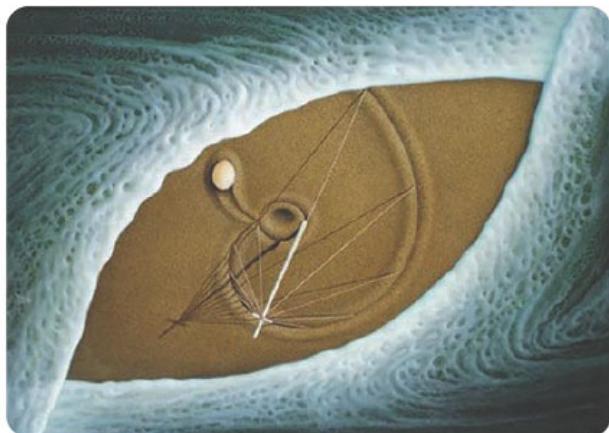
8. На линији напиши врсту **перспективе** која је приказана на слици.

Стојан Аралица, *Јесен у Лици*, 1972.

Сава Шумановић, *Шруг ћог снећом*, 1935.

Драган Мојовић, *Време*, 1989.

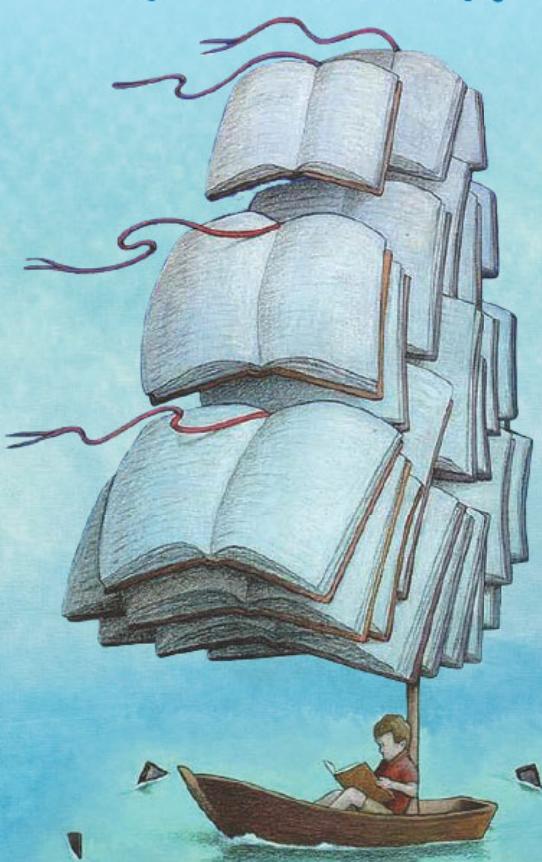
Бранко – Лале Станковић, *Погора*, 1956.

9. Шта је **ергономија**?

- знак
- символ
- пиктограмм
- лого
- хералдика
- грб
- реклама
- ликовне теме и мотиви
- метафора
- алегорија

КОМУНИКАЦИЈА

КОМУНИКАЦИЈА

- знак
- символ
- пиктограм
- грб
- лого
- хералдика
- стилизација

НАУЧИЛИ СМО ИЗ
ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ

- Које врсте комуникације постоје?
- Објасни шта значи **визуелна комуникација**?
- На који начин се порука може пренети путем визуелне комуникације?

Напиши један од понуђених одговора на линији, и доврши тачно реченицу:

знак, симбол, пиктограм.

Једноставан сликовни знак који преноси поруку и упућује на одређену радњу назива се _____.

_____ је знак који представља осећање, појаву, предмет, биће или појам који се не може једноставно објаснити речима.

Најједноставнији вид визуелне комуникације је _____.

Хералдика представља:

- а) врсту орнамента који је кружног облика;
- б) науку која се бави проучавањем, настанком, значењем и развојем грбова;
- в) начин украшавања тканине помоћу конца.

- Шта све може да представља грб?
- Које грбове знаш да опишеш?
- Због чега је важан лого?
- Која је разлика између грба и лога?

Испод сваког знака заокружи врсту знака и на линији испод напиши шта представља.

ГРБ ЛОГО	ГРБ ЛОГО	ГРБ ЛОГО	ГРБ ЛОГО

ГРБ ЛОГО	ГРБ ЛОГО	ГРБ ЛОГО	ГРБ ЛОГО

Стилизација представља:

- а) начин дизајнирања костима за сцену
- б) стил у сликарству 19. века
- в) поједностављено приказивање облика

лого или
логотип
декодирање
грб
хералдика

ДЕКОДИРАЊЕ ЗНАКА

Логотип или лого (потиче од грчких речи *λογος* – реч и *τυπος* – отисак) је знак који истиче и издава неки производ или компанију од других.

Осмишљавањем изгледа неког знака баве се графички дизајнери.

Лого се може састојати само од слова, графичког цртежа или њихове комбинације, тако да чине јединствену целину. Успех графичког дизајнера састоји се у томе да помоћу једноставног приказа истакне и дубље значење. Лого може да симболизује одређена осећања, особине људи, животиња, појава или појмове. Таквим јединством текста, слике и идеје, шаље се визуелна порука која оставља снажан утисак на потрошаче, и у њиховој свести ствара представу о том производу или компанији.

Подсети се јединства као принципа компоновања и описа после графичког дизајнера.

Откривање значења делова неког логотипа и основне идеје која је приказана јединством тих делова, можемо назвати **декодирање знака**. Приликом декодирања упознајемо процес стварања знака и откривамо на који начин је графички дизајнер размишљао у том процесу.

- Уочи од којих делова се састоји лого компаније *Adidas*, и шта ти делови означавају.

Три траке представљају три кожне траке на патикама за трчање које служе као стабилизатори.

Назив компаније за производњу спортивске опреме *Adidas* настао је од почетних слова имена и презимена оснивача компаније.

Овај лого је намењен за професионалној спорској опреми. Облик који формирају **три искошене траке** представља планину која симболише изазове које треба савладати и циљеве које треба остварити.

Ова верзија лога је намењена свакодневној одећи и обући. **Три листа** представљају три континента где се производи компаније могу набавити: Северну Америку, Европу и Азију.

- Посматрај лого компаније *Toblerone* и покушај да препознаш његове елементе и на који начин су уклопљени у целину.

Планина симболизује јединствен троугласти облик штангица чоколаде, као и врх *Matterhorn*, на Пенинским Алпима.

Унутар планине налази се скривен облик медведа. Формиран је коришћењем белине или празнице, што је веома заступљен принцип у графичком дизајну. Медвед је званични симбол града Берна у Швајцарској у коме је и основана компанија.

Почетни део назива компаније за производњу чоколада *Toblerone* потиче од презимена једног од оснивача компаније, *Theodor-a Tobler-a*.

Други део назива се односи на италијанску реч *torrone*, што значи колач са бадемом и медом што су, поред чоколаде, састојци овог производа.

- Уочи од којих елемената се састоји и која су скривена значења на логотипу компаније *Хјундај*.

Лого компаније *Hyundai*, за производњу аутомобила, осим што представља прво слово назива компаније, крије у себи симболику успешне сарадње компаније и купца. Ово јединство је приказано као два човека која се рукују, па је стилизацијом дизајниран јединствен лого.

HYUNDAI

Назив компаније на корејском језику значи „модерно”, што је инспирација за слоган: *Ново размишљање, нове могућности*.

- Који ти се логотип највише допада и зашто?
- Која идеја и симболика ти је најзанимљивија?
- Објасни у којој мери је стилизација важна за дизајн логотипа.
- Подсети се на опис после типографа. Који изглед слова са логоа ти се највише допада?

ИДЕЈА ЗА ПРОЈЕКАТ: ЛОГО ШКОЛЕ

- Како се зове твоја школа и по коме или чему је добила име?
- Описи изглед постојећег логотипа школе.
- Шта би могао/-ла да промениш да би лого школе био за-нимљивији, креативнији и разумљивији?

ЗАДАТАК

ЕЛЕМЕНТИ ЛОГОТИПА

- Напишите све оно што мислите да лого треба да садржи. То могу бити име, слика неке личности, бројеви и други важни елементи који се односе на назив ваше школе. Сетите се свега што вашу школу чини посебном. Немојте заборавити на основну делатност школе, а то је васпитање и образовање.

СИМБОЛИКА ЛОГОТИПА

- Задржите најважније елементе који најбоље описују вашу школу. Сетите се да помоћу тих елемената лого треба да преноси поруку о значају ваше школе. Осмислите изглед тих елемената и на који начин би симболично приказивали своје право значење.

ИЗРАДА ГРАФИЧКОГ ПРИКАЗА

- Нацртајте идеје, скице графичког приказа логотипа. Пробајте да обједините у једну слику све елементе који треба да представљају симbole ваше школе. Упоредите идеје које имате, и одаберите ону у којој је најуспешније постигнуто јединство свих важних симболичких елемената школе.

СТИЛИЗАЦИЈА

- Одабрани облик стилизујте док не добијете једноставан знак. Такав знак треба да буде лак за цртање и памћење, а у току стилизације не сме да изгуби основну идеју.

ТИПОГРАФИЈА

- Осмислите изглед слова која ће да представљају назив ваше школе. Изглед слова би требало да чини јединство са графичким приказом логотипа, и да на одређен начин буде саставни део знака.

У ваш пројекат укључите и управу школе која може да спроведе гласање за измену постојећег логотипа школе и избор новог. Може вам обезбедити средства за штампу логотипа на самолепљиве фолије, које се могу залепити на врата школе. Такође, ваш логотип може да се постави и на веб-сајт школе.

Материјал за рад: оловке за цртање, фломастери, папир из блока бр. 5, додатни материјал по избору.

Грб је симбол који представља наследно и непроменљиво обележје државе, народа, града, племићке породице или појединача, као и различитих организација попут црквених, и образовних (универзитети). Први грбови налазили су се на штитовима ратника и служили су за распознавање. Употреба грбова се раширила по целој Европи, па су свака држава, владарска породица, војска, али и поједини вitezови и разне организације, имале своје грбове.

Тако се јавила потреба да се проучава настанак и развој грбова и правила за њихово састављање, чиме се бави помоћна историјска наука **хералдика**. Хералдика се јавила у средњем веку, а њено име потиче од речи **херолг** (нем. *heros*ник).

Изглед сваког грба је посебан и садржи графичке приказе распоређене у јединствену целину. Сваки графички приказ на грбу представља симбол који је у јединству са осталим симболима, и на тај начин грб преноси **сложену визуелну поруку**.

- Потражи на интернету снимак са једног од Међународних витешких фестивала који су одржани на Смедеревској тврђави. Видећеш узбудљиве средњовековне витешке борбе. Можи ћеш да уочиш употребу грбова на штитовима, заставама и одећи, и важност грбова за распознавање у бици.

- Погледај веб-сајт Српског хералдичког друштва *Бели орао* које проучава српску и светску хералдику и израђује разне врсте грбова.

<http://srpskoheraldickodrustvo.com/index.html>

Подсети на то шта си учио/-ла из историје у осмом разреду о Краљевини Срба, Хrvата и Словенаца.

- Коју територију је обухватала Краљевина Срба, Хrvата и Словенаца?
- Када је настала ова краљевина и ко је био њен краљ?
- Која династија је била на челу државе?
- Уочи симболе на грбу Краљевине Срба, Хrvата и Словенаца. Коју сложену визуелну поруку заједно преносе ови симболи?
- У чему је сличност овог грба са грбом Републике Србије?

Погледај на овом линку како изгледа велики грб Републике Србије.

<https://www.predsednik.rs/dokumenta/nacionalni-simboli>

Круне означавају симбол Краљевине Срба Хrvата и Словенаца.

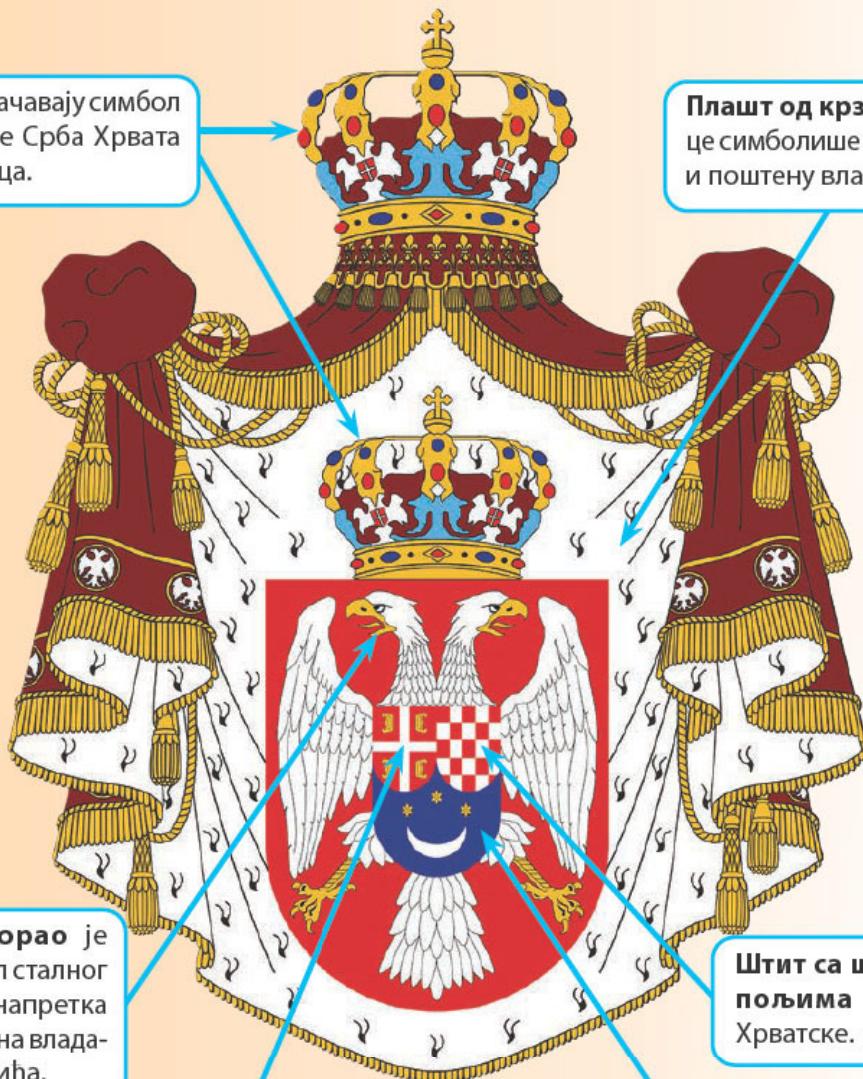
Плашт од крзна ласице симболише моралну и поштену власт.

Двоглави орао је стари симбол сталног уздизања и напретка још из времена владавине Немањића.

Штит са четири оцила је симбол Србије.

Штит са полумесецом и три звезде је симбол Словеније.

Штит са шаховским пољима је симбол Хrvатске.

ЗАНИМЉИВОСТ

Коренић-Неорић

Београдски

Моденски

Постанак **илирских грбовника** крајем 16. века везује се за Дубровчанина Петра Охмућевића. Да би добио титулу шпанских витешских редова, морао је да достави потврду о свом отменом пореклу. Најпре је, уместо свог презимена Грбурић, усвојио презиме босанске властеле Охмућевић. Затим је, да би доказао своје сумњиво племићко порекло, измислио родослов и дао да се осмисли грбовник (збирка грбова) са преко 150 грбова, који доказују моћ некадашњег Душановног царства, а израђени грбови његових предака, његово старо и отмено порекло. Кроз 17, 18, па и 19. век, настајали су бројни грбовници прецртавањем, допунама и изменама Охмућевићевог грбовника: Београдски, Фојнички, Берлински, Моденски и др. Назив „илирски”, грбовници су добили јер су осмишљавани за владарске породице, племство и народне јунаке који потичу из „илирских” земаља и са Балкана.

- Композиције илирских грбовника на сликама, разликују се у појединим детаљима. Покушај да уочиш у чему се разликују.

Фојнички

Берлински

- Које српске средњовековне грбове препознајеш?
- Која имена владарских породица знаш?
- На линијама напиши називе грбова.

На овом линку погледај грбове српских средњовековних породица.

<http://alas.matf.bg.ac.rs/~mi05117/grb/i01.htm>

Подсети се на важне делове грба, као што су штит, плашт, венац, кацига или круна, членка. Членка је названа по томе што се налази на челу витешке кациге. Обично је у членци приказ животиње, птичјих крила, перја.

ИДЕЈА ЗА ПРОЈЕКАТ: ГРБ ОДЕЉЕЊА

У данашње време грбови могу да представљају и спортске клубове или удружења.

124

ЗАДАТАК

- Који су најпознатији грбови спортских клубова које знаш?
- На који начин се распознајете са другим одељењем ваше или друге школе приликом неког спортског такмичења?
- Како би требало да изгледа грб вашег одељења?

ЕЛЕМЕНТИ ГРБА

- Напишите на папир по чemu се ваше одељење разликује, али и истиче у односу на друга одељења. Напишите позитивне особине вашег одељења у којима се огледа ваша снага: стрпљење, упорност, издржљивост или нека друга особина.

СИМБОЛИКА ГРБА

- Осмислите на који начин бисте сликом приказали неку особину вашег одељења. Нацртајте посебан цртеж за сваку особину. Цртежи треба да буду јасни и да упућују посматрача на смисао симболике коју они садрже.

ИЗГЛЕД ГРБА

- Одаберите и креирајте важне делове грба. Распоредите цртеже који симболизују ваше одељење и направите јединство у оквиру штита и членке. Додајте још неке елементе грба уколико сматрате да би они употребили ваш грб. Такође, обратите пажњу на симболику тих елемената. Нацртајте грб тако да су сви елементи јасно уочљиви, да се препознаје њихова симболика и да је постигнуто јединство елемената.

ТИПОГРАФИЈА

- Осмислите изглед слова за назив вашег одељења. Нацртајте свако слово, и уклопите у целину. Облик слова може да истиче неку од особину вашег одељења. Оштре ивице на словима и шильци могу да преносе поруку да ће се, они који се упусте у надметање с вама, намучити да би вас победили.

Укључите родитеље и школску управу у ваш пројекат да би вам помогли да одштампate грб вашег одељења на мајицама, које можете носити последњег школског дана осмог разреда. Грб може да се одштампа и на дресу, који ћете обући на неком спортском такмичењу.

Материјал за рад: оловке за цртање, фломастери, папир из блока бр. 5, додатни материјал по избору.

ПОРУКЕ У РЕКЛАМАМА

Визуелне поруке могу да се преносе и помоћу реклама. Рекламе могу бити: **плакат, билборд, светлећа реклама, видео запис** итд. За осмишљавање реклама важни су графички дизајн и типографија.

Посматрај следеће примере билборда, плаката и светлеће рекламе. Уочи разлике и сличности на њима.

- Која реклама ти највише привлачи пажњу?
- Какав облик слова ти се највише допада и зашто?
- Шта је доминанта на овим рекламама?
- На којим рекламама је постигнуто јединство и где можеш да га препознаш?
- Објасни у којој мери градација утиче на преношење визуелне поруке?
- На којој реклами можеш да препознаш контраст?
- Које поруке преносе ове рекламе и која реклама има најснажнију поруку?
- Коју врсту реклама најчешће примећујеш у свакодневном животу?

Реклама мора да садржи одређене текстуалне и графичке елементе који преносе јасну поруку и упућују посматрача на одређену радњу, догађај, производ или идеју. Најбоље рекламе су једноставне и јасне, без сувишних елемената који би скретали пажњу потрошача.

- Уочи текстуалне и графичке елементе на плакату, па закључи зашто је сваки значајан за поруку коју ова реклами треба да пренесе.
- Помоћу чега лого доприноси разумевању онога шта се рекламира?
- Шта је важно на фотографији и како је употребљено правило трећина?
- Искажи своје мишљење о типографији која је употребљена, и колико доприноси овој реклами?

Слоган који позива на учешће у манифестацији

Фотографија особе која упућује на плес

Грб града Ваљева

Назив фестивала

Лого организатора манифестације

Датум, време и место одржавања

Логотип компанија које су спонзори манифестације

ПОКОРОВНИЉЕ ГРАД ВАЉЕВО

ИГРАЈ ИГРАЈ

4. фестивал плеса

СЦЕНСКИ И УРБАН ПЛЕСОВИ

Ваљево 2018

3. новембар од 13.00

ВЕЛИКА САЛА ЦЕНТРА ЗА КУЛТУРУ ВАЉЕВО слободан улаз

ПРИЈАТЕЉИ ФЕСТИВАЛА: ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРУ ВАЉЕВО, ТУРИСТИЧКА ОРГАНИЗАЦИЈА ВАЉЕВО, КУЛТУРНО-УСТРОВСКИ КЛУБОВИ, WELTON, ГЕРДА, GALA, MESARA SLAVIJA

За снимање видео-реклама по занимљивом сценарију често се ангажују глумци и режисер. **Видео-рекламе** могу да буду и компјутерски анимиране.

Потражи на интернету занимљиву видео-рекламу неког производа који волиш. Обрати пажњу коју визуелну поруку она преноси.

Сцена из видео-реклама: а) са глумцима; б) компјутерски анимирана

ЗАНИМЉИВОСТ

Сваке године у Београду се организује манифестација под називом *Ноћ рекламождера*. Ова манифестација није само везана за гледање реклама, већ представља прави спектакл који може да се прати широм света. Посебан догађај представља гласање за најбољу домаћу рекламу. Бројна публика оцењује креативну, уметничку и филмску страну реклама, док комерцијална сврха остаје у другом плану. Поред домаћих реклама, приказују се и стране рекламе из разних периода.

Ова манифестација има и своју рекламу која може бити штампана као плакат, или постављена на билборд.

- Покушај да препознаш значајне елементе на реклами за ову манифестацију.
- Како изгледа лого за *Ноћ рекламождера*?
- Које логотипе на овој реклами можеш још да препознаш?

ИДЕЈА ЗА ПРОЈЕКАТ: РЕКЛАМА ЗА ХУМАНИТАРНИ БАЗАР

ЗАДАТАК

Сведоци смо времена у ком је све чешће потребна помоћ већег броја људи за лечење неког детета. Тим поводом се организују разне хуманитарне манифестације где средства која се прикупе иду директно као помоћ неком детету. Једна од таквих манифестација је и хуманитарни базар.

- Како замишљаш изглед хуманитарног базара?
- Ко све може да буде организатор и учесник на тој манифестацији?
- Како треба да изгледа реклама за хуманитарни базар у школи, и која је њена важност?

ИНФОРМАЦИЈЕ НА РЕКЛАМИ

- Напиши на папир све податке које треба да садржи реклами. Назив хуманитарног базара је врло важан. Битно је да се помене коме помоћ треба и за кога се организује. Остали подаци могу да буду место где се хуманитарни базар одржава, датум одржавања, контакт за информације, веб-адреса хуманитарног базара итд.

СЛОГАН

- Креирајте слоган који ће представљати значај хуманитарног базара у вашој школи. Слоган треба да буде једноставан и да утиче на мишљење посматрача тако да изразе жељу да присуствују базару и учествују у помоћи.

ТИПОГРАФИЈА

- Дизајнирајте и нацртајте изглед слова и текста на реклами, тако да истакну хуманитарни базар на најбољи начин. Заобљени облик слова може да покаже нежност и пажњу, док дебљина и величина слова могу да покажу важност манифестације. Посебну пажњу посветите изгледу слова за слоган, јер њега би посматрачи требало да упамте и да их мотивише.

ЛОГО БАЗАРА

- Осмислите јединствен лого који ће представљати хуманитарни базар у вашој школи. Покушајте да симболиком елемената пренесете поруку о значају хуманитарне акције и помоћи.

ФОТОГРАФИЈА ИЛИ ГРАФИЧКИ ПРИКАЗ

- Ваша реклами може да садржи фотографију детета коме је помоћ потребна. Међутим, много јача порука би се пренела заједничким цртежом целог одељења који би представио то дете. Цртеж може да буде и симболичан приказ љубави, пажње, бриге и саосећања према детету коме је потребна помоћ.

Укључите управу школе и родитеље у ваш пројекат. Они вам могу помоћи у штампању ваше реклами у виду плаката које можете лепити на одређеним местима за то. Реклами се може одштампати у виду летка које можете делити пролазницима, деци или пријатељима. Такође, реклами може да се дели на друштвеним мрежама у дигиталном облику и да се постави на веб-сајт школе. Уколико се укључи и општина у којој се школа налази, могу да се обезбеде средства да се реклами постави на билборд у оквиру општине.

Материјал за рад: оловке за цртање, фломастери, папир из блока бр. 5, додатни материјал по избору.

ТЕМЕ И МОТИВИ У УМЕТНИЧКИМ ДЕЛИМА

- теме
- историјске теме
- митолошке теме
- религијске теме
- мотиви

Теме у ликовној уметности представљају главни садржај уметничког дела.

Комуникација путем уметничког дела може да се оствари кроз разне теме.

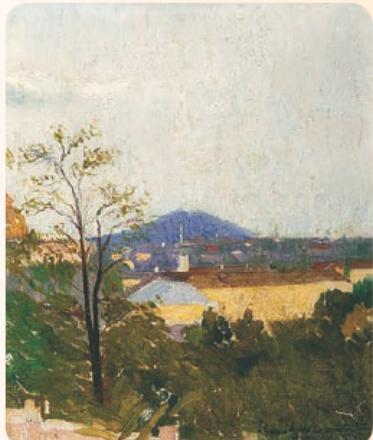
Најчешће теме на ликовним делима су везане за историју, религију и митологију, а могу да буду и филозофске, научне, књижевне итд.

У оквиру теме, уметник изражава своју идеју и остварује комуникацију преношењем одређене визуелне поруке. Многи уметници су на својим делима обраћивали исту тему, али свако уметничко дело преноси посебну поруку, изазивајући различита осећања код посматрача.

Поред теме, важни елементи уметничког дела су **мотиви**. Они могу да се повављају на уметничким делима.

- Погледај примере мотива који се најчешће користе у уметничким делима, и објасни у чему је разлика између њих.

ПЕЈЗАЖ

Милан Миловановић,
Појед на Авалу, 1909.

МРТВА ПРИРОДА

Миодраг - Мића Поповић,
Мртва природа, 1984.

АУТОПОРТРЕТ

Катарина Ивановић,
Аутојортрећ, 1836.

ПОРТРЕТ

Дамјан Мартиновић, *Дејвид Боуви*, 2013.

ФИГУРА

Микан Аничић, *Моја Венера*, 2017.

Подсети се на знање из српског језика и књижевности и тога шта означава појам *моћив* у књижевном делу.

Историјске теме представљају приказивање значајних историјских догађаја из разних историјских периода.

Подсети се на то које историјске периоде си учио/-ла из историје и препознај који историјски период је представљен на овим сликама?

- Које догађаје приказују ове слике?
- Објасни какву поруку преноси свака слика?
- Која осећања изазивају ове слике док их посматраш, и какав утисак остављају?
- Које принципе компоновања препознајеш?

Аугусто Ферер Далмау, *Плава дивизија*

Петар Кривоногов, *Капишулација*, 1946.

Игор Бархатков, *Заробљеници*, 1989.

- Који историјски период и који догађај је приказан на слици Паје Јовановића?
- Објасни шта и због чега представља доминанту на овој слици.
- Где можеш да препознаш јединство, и на који начин је постигнуто?
- Објасни какву поруку шаље ова слика?
- Шта мислиш, шта симболизује барјак?

Паја Јовановић, *Таковски усшанак*, 1894.

САЗНАЈ ВИШЕ

Паја Јовановић (1859–1957) био је један од највећих српских сликара. Теме његових слика су углавном повезане са историјом Србије и приказивањем догађаја из народног живота.

Слика *Таковски усшанак* рађена је по нареџбини краља Милана Обреновића и представља већу верзију, а израђена је и друга, мања верзија слике. Паја Јовановић се дugo припремао за сликање ове слике. Про-водио је време у Такову, скицирао је таковску цркву и дрво под којим је подигнут устанак. Такође, направио је велики број цртежа портрета људи који су чинили становништво Такова, проучавајући карактеристике њихових лица. Проучавао је ношњу и оружје, и све то приказао на својој слици. Главне личности на овој слици су архимандрит Милентије Павловић који даје благослов, и Милош Обреновић који предаје барјак Сими Паштрумцу. На десној страни слике издваја се стари Милутин Гарашанин са исуканом сабљом, а иза њега Лука Вукомановић.

На овој слици сликар је објединио три стварна догађаја: предају барјака Сими Паштрумцу испред Милошеве куће у Црнући, објаву о подизању устанка испред таковске цркве и народни сabor испод храста у долини Дичине. Слика се налази у Народном музеју у Београду.

Митолошке теме представљају приказе ликова и догађаја из митологије разних народа.

Подсети се на то које митове из словенске и грчке митологије познајеш из историје и књижевности. Сети се и текстова који говоре о митолошким личностима и догађајима.

ЗАНИМЉИВОСТ

- Којој митологији припада бог Свевид, а којој бог Посејдон?
- Са којим митолошким причама можеш да повежеш ове слике?
- Које још митолошке ликове познајеш из словенске и грчке митологије?
- Какву поруку преносе ове слике, и који утисак на тебе остављају?

Тицијан Вечели, *Персеј и Андромеда*, 1554.

Јакоб Јорданс, *Посејдон и Амфионида*, 1644.

Алфонсо Муха, *Прослава боја Свевига*, 1912.

Посматрај илустрације Виктора Анатолијевича Королькова.

- Који од ових богова из словенске митологије су ти познати?
- Покушај да објасниш, на основу имена и слике, које особине и значења могу да имају ови богови.

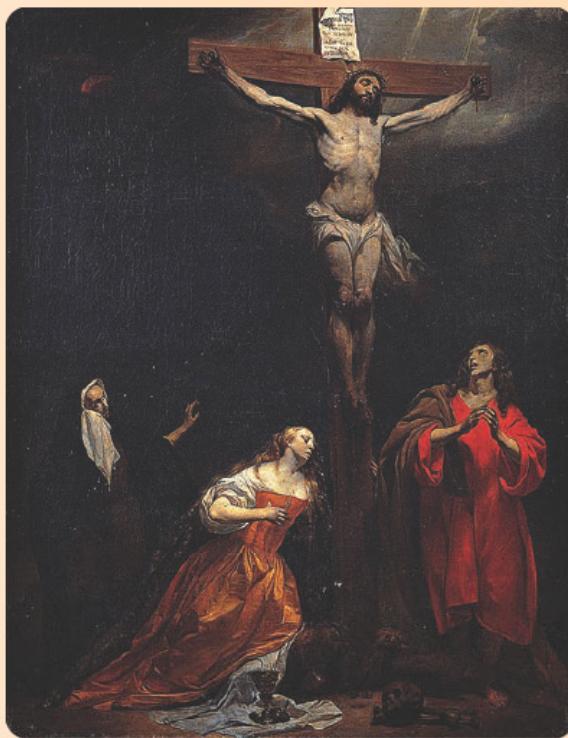
Религијске теме односе се на приказивање догађаја из верских списа, углавном из Старог и Новог завета.

Посматрај слике испод и покушај да препознаш које поруке ове слике преносе.

- Које приче о животу Исуса Христа знаш?
- Покушај да препознаш који догађаји су представљени на овим сликама?
- Које личности можеш да препознаш на овим сликама?
- Која осећања изазивају ове слике и због чега?

Петар Паул Рубенс,
Поклоњење мудраца, 1608.

Габријел Меџу, Распеће, 1661.

Хришћански празник Благовести, који се прославља 25. марта по јулијанском календару, на ликовним уметничким делима представља се призором како архангел Гаврило саопштава Девици Марији да ће родити сина, Исуса Христа.

- Посматрај слику *Блајовести* и уочи истакнуте мотиве и њихову симболику.

ИДЕЈА ЗА ПРОЈЕКАТ: СЛОВЕНСКА МИТОЛОГИЈА

Пронађи на овом линку све што те занима о словенској митологији, божевима и митским бићима.

http://www.slovenskamitologija.rs/bogovi_svarog.html

- Који словенски бог ти се највише допада и зашто?
- Која митолошка бића и митови су ти највише привукли пажњу?

ПРОУЧАВАЊЕ МИТОЛОГИЈЕ

- Посветите један део времена за читање текстова и проучавање митолошких бића, митова и појмова из словенске митологије. Одаберите мит који бисте приказали и направите скице на папиру свега што вам се допада. Прикажите свој доживљај скицама разних мотива, митолошких бића, њихових карактеристика, ствари које поседују.

ОДАБИР МОТИВА

- Одаберите најзанимљивије скице са мотивима које ћете укомпоновати и уклопити са позадином. Осмислите позадину и размислите о окружењу и атмосфери која би требало да буде на вашој слици. Не заборавите да треба да изразите свој доживљај мита и да га на ваш начин представите у оквиру ликовне композиције.

СЛИКАЊЕ МИТА

- Користећи скице које сте одабрали и припремили, нацртајте цртеж на хамеру. Направите занимљиву композицију водећи рачуна о свим детаљима. Осликајте цртеж темперама трудећи се да што боље изразите свој доживљај.

ПРАВЉЕЊЕ МАСКИ

- Искористите скице митолошких бића које сте направили, и помоћу папира, тканица, картона, колаж-папира, израдите маске за лице. Покушајте да направите ваше маске тако да изразите карактер митолошког бића којег приказујете.

ПРАВЉЕЊЕ ФИГУРИЦА

- Помоћу глинамола направите фигурице разних митолошких бића. Када се глинамол осуши, обојите фигурице темперама и лакирајте безбојним лаком за нокте.

ИЗЛОЖБА У ХОЛУ ШКОЛЕ

- Укључите у ваш пројекат и наставнике, па организујте изложбу радова у холу школе. На паноима изложите слике митова, ставите маске и поставите клупе на којима ћете изложити фигурице. У сарадњи са школском управом направите продајну изложбу. Можете научити неке митове и испричати их у оквиру изложбе.

ВИДЕО-ПРИЛОГ

- Снимите видео-прилог о словенској митологији и вашој презентацији у виду изложбе у школи. Поставите на друштвене мреже или на сајт школе.

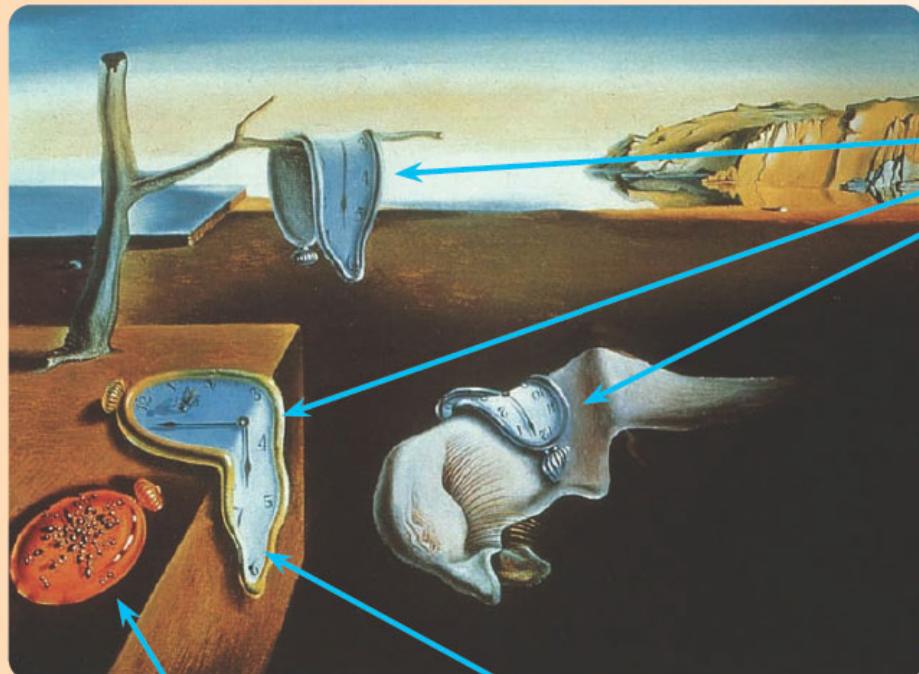
Материјал за рад: папир из блока бр. 5, оловке за цртање, темпере, хамер-папир величине 100x70 цм, картони, тканице, колаж-папир, безбојни лак за нокте, додатни материјал по избору.

МЕТАФОРА И АЛЕГОРИЈА У ЛИКОВНОЈ УМЕТНОСТИ

Подсети се на стилске фигуре метафору и алегорију које си учио/-ла из српског језика и књижевности.

У уметничким делима врло често се користе **метафоре и алегорије** како би се пренела одређена порука. Визуелна **метафора** представља поређење неког мотива са неким појмом на основу видљиве или скривене сличности, те на тај начин мотив добија значење тог појма. Употреба метафоре у уметничком делу остварује се приказивањем мотива који подсећа на неки други појам и симболизује његово значење.

- На слици *Узорносћ сећања* уметник је користио часовнике, као главни мотив. На овој слици, часовници су метафора времена и пролазности времена.

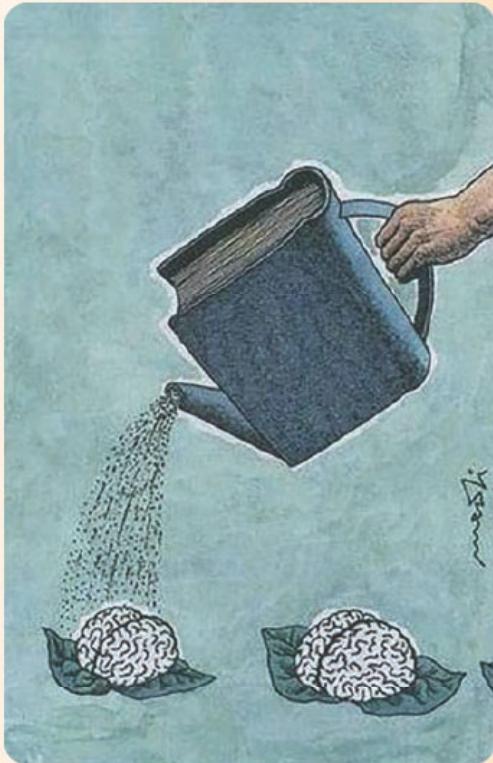
Време које показују часовници је различито и на тај начин представља метафору Ајнштајнове теорије релативности, према којој време није константно већ релативно.

Салвадор Дали,
Узорносћ сећања, 1931.

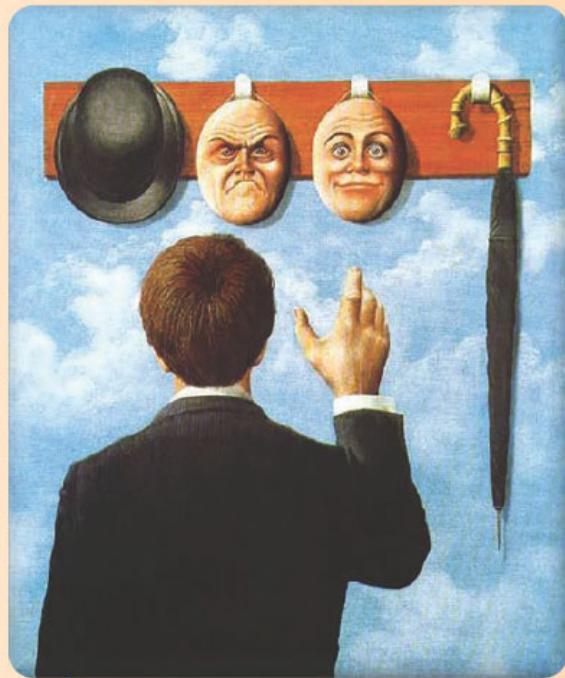
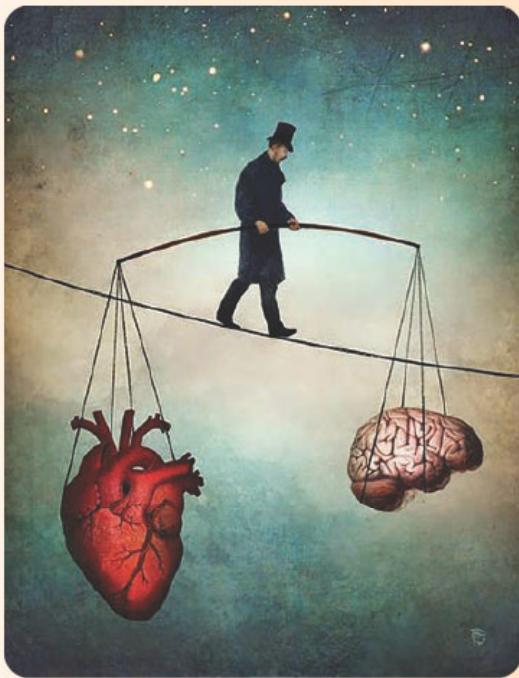
Метафора овог часовника је пропадање током времена, што симболично представљају мрави. Сети се из биологије која је улога мрава у екосистему.

Метафора часовника који се топе на сунцу представља време које је вечно и увек противче.

- Посматрај следеће примере илустрација и покушај да схватиш шта је метафора на овим сликама.
- Подсети се на градиво из биологије у коме говори о томе како изгледају људски органи приказани на овим сликама и која је њихова функција у људском телу.

Павел Куцински, *Пушовање*

Рене Магрит,

Социјална конструкија реалности

Ликовно представљање неке појаве, догађаја, предмета или бића како би се пренело неко друго значење назива се **алегорија**. Таква композиција се обично састоји од више метафора помоћу којих се шаље одређена порука, мисао или осећање.

На примеру слике *Слобода јредвоги народ* могу да се препознају метафоре које заједно чине алегорију слободе. Историјска тема којом је инспирисана слика јесте Француска револуција из 1830. године, када се народ побунио против неразумних одлука краља Француске Шарла X Филипа. Ова слика је касније постала симбол француског народа и његове моћи да се избори за слободу.

- Шта чини јединство на овој слици?
- Који мотив представља доминанту?

Фигура особе у штампарском оделу је метафора борбе штампарија против увођења краљевих рестрикција штампи.

Ова фигура је метафора богате класе становништва.

Фигура младе жене која носи заставу Француске је метафора слободе целе Француске. Такође, обучена у сиромашну одећу, представља слободу, као главни мотив пролетеријата.

Ежен Делакроа, *Слобода јредвоги народ*, 1830.

Метафора ове фигуре представља све настрадале борце пролетеријата.

Насупрот пролетеријату ова фигура је метафора свих настрадалих војника националне гарде.

Боје неба асоцирају на боје Француске заставе тако да небо представља метафору државе Француске.

Фигура дечака је метафора сиромашног становништва и младих нараштаја чија би судбина била угрожена у будућности због одлуке краља.

ИДЕЈА ЗА ПРОЈЕКАТ: МУРАЛ АЛЕГОРИЈЕ ШКОЛЕ

Подсети на то шта је мурал и како настаје.

- На који начин би приказао алегорију основне школе и времена проведеног у њој?
- Које метафоре би могао/-ла да користиш?

ВАЖНИ ПОЈМОВИ

- Смислите и запишите све појмове који асоцирају на школовање. Сетите се која је улога школе у развоју деце. Запишите сва осећања и догађаје важне у току школовања детета. Напишите и занимљиве, шаљиве догађаје или појмове који су обележили ваше школовање.

КРЕИРАЊЕ МЕТАФОРА

- Од свих записаних појмова одаберите најважније. Размислите којим би мотивима најбоље приказали те појмове, тако да асоцирају посматрача и наведу га да повеже мотив са одабраним појмом. Поведите рачуна о сличности значења мотива и појма који желите да симболички прикажете.

КОМПОНОВАЊЕ АЛЕГОРИЈЕ

- Скупите све мотиве који имају најјасније и најснажније метафоричко значење. Распоредите их у оквиру једне композиције коју ћете нацртати на хамеру. Примените одређени принцип компоновања да изразите вашу идеју на најбољи ликовни начин.

СЛИКАЊЕ МУРАЛА

- Укључите наставнике и школску управу у ваш пројекат да би вам обезбедили материјал и одредили зид на коме можете да изведете мурал. Цртеж који сте направили на хамеру потребно је да прецртате четкама на припремљену белу површину зида. Користите светло-сиву боју за преношење цртежа, како бисте најлакше могли да прекријете грешке уколико их направите. Затим, осликајте зид.

ПРОМОЦИЈА МУРАЛА

- Фотографишите ваш рад и поделите на друштвеним мрежама. Можете укључити и сниматеља који ће снимати сваки део процеса вашег рада и на крају направити убрзан филм у коме може да се види процес настајања мурала. Објавите фотографију и снимак на сајту школе или другим интернет платформама.

Материјал за рад: папир из блока бр. 5, оловке за цртање, темпере, хамер-папир величине 100x70 цм, боје за зид, четке, заштитни материјал (рукавице, маске, кецеле), додатни материјал по избору.

алегорија – представљање неке појаве, догађаја, предмета или бића како би се пренело неко друго значење

визуелна метафора – поређење мотива са неким појмом на основу видљиве или скривене сличности, тако да мотив добија значење тог појма

грб – симбол који представља обележје неке државе, народа, града, племићке породице или појединца

декодирање – откривање значења делова неког логотипа и основне идеје која је приказана јединством тих делова

знак – најједноставнији вид визуелне комуникације

историјске теме – теме које представљају приказивање значајних историјских догађаја из разних историјских периода

логотип или лого – знак који се састоји од графичког приказа или текста и представља неки производ или компанију

митолошке теме – теме које представљају приказе ликова и догађаја из митологије разних народа

мотиви – важни садржаји који представљају повод за стварање уметничког дела, а најчешће настају из директног контакта уметника и природе

пиктограм – једноставан сликовни знак који преноси поруку и упућује на одређену радњу

реклама – састоји се од графичког приказа и текста који преносе поруку и упућују посматрача на одређену радњу, дешавање, производ или идеју

религијске теме – теме које се односе на приказивање догађаја из верских списка, углавном Старог и Новог завета

символ – знак који представља осећање, појаву, предмет, биће или појам који се не може једноставно објаснити речима

стилизација – поједностављено приказивање облика

теме – у ликовној уметности представљају главни садржај уметничког дела и могу да буду везане за историју, религију и митологију, а могу да буду и филозофске, научне, књижевне итд.

хералдика – наука која се бави проучавањем настанка, значења и развоја грбова

ЛИКОВНИ ТЕСТ

1. Заокружи слово испред тачог одговора:

Логотип или **лого** је:

- а) поједностављено приказивање облика;
- б) једноставан сликовни знак који преноси поруку и упућује на одређену радњу;
- в) знак који истиче и издаваја неки производ или компанију од других.

2. Покушај да декодираш лого дечје манифестације „Радост Европе”, тако што ћеш у поља уписати значење симбола.

3. Посматрај грбове Војске Републике Србије па их повежи са називом.

Грб команде
Копнене војске

Грб
204. ваздухопловне
бригаде

Грб батаљона војне
полиције специјалне
намене Кобре

4. Који мотив је употребљен на следећим уметничким делима?
Заокружи тачан одговор испод сваког примера.

- а) аутопортрет
- б) фигура
- в) мртва природа

Питер Клас, *Мртва природа са воћном птицом*

- а) пејзаж
- б) портрет
- в) мртва природа

Урош Предић, *Краљ Петар I Карађорђевић*, 1922.

- а) фигура
- б) пејзаж
- в) портрет

Фридрих Едвин Чурч, *Срце Анда*, 1859.

5. На линији испод слике напиши коју тему описују ова уметничка дела.

Андреј Шишкин,
Сирибок, 2014.

Паја Јовановић,
Круисање цара Душана, 1900.

6. Упиши следеће речи на одговарајућа места.

МЕТАФОРА

_____ је представљање неке појаве, догађаја, предмета или бића, како би се пренело неко друго значење. Таква композиција се обично састоји од више метафора помоћу којих се шаље одређена порука, мисао или осећање.

АЛЕГОРИЈА

_____ је поређење неког мотива са неким појмом на основу видљиве или скривене сличности и на тај начин мотив добија значење тог појма.

7. Споменик *Победник* се налази на Калемегдану у Београду. Један је од најважнијих симбола града. Шта симболише мач, а шта голуб? Која је **метафора** споменика и коју поруку преноси?

Светска културна баштина
Споменици културе
Музеји
УНЕСКО

A photograph of ancient brick ruins, likely from a Byzantine church, showing red brick arches and columns. The scene is set against a backdrop of rolling green hills under a clear blue sky at sunset. In the foreground, there's a paved walkway leading towards the ruins.

НАСЛЕЂЕ

ЗНАЈАЈ И ЗАШТИТА КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ

- културна баштина
- светска културна баштина
- УНЕСКО
- Републички завод за заштиту споменика културе

Културну баштину (културно наслеђе или културно добро) чине грађевине, споменици, поједина подручја, уметничка дела, стари занати, библиотеке, архиве, усмена традиција и др., који су наслеђени од претходних генерација и имају посебну уметничку, емотивну, националну и симболичку вредност за све садашње и будуће генерације.

Значај културне баштине је у томе што одређује препознатљивост неког насеља, региона или државе, а пружа и изузетне могућности за туризам, те доприноси економском развоју.

Светска културна баштина има посебну вредност за цело човечанство и стављена је под заштиту УНЕСКО-а. Листа светске баштине под окриљем УНЕСКО-а садржи попис свих добара у свету која су од изузетног културног и природног значаја, са циљем да се она заштите и сачувaju. Одређена места у Србији уписана су у Листу светске баштине.

UNESCO – United Nations Educational,
Scientific and Cultural Organization

Организација уједињених нација за образовање, науку и културу, скраћено УНЕСКО, основана је 1945. године у Паризу. Чини је 195 земаља чланица. Циљ организације је поштовање правде, закона, људских права и слобода, подстицањем мира, сигурности и сарадње међу нацијама, кроз образовање, науку и културу.

На овом линку можеш да погледаш Листу споменика светске баштине које штити УНЕСКО:

<https://whc.unesco.org/en/list/>

Подсети се на знања о културној баштини Србије, која си учио/-ла из географије у осмом разреду. Подсети се и на то који споменици културе у Србији су под заштитом УНЕСКО-а.

Манастир ХИЛАНДАР

Једно од најзначајнијих средишта духовности и културе српског народа је **манастир Хиландар**, који се налази на Светој Гори, у Грчкој. Манастир су основали велики жупан Стефан Немања и његов син Свети Сава, крајем 12. века, на рушевинама старог манастира. Манастир је ограђен одбрамбеним зидинама са кулама, а унутар зидина налазе се конаци, капеле, болница, главна црква и дванаест мањих цркава.

Манастир Хиландар, Света Гора

Икона
Бођородица Тројеручица

Икона
Бођородица Огијиштрија

Значај уметничког наслеђа овог манастира огледа се у многобројним очуваним фрескама и иконама. Најстарије фреске потичу из 13. века. Манастирски комплекс осликаван је и у каснијим периодима, па у њему постоје фреске и из 19. века. У манастирској ризници чува се око 500 икона насталих у периоду од 13. до 19. века. Највећу духовну и уметничку вредност имају иконе *Бођородица Тројеручица* и *Бођородица Огијиштрија* (која је урађена у мозаику у 13. веку).

Средњовековно културно наслеђе манастира представљају и многобројни списи и књиге из 13. века. Са свим овим културно-уметничким богатством, манастир Хиландар је уврштен у светску баштину и налази се на УНЕСКО-вој Листи заштићених споменика.

Манастирски комплекс захватио је 2004. године пожар великих размера, који је уништио и оштетио скоро половину манастирских здања. Одмах након тога, покренута је обнова манастира – поправак и поновна изградња изгорелих грађевина. Овај подухват траје дуже од деценије и у њему учествује држава Република Србија, као и велики број појединача и организација.

Погледај веб-сајт манастира Хиландара и сазнај више о његовом значају:

<https://www.hilandar.org/>

Хиландар у пожару

Катедрала НОТР ДАМ

Најпознатија готичка катедрала у свету, **Нотр Дам** у Паризу, такође је знатно оштећена у великом пожару који се додуго 2019. године. Тада је уништен кров и велики део унутрашњости катедрале. Након тога, уследила је обнова цркве у којој, кроз разне видове донација (дарова), учествују појединци и организације из целог света.

И раније, у прошлости, током Француске револуције 1789–1799. године, катедрала је била веома оштећена. Срушено је и уништено 28 кипова библијских краљева и истопљено је 20 звона да би се направили топови. Ова оштећења обновљена су средином 19. века.

Катедрала Ноћр Дам

Париска катедрала *Ноћр Дам* изграђена је 1345. године, а посвећена је Богородици Марији. Поред тога што је снажан симбол католичке цркве, представља и симбол целог француског друштва. У њој су крунисани француски краљеви, као и Наполеон Бонапарт 1804. године. Од 1239. године, у њој се налази реликвија (предмет верског поштовања) која се сматра Христовом трновом круном.

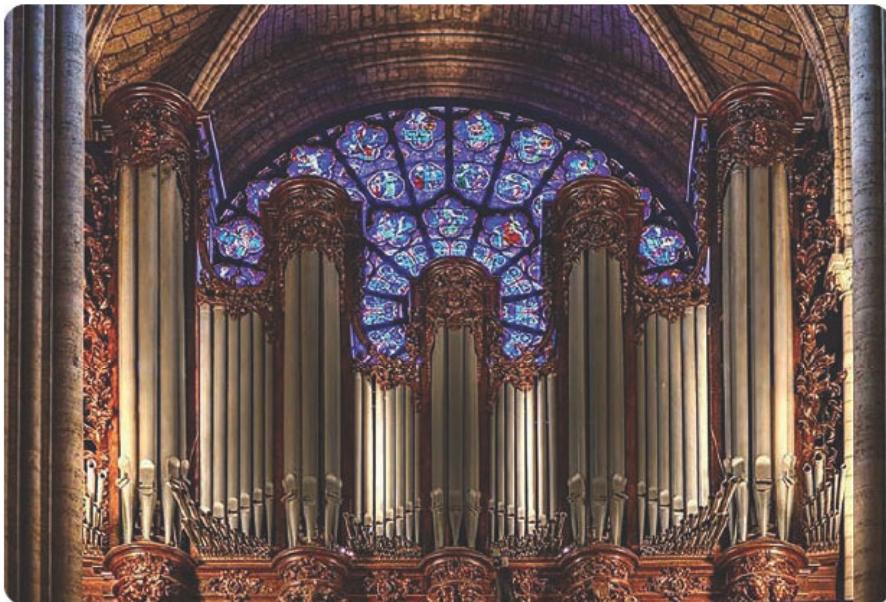
Катедрала представља изузетно архитектонско и уметничко дело које одликују специфични потпорни лукови, као и разни мотиви израђени у камену. На катедрали су уклесана два орнамента у облику розете које представљају највеће розете на црквама у Европи. Отвори у розетама су украшени витражом. Унутар катедрале се налазе највеће оргулje у Француској.

Катедрала је била инспирација бројним уметничким делима, међу којима је и чувени роман *Богородичина црква у Паризу* писца Виктора Игоа.

Необични мотиви на катедрали, постављени у 19. веку

Подсети се на знања из музичке културе из шестог разреда и неке мелодије који производи инструмент оргуље.

Оргуље и витраж на розети

Са српском историјом ову катедралу повезује Косовски бој. Наиме, према предању, 1389. године, звона катедрале *Ношр Дам* звонила су у част победе хришћана над турском војском на Косову пољу.

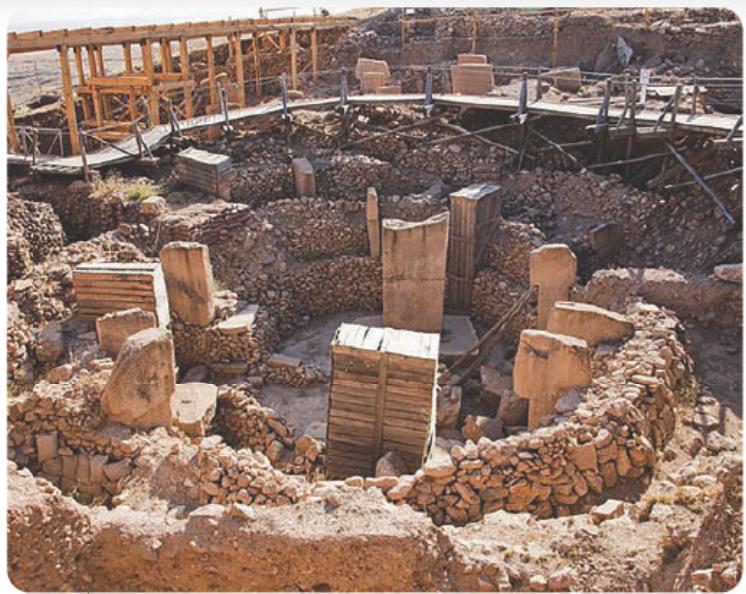
ЗАНИМЉИВОСТ

Археолошко налазиште Винча

За заштиту културне баштине у Србији задужен је **Републички завод за заштиту споменика културе** у Београду. Ова институција сарађује и са међународном организацијом УНЕСКО на заштити наше културне баштине.

Музеј града Београда ради на очувању и заштити археолошког локалитета Винча. С обзиром да га чини низ насеља на већој територији, потребна су улагања у наставак њиховог истраживања да би се култура Винче у потпуности проучила. Важно је ширити свест о значају овог локалитета за светску културну баштину. Локалитет се може посетити, као и музејска поставка.

Археолошко налазиште, Бело брдо, Винча

Погледај веб-сајт Музеја града Београда и сазнај више о археолошком налазишту у Винчи:

<http://www.mgb.org.rs/posetite/arheolosko-nalaziste-u-vinci>

Подсети се на знања о праисторији и њеним добијама које сте учили из историје у петом разреду као и о значају историјских извора за разумевање живота у прошлости.

Средиште једне од најважнијих древних неолитских цивилизација Европе налазило се на десној обали Дунава, у Винчи код Београда. Дugo се није ништа знало о овом локалитету, док се Дунав није повукао, па су пронађене фигурице од глине необичних облика. То је заинтересовало археологе да почну са ископавањима почетком 20. века. Утврдили су да се на том месту налазило највеће насеље из доба неолита, старо више од седам хиљада година. Сматра се да је Винча била центар тадашње цивилизације која се простирала широм данашње Босне, Србије, Румуније, Бугарске, Црне Горе, Македоније и Грчке.

У Винчи је пронађено право богатство најразличитијих оружја и оруђа од камена и костију, посуђе, ритуалне вазе, накит, мноштво људских и животињских фигурина, остаци праисторијских кућа, као и велики број других предмета. На основу веома сличних предмета утврђено је да су вероватно имали производњу и били много цивилизованији, него што на први поглед изгледа.

Глинене фигурице из Винче

Посуђе и оруђе из Винче

палеолит – историјски период који се протеже од пре 2,6 милиона година до 10 000. године п. н. е.

Становници су живели градским начином живота, па је ово место представљало праву метрополу тог доба. Куће су правили од блата, смештене у уским улицама, имали су намештај и изузетно лепо посуђе. Бавили су се ткањем и чак су имали неколико стилова облачења. Оружје су правили од вулканског стакла. Због свега тога Винчу сматрамо једном од најнапреднијих праисторијских култура.

Лепенски Вир је палеолитско археолошко налазиште на десној обали Дунава, у Ђердапској клисури, у близини Доњег Милановца. Током археолошких ископавања откривено је преко сто објеката, од којих су значајни остаци кућа са дрвеном конструкцијом и огњиштем окруженим каменим скулптурама риболиких глава. То су најстарије пронађене камене скулптуре у Европи. Култура Лепенског Вира развијала се у периоду од око 6 500. до 5 500. године п. н. е. и простирала се дуж Дунава на више локалитета. Сматра се да се културно средиште праисторијског света налазило управо на просторима данашње Србије.

Данас налазиште Лепенски Вир представља јединствену културно-историјску целину у оквиру Националног парка Ђердаг и заштићено је као строги резерват природе.

- Шта још знаш о Лепенском Виру?
- На овом линку истражи још о Лепенском Виру:

<http://www.lepenski-vir.rs/>

САЗНАЈ ВИШЕ

Риболика скулптура

Промоцијом наслеђа Винче и Лепенског Вира могу да се подстакну надлежне институције да заштите археолошка налазишта.

- На који начин би могло да се заштити археолошко налазиште Винча?
- Како би представио свету наслеђе своје земље?
- Који су савремени начини за промоцију неког садржаја?

ФИГУРИЦЕ

- Потражите на интернету фотографије фигурица из Винче и риболовних скулптура из Лепенског Вира. Одаберите најзанимљивије, и извајајте их од глине. Можете измислiti и неке своје фигурице које подсећају на облике фигурица из Винче или риболике скулптуре из Лепенског Вира.

ПОСУЂЕ И ОРУЂЕ

- Пронађите на интернету фотографије посуђа, прибора за ручавање, алата, оруђа и других употребних предмета који су ископани у Винчи и Лепенском Виру. Нацртајте на папиру из блока неке од ових предмета. Од глине извајајте и обликујте све предмете које сте нацртали. Док је глина мекана, можете украсити ваше предмете резбарењем или утискивањем шара. Када се глина осуши, предмете можете обојити темперама и лакирати безбојним лаком за нокте.

ТАБЛИЦЕ СА СИМБОЛИМА

- Потражите на интернету примере таблица са симболима из Винче и приказе знакова који су пронађени на таблицама и фигурицама. Извајајте од глине плочице мањих димензија. Док је глина свежа, резбарењем испишите знакове тако да буду слични винчанским.

ИЗГЛЕД НАСЕЉА

- На хамеру насликајте простор насеља онако како замишљате да је изгледало у време цивилизација које су живеле у Винчи и Лепенском Виру. Покушајте да представите изглед кућа, улица, људи и њихове ношње. Прикажите како замишљате свакодневни живот тих људи.

ИЗЛОЖБА

- Ваше радове изложите у холу школе. Слике насеља окачите на паное. Вајарске радове распоредите на клупе испред. Направите видео-записе и фотографије вашу изложбу. Пронађите групе на друштвеним мрежама које се баве туризмом и промоцијом занимљивих географских локалитета, и поставите фотографије и видео-записе.
- Укључите родитеље и школску управу у ваш пројекат, да вам помогну да контактирате локалну општину која може да организује изложбу и промоцију овог наслеђа на нивоу свих школа из општине.

Материјал за рад: оловке за цртање, глина, темпере, четкице различитих ширине, папир из блока бр. 5, хамер, додатни материјал по избору.

СПОМЕНИЦИ КУЛТУРЕ У СРБИЈИ

- споменици културе
- Гамзиград
- Студеница
- Стари Рас и Сопоћани
- Високи Дечани
- Грачаница

Споменици културе су добра од посебног историјског и културног значаја. То су: грађевински објекти (зграде), поједина подручја, уметничка дела (слике, скулптуре, надгробни споменици), збирке (уметничких предмета, библиотеке, архиви), предмети ископани или нађени у земљи (гробови, керамика, новац, оруђе, посуђе). **Споменици културе у Србији** који се налазе на Листи светске баштине су манастири: Сопоћани, Студеница, Високи Дечани, Грачаница, Пећка патријаршија и Богородица Љевишка, као и археолошко налазиште Гамзиград и остаци тврђаве средњовековног града Раса.

Археолошко налазиште ГАМЗИГРАД

Једно од најзначајнијих археолошких налазишта у Србији је **Гамзиград**, недалеко од Зајечара. На овом месту налазе се остаци римске палате, коју је, крајем 3. века, подигао римски цар Гај Валерије Максимилијан Галерије, и назвао је **Феликс Ромулијана**. Гамзиград је, осим палате, обухватао храмове и друге грађевине. Касније, цар Јустинијан I претворио је град у војно утврђење.

На овом локалитету пронађени су многи употребни предмети становника града, као што су посуђе, оруђе и накит, који се чувају у Народном музеју у Зајечару. Ту се налази и камена глава, део скулптуре цара Галерија. Очувани остаци показују да је палата била раскошна и имала бројне украсе на зидовима, скулптуре и фреске. Највреднији остаци су подни мозаици који се сматрају најбољим уметничким делима тог периода у Европи. Од 2007. године Гамзиград се налази на УНЕСКО-вој Листи светске баштине.

Остаци римске палате

Мозаик: а) Дионис, грчки бог вина и плодности; б) подни мозаик

На линку можеш да пронађеш занимљивости о мозаику из Гамзиграда:

<http://www.digitalniatlas.ipr.rs/index.php/digitalni-atlas/19-atlas/zajecar/dela-sa-spomenickim-i-umetnickim-svojstvima/7-mozai-k-sa-predstavom-dionisa>

Манастир Студеница

Манастир Студеница, један је од најстаријих и најлепших српских манастира, а саградио га је велики жупан Стефан Немања у 12. веку. Налази се у близини Краљева. Најзначајније грађевине у манастирском комплексу су **Богородичина црква** и **Краљева црква**. Почетком 13. века Свети Сава је пренео мошти свога оца Стефана Немање из Хиландара у Богородичину цркву.

На улазу у Богородичину цркву налази се рељеф у мермеру на ком је приказан бели орао – симбол Стефана Немање. Изнад северних врата налази се исклесан *Студенички крст*. Облик сидра симболише сигурност и спасење, док лишће представља раст и напредак. Посебно ремек-дело византијске уметности представљају фреске унутар цркве, а најпознатија фреска је *Расејење Христово*. Краљеву цркву подигао је краљ Милутин почетком 14. века и њену највећу вредност представљају фреске које су у великој мери сачуване.

Манастир је претрпео тешка оштећења у аустријско-турском рату, док је за време Првог српског устанка спаљен. Налази се под заштитом УНЕСКО-а од 1987. године.

Подсети се на то која три славна српска манастира наводи народни песник у песми *Свети Саво*, коју си читao/-ла из српског језика и књижевности у петом разреду.

<https://www.prelelapoetija.com/sveti-savo/>

Богородичина црква

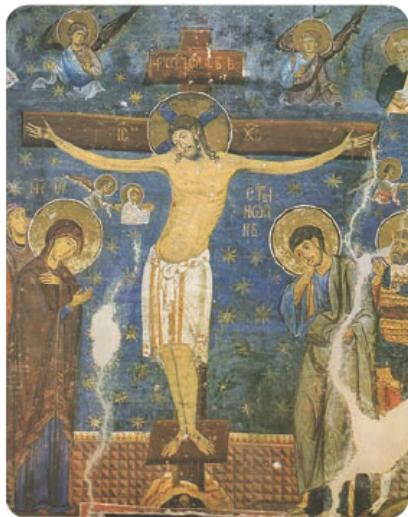
Студенички крст

Бели орао

рељеф – вајарско дело које је израђено на равној површини, али тако да су неки делови приказани испупчено, а неки удубљено

Фреска *Расејење Христово*

Декоративни рељеф у мермеру

Погледај веб-сајт манастира Студенице и сазнај више о његовом значају:

<https://manastirstudenica.rs/>

СТАРИ РАС и манастир Сопоћани

Манастир Сопоћани

На локалитету Градина, недалеко од Новог Пазара, налазе се остаци старог српског средњовековног града **Раса**, који је у 13. веку, за време владавине Стефана Немање, постао престоница српске државе Рашке. Град је доживео велики процват, а о богатству Раса данас најбоље сведочи величанствена задужбина краља Уроша I, **манастир Сопоћани**, који је подигнут средином 13. века. Фреске манастирске цркве осликали су најбољи уметници тог доба и оне представљају права ремек-дела средњовековног сликарства. Велики број фресака је сачуван, а највећи утисак оставља фреска *Усјење Пресвете Богородице*, која се простира преко целог зида на западној страни. Лепота ове фреске није само у композицији и у њеној величини, већ и у томе што уметничким изразом преноси емоцију туге.

Тврђава Стара Раса

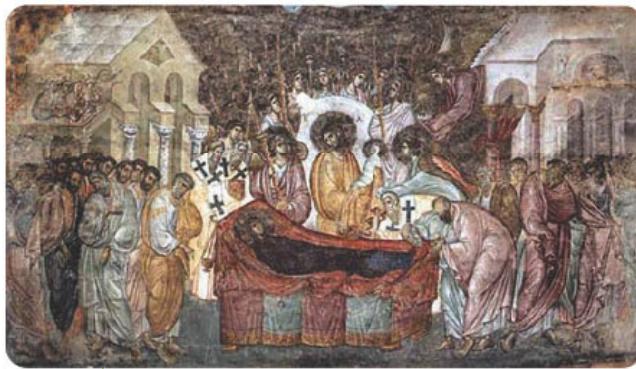
Краљ Урош I, фреска

Подсети се знања из историје из шестог разреда и општих одлика средњовековне културе.

На овом линку можеш да прегледаш званични веб-сајт манастира Сопоћани:

<https://manastirsopocani.org/>

Фреска Усјење Пресвете Богородице

Архијереји се клањају Христу Аћијеу, део композиције

Манастир Високи Дечани

На месту које је изабрао Свети Сава, поред реке Бистрице, недалеко од Пећи, краљ Стефан Дечански основао је манастир средином 14. века. На зиду манастирске цркве налазе се скулптуре уклесане у камену, као и раскошни украси на прозорима и вратима. На рељефима су приказани Христово крштење и друге сцене из Христовог живота, бильни и животињски мотиви. Посебну и непроцењиву уметничку вредност имају фреске. Изузетно су добро очуване, а посебно фреска лозе Немањића. У прошлости су у манастиру преписиване богослужбене и богословске књиге. Манастир поседује ризницу и библиотеку коју монаси вековима чувају и допуњују. У њој се налазе иконе настале од 14. до 19. века, драгоценi предмети, велика збирка рукописа и старих штампаних књига.

Сети се песме *Ошаџина Ђуре Јакшића*, коју си читao/-ла из српског језика и књижевности у осмом разреду, и симболике коју у песми има камен земље Србије.

Манастир Високи Дечани

Фреска лозе Немањића

Декоративни рељеф у мермеру

Крштење Христово у реци Јордан (рељеф, детаљ)

На сајту манастира Дечани пронађи још занимљивих информација и погледај многобројне фотографије фрески:

[https://www.decani.org/rs/category-210/
category-186](https://www.decani.org/rs/category-210/category-186)

Манастир ГРАЧАНИЦА

Манастир Грачаница

Страшни суд, детаљ са фреске

На месту некадашње византијске цркве у селу Грачаница, недалеко од Приштине, почетком 14. века, краљ Милутин је саградио **манастир Грачаницу**, важан духовни и културни центар на овим просторима српске државе. Средином 14. века солунски сликари Михајло и Евтихије завршили су осликовање цркве.

На улазу у цркву налазе се портрети краља Милутина и његове супруге, византијске принцезе Симониде, и композиција од шеснаест портрета, која приказује лозу династије Немањића. Значајне фреске су: *Усјење Богородице*, *Рођење*, *Страдање и воскрсење Исуса Христоса* и *Страшни суд*. У манастиру се чува и најстарија велика икона из 14. века која представља Христа Милостивог. У другој четвртини 16. века у манастиру је основана и штампарија, што је допринело значајном културном развоју за време турске власти.

Током ратова, овај манастир је претрпео много оштећења. У Листу светске културне баштине УНЕСКО-а уписан је 2006. године.

Краљ Милутин,
фреска

Принцеза Симонида,
фреска

Подсети се на песму *Грачаница* Десанке Максимовић коју су учио/-ла у шестом разреду из српског језика и књижевности.

На овом линку сазнај више о манастиру Грачаница:

[https://www.zaduzbine-nemanjica.rs/
Gracanica/index.htm](https://www.zaduzbine-nemanjica.rs/Gracanica/index.htm)

- Мединет Хабу
- Акрополь
- Боробудур
- Алхамбра
- Санта Марија дел Фиоре

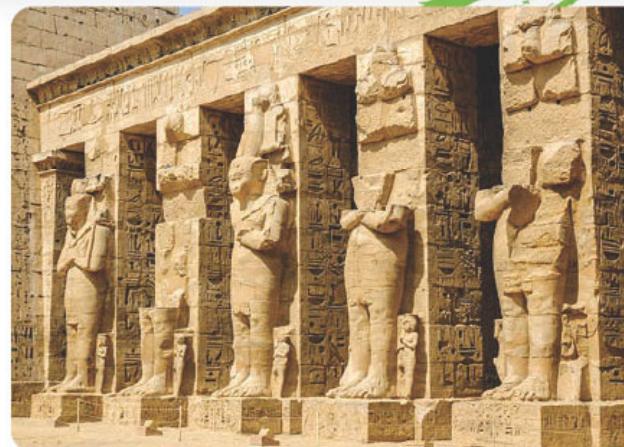
СПОМЕНИЦИ КУЛТУРЕ У СВЕТУ

МЕДИНЕТ ХАБУ, ЛУКСОР (Египат)

Мединет Хабу је место на западној обали града Луксора, у Египту. Ту се налазе археолошки остаци три храма Рамзеса II и Рамзеса III, који се сматрају најпознатијим посмртним храмовима у Египту. Храмови су имали мале церемонијалне палате уз прво двориште, били су окружени зидовима и имали су три капије. Храмови су саграђени претежно од камених блокова, а зидови су украшени огромним бројем рељефа. Храм Рамзеса III је најбоље очуван, са зидним рељефом чија укупна површина износи око 7 000 m².

Претпоставља се да је на овом месту зачета традиција о украсавању зидова и приказивању одређених ликовних тема у оквиру храмова. Теме се углавном односе на приказивање сцена из лова и битака којима се велича моћ владара у односу на друге народе.

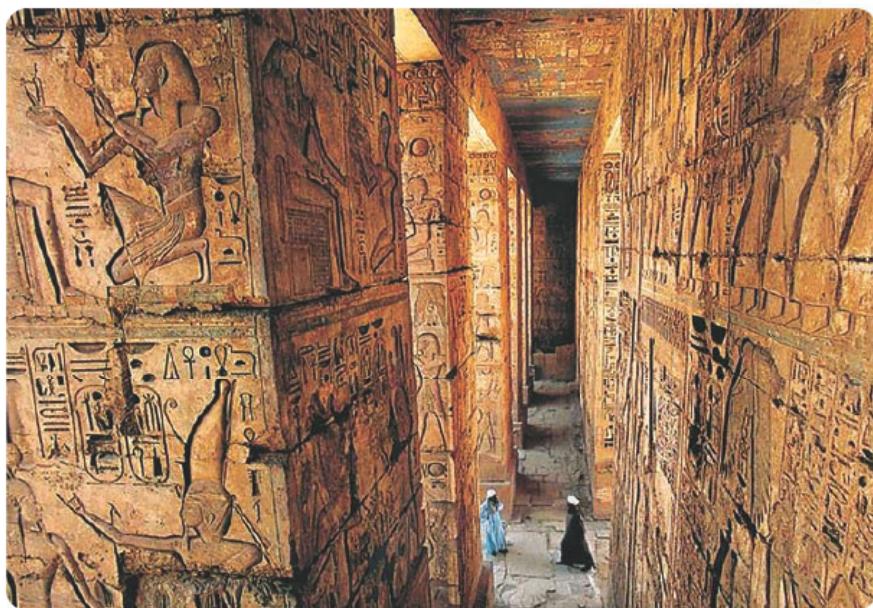
Подсети се на знања из историје о култури и историјском наслеђу народа Старог истока које си учио/-ла у петом разреду.

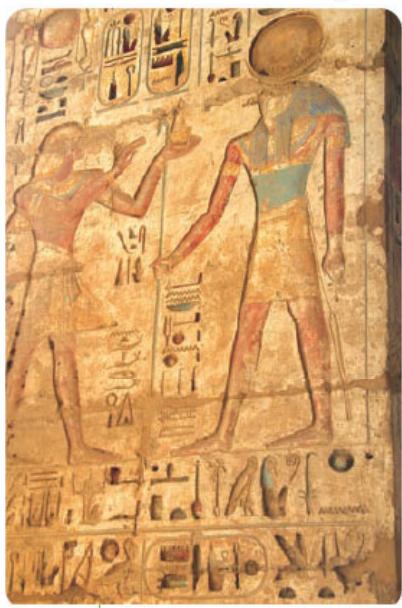
Древни храм и гробница Рамзеса III

Скулптура Рамзеса II

Зидни рељефи

Зидни рељеф

АКРОПОЉ, АТИНА (ГРЧКА)

Акропољ

Каријатиде

Подсети се на појам ћртогорције и препознај употребу злашног пресека у архитектури Партенона.

Акропољ је античко светилиште које се налази у грчком граду Атини и посвећено је управо богињи Атини, заштитници града. У 5. веку п. н. е. Акропољ је представљао пример раскоши и моћи Атине. Одликује га хармонија грчке архитектуре, уметности и природно окружење у коме се налази. Састоји се од великог броја храмова посвећених грчким боговима, украшених скулптурама и рељефима.

Највећи симбол старе грчке цивилизације је храм **Партенон**, изграђен између 447. и 438. п. н. е. Пројектовале су га архитекте Иктинос и Каликрат. Један од најзначајнијих грчких вајара Фидија надгледао је изградњу и осмислио комплетну скулптуралну декорацију Партенона, као и огромну позлаћену статуу Атине. Остаци скулптура и рељефа, који су се налазили на храму, чувају се у Британском музеју.

На Акропољу су пронађени остаци насеља, керамичких посуда и предмета који потичу још из доба неолита.

Остаци скулптуре из Партенона, Британски музеј у Лондону

БОРОБУДУР, острво Јава (Индонезија)

Боробудур се налази на централном делу острва Јава у Индонезији и један је од највећих споменика будистичке и светске религијске уметности, па га сматрамо једним од светских чуда. Овај храм је подигнут у 8. веку, али је убрзо након изградње напуштен. Хиљаду година касније сер Томас Стамфорд Рафлз сазнао је за храм и започео његову обнову. Уз помоћ УНЕСКО-а и низа стручњака храм је обновљен тек крајем 20. века, што се сматра посебним успехом у очувању споменика светске баштине.

Храм је висок 30 м и пројектован је у облику **мандале**, геометријског графичког приказа који симболише космос. Зидови су прекривени са преко хиљаду рељефних плоча и неколико стотина скулптура Буде. Теме на рељефима представљају свакодневни живот народа и сцене из Будиног живота. Храм је изузетно богатство индонежанског културног наслеђа.

Облик мандале, поглед одозго

Боробудур

Рељеф на зидовима храма

АЛХАМБРА, Гранада (Шпанија)

Алхамбра

калиграфски натписи – прецизно обликован украсни текст написан руком

Калиграфски натписи у рељефу

Који принципи компоновања су употребљени код осликовања плочица ове арабеске?

Арабеске

Алхамбра, унутрашњост

САНТА МАРИЈА ДЕЛ ФИОРЕ, Фиренца (Италија)

Фиренца је била прва престоница Италије у периоду од 1865–1871. године. Град је добио име на основу римског насеља које се звало *Florentia* (итал. цвећна). Стари део Фиренце добро је очуван и налази се под заштитом УНЕСКО-а.

Многи уметници и учени људи у прошлости, као што су Донатело, Ботичели, Микеланђело, Макијавели, Леонардо да Винчи, Галилео Галилеј, живели су и стварали у Фиренци. На Тргу Сињорија налазе се бројне скулптуре најзначајнијих вајара, као и фонтана посвећена богу Нептуну.

Посебно се издваја **Катедрала Санта Марија дел Фиоре**, чија изградња је трајала преко сто година. Звоник катедрале је саграђен на основу пројекта сликара Ђота ди Бондонеа. Купола представља посебан симбол Фиренце и њу је, преко десет година, пројектовао архитекта Филипо Брунелески.

Вајар и сликар Лоренцо Гиберти пројектовао је крстionицу поред цркве. Његово уметничко дело су *Рајска враћа*, која се састоје од златних рељефа.

Фиренца

Крстionица

Фонтана бога Нептуна

Лоренцо Гиберти, Рајска враћа

МУЗЕЈИ У СВЕТУ

- музеј
- Лувр
- галерија Уфици
- Ермитаж
- Рајкс музеј
- Прадо

Музеји имају велику улогу у заштити и очувању културно-уметничког наслеђа које потиче из разних историјских периода. У њима се чувају уметничка дела, писани документи, књиге, посуђе, оруђе, оружје, ношња итд. Музеји су углавном велелепне грађевине, необичне и раскошне архитектуре. Често представљају симбол неког града или државе. Многи музеји се налазе на УНЕСКО-вој Листи светске баштине.

ЛУВР, Париз (Француска)

Музеј Лувр у Паризу

Погледај још о музеју:

<https://www.louvre.fr/en>

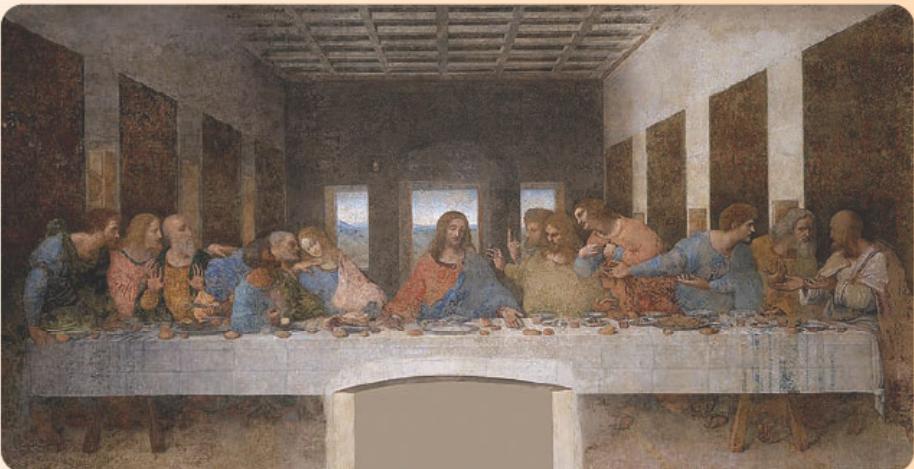
Некадашња палата **Лувр** данас је највећи музеј на свету, који се налази у Паризу, главном граду Француске. У простору који обухвата око 7 000 m² налази се преко 38 000 предмета од праисторије до данас.

У овом музеју чувају се најзначајнија уметничка дела на свету. Једна од њих је слика *Мона Лиза*, дело италијанског сликарa **Леонарда да Винчија**. Он је био један од представника италијанског сликарства позног средњег века, односно ране ренесансе. Иза себе је оставио неколико ремек-дела сликарства и више важних архитектонских и машинских пројеката, нацрта и идеја.

- Које дело Леонарда да Винчија ти се највише допада?
- Која још дела овог уметника познајеш?
- Покушај да препознаш теме и мотиве на slikama?

Леонардо да Винчи,
Мона Лиза, 1503.

Леонардо да Винчи, *Тајна вечера*, 1495–1498.

ГАЛЕРИЈА УФИЦИ, Фиренца (Италија)

Један од светски значајних музеја је Галерија Уфици у Фиренци. Првобитно административна зграда, временом је постала музеј највеће збирке ренесансних слика на свету, а чува и слике настале у периоду од 12. до 18. века.

У овој галерији, поред многих значајних сликара, издвајају се слике италијанског сликара из Фиренце, **Сандро Ботичелија**. Иако је био савременик и старији сликар од Леонарда да Винчија, његове слике *Рођење Венере* и *Пролеће* тек су касније постале познате широм света.

Галерија Уфици у Фиренци

Погледај више о галерији:

<https://www.uffizi.it/en>

Унутрашњост Галерије Уфици

- Препознај алегорију на слици *Пролеће*.
- Објасни метафору на слици *Рођење Венере*?
- Какав утисак ове слике остављају на тебе?

Сандро Ботичели, Пролеће, 1482.

Сандро Ботичели, Рођење Венере, 1485.

ренесанса – период у уметности, науци и култури, од 14. до 16. века, који је настао у Италији и проширио се на целу западну Европу, а познат је као период процвата уметности

Најзначајнија и једна од најпознатијих скулптура на свету налазила се у Галерији Уфици. То је скулптура *Давид*, ремек-дело **Микеланђела Буонаротија**, једног од најважнијих вајара ренесансе. Ова скулптура касније је премештена у Галерију академије у Фиренци. Поред великих, и врхунски обликованих скулптура, Микеланђело је осликао и таваницу Сикстинске капеле у Цркви Светог Петра у Риму. Ово дело сматрамо једним од највећих уметничких дела на свету.

- Упореди пропорције на скулптури Давида са пропорцијама човека?
- У којој мери пропорције лица скулптуре одговарају стварном лицу човека?
- Који утисак на тебе оставља овако осликан ентеријер Сикстинске капеле?
- Коју перспективу можеш да препознаш на фотографији Сикстинске капеле?

Вајари повећају делове скулптуре који су удаљенији од посматрача, како би скулптура била у пропорцији када се посматра из жабље перспективе.

Микеланђело Буонароти, *Давид*, 1501–1504.

Микеланђело Буонароти, фреске у Сикстинској капели, 1508–1512.

ЕРМИТАЖ, САНКТ ПЕТЕРБУРГ (РУСИЈА)

Ермитаж је један од највећих, најлепших и најстаријих уметничких и културно-историјских музеја на свету. Овај музеј је првобитно био дворац у Санкт Петербургу у Русији. У 18. веку је почело прикупљање колекције предмета и уметнина која сада броји преко 60 000 експоната у овом музеју.

У Ермишаду се налазе неколико дела холандског сликара **Рембранта ван Рајна**. Рембрант је један од најзначајнијих светских сликара 17. века, познат по својој вештини приказивања светlostи и сенке. Мотиви на његовим сликама су углавном били портрети, али и фигуре представљене у оквиру разних тема. Иако се у Ермишаду чува неколико његових слика, најзначајније и најпознатије дело овог сликара – *Ноћна сртажа*, налази се у Рајкс музеју у Амстердаму у Холандији.

Музеј Ермишад у Санкт Петербургу

Погледај више о музеју:

<https://www.hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/>

Унутрашњост музеја Ермишад

- Шта је доминанта на овој слици?
- Покушај да препознаш тему слике.
- На који начин је уметник постигао јединство?

Рембрант је на својим сликама доцаравао простор и заобљеност облика најчешће користећи контраст по светлинама, односно светло-тамно.

Рембрант ван Рајн,
Ноћна сртажа, 1642.

ПРАДО, Мадрид (Шпанија)

Музеј Прадо у Мадриду

Једна од најбољих светских колекција слика налази се у музеју **Прадо** у Мадриду, у Шпанији. Музеј је основан почетком 19. века. Колекција је сакупљана око три века, из разних манастирских и краљевских збирки. Данас садржи преко 35 000 слика, углавном европских сликара.

У музеју је посебно вредна слика *Младе јлемкиње*, дело шпанског сликара **Дијега Веласкеза**. Рођен у 17. веку, у шпанском граду Севиља, Дијего Веласкез је на својим сликама примењивао знања која је прикупљао проучавајући италијанско и холандско сликарство. Као сликар на двору, стекао је велику славу својим делима и портретима важних личности, а посебно портретом римског папе. Испред музеја Прадо налази се споменик Дијегу Веласкезу.

Унутрашњост музеја

- Покушај да препознаш доминанту на слици *Младе јлемкиње*?
- Где можеш да приметиш ритам на овој слици?
- На који начин је постигнута равнотежа на слици *Портрећ љайе*?

Дијего Веласкез,
Папа Иноћентије X, 1650.

Дијего Веласкез,
Младе јлемкиње, 1656.

РАЈКС, Хаг (Холандија)

Рајкс музеј је првобитно био Национална галерија у Хагу. Почетком 19. века премештен је у Краљевску палату у Амстердаму због великог броја експоната. Надоградња и реновирање ове палате трајало је око десетак година и представља један од најважнијих музејских пројеката у свету. Музеј садржи преко милион разних експоната. Поседује највећу збирку слика холандског сликарства.

Погледај више о музеју:
<https://www.rijksmuseum.nl/en>

Музеј Рајкс у Хагу

Постоји још много значајних светских музеја у којима се чува светска културно-уметничка баштина. На линковима сазнај шта се све налази од колекција и експоната у некима од њих.

САЗНАЈ ВИШЕ

Музеј у Ватикану
m.museivaticani.va/

Британски музеј у Лондону
www.britishmuseum.org/

Уметничко-историјски музеј
у Бечу
www.khm.at/en/

Метрополитен музеј
уметности у Њујорку
www.metmuseum.org/

Третјаковска галерија
у Москви
www.tretyakovgallery.ru/en/

Национална галерија
у Прагу
www.ngprague.cz/en

МУЗЕЈИ У СРБИЈИ

- Народни музеј у Београду
- Народни музеј у Зрењанину
- Музеј града Новог Сада
- Галерија слика Саве Шумановића
- Народни музеј у Смедеревској Паланци

Народни музеј у Београду

Народни музеј у Београду

У Србији постоји велики број музеја у којима се чува културно-уметничко наслеђе. Један од највећих музеја је **Народни музеј у Београду**. Основан је почетком 19. века као истраживачка установа. Интензивним прикупљањем и заштитом културно-уметничких предмета убрзо се претворио у значајан центар за очување националне баштине. Поред изузетно богате колекције уметничких и употребних предмета из праисторије и културе Лепенског вира, музеј поседује и велику збирку слика значајних српских сликара из периода 18., 19. и 20. века.

Од истакнутих дела издваја се аутопортрет **Катарине Ивановић** (1811–1882), једне од најзначајнијих српских сликарки. Рођена је у Веспрему, у Мађарској. Сликарство је учила у Прагу и у Бечу. У Београду је постала прва жена чланица Српског ученог друштва. Њено мајсторско сликарско умеће сматра се једним од најуспешнијих у историји српског сликарства.

Катарина Ивановић,
Аушојоршреј, 1836.

Катарина Ивановић,
Ишајлански винојадар, 1842.

У музеју се налази слика **Уроша Кнежевића**, портрет Ка-рађорђа, једна од најзначајнијих и најпознатијих слика српских историјских личности. Урош Кнежевић (1811–1876) рођен је у Сремским Карловцима. Средином 19. века завршио је Ликовну академију у Бечу. Сматра се једним од најистакнутијих српских портретиста градских породица и личности из Првог српског устанка.

Урош Кнежевић,
Вук Караџић, 1846.

Урош Кнежевић,
Карађорђе, 1852.

Међу најзначајнијим српским сликарима истиче се **Ђорђе Крстић** (1851–1907). Рођен је у Старој Кањижи, школовање је започео у Сремским Карловцима, а као ученик београдске богословије заинтересовао се за црквено сликарство. Краљ Милан Обреновић стипендирао је његово школовање на Академији ликовних уметности у Минхену, у Немачкој. Крајем 19. века путује по Србији и слика пејзаже, народни живот, ради иконостасе, осликова манастире. У Народном музеју у Београду налази се неколико његових дела.

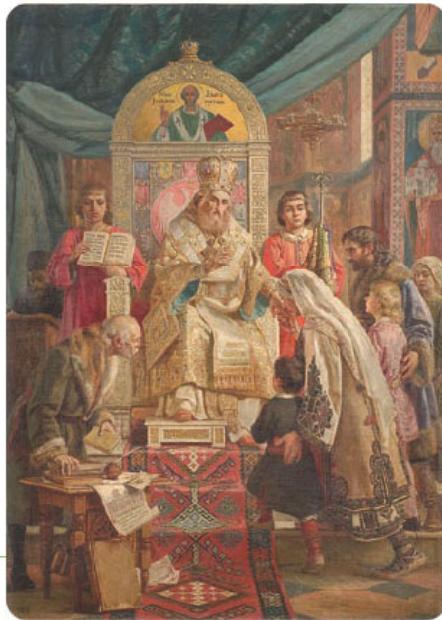

Ђорђе Крстић, Манастир Жича, 1881.

Ђорђе Крстић, Под јабуком, 1883.

У Народном музеју у Београду налазе се и два дела из српске историје, која представљају право благо културно-уметничког наслеђа Србије. То су слике: *Свети Сава blaīosilja Srbčag* Уроша Предића и *Крунисање цара Душана Паје Јовановића*. Ова два савременика студирала су сликарство у Бечу. Као представници сликарског правца академског реализма, обележили су крај 19. века у српској уметности.

Урош Предић, *Свети Сава blaīosilja Srbčag*, 1921.

Паје Јовановић,
Два башибозлука ūreg kaijom

Урош Предић је осликао велики број цркава и манастира у стилу академског реализма. Слика Паје Јовановића *Два башибозлука ūreg kaijom* постала је светски позната и 2018. достигла је цену више од пола милиона евра.

Паје Јовановић, *Крунисање цара Душана*, 1900.

Музеј града Новог Сада

Музеј града Новог Сада

Музеј града Новог Сада основан је средином 20. века, у згради некадашњег Арсенала, у оквиру Петроварадинске тврђаве. Поред археолошке збирке предмета, најзначајнији и највреднији део колекције музеја јесу сликарска дела. Колекција обухвата сликарска дела настала од 15. до 20. века, која припадају италијанском и холандском сликарству, као и осталим европским сликарским школама. У колекцији се налази и мањи број графика, икона и скулптура. Чувају се и слике најзначајнијих српских сликара од 18. до 20. века.

<http://www.museumns.rs/>

Посебан изложбени простор у оквиру Музеја града Новог Сада налази се на другој локацији. То је **Легат др Бранка Илића**, новосадског лекара и колекционара. Овде се налази највреднија колекција иностране уметности на подручју Војводине. У збирци легата се налазе дела ликовне и примењене уметности, настала у Европи и Азији између 15. и 20. века.

Легат др Бранка Илића

Галерија слика „Сава Шумановић“

Један од најзначајнијих српских сликара 20. века, **Сава Шумановић** (1896–1942) рођен је у Винковцима, уметничку школу завршио је у Загребу, а у Паризу је учио сликарство од француских сликара. Утицај кубизма на његово сликарство био је веома снажан. Његова дела остају најрепрезентативнији пример српског кубистичког сликарства. У част овог сликара установљена је Награда *Сава Шумановић* 1999. године, која се додељује за ликовно стваралаштво.

Галерија слика „Сава Шумановић“, Шид

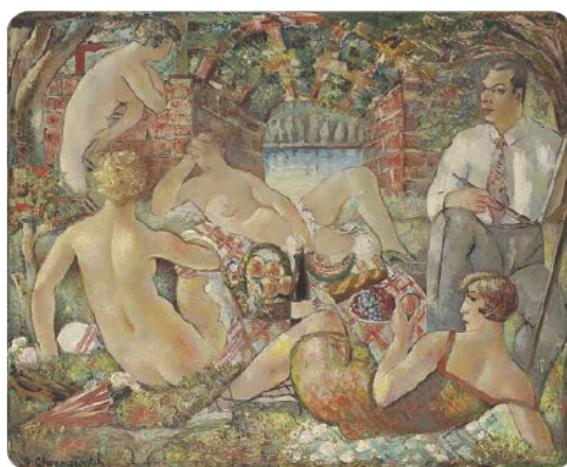
Највећи број његових дела чува се у **Галерији слика „Сава Шумановић“** у Шиду. У њој се налази преко 300 слика и стотинак цртежа и докумената овог сликара. Недалеко се налази и породична кућа Саве Шумановића. Кућа је под заштитом Завода за заштиту споменика културе. У њој је сачуван намештај, али и и атеље у којој је сликар живео и стварао.

кубизам – уметнички правац настао почетком 20. века, у коме се мотиви приказују геометријски, из више углова посматрања истовремено

Унутрашњост Галерије

Сава Шумановић, Доручак на шрави, 1927.

Сава Шумановић, Пијана лађа, 1927.

Народни музеј у Зрењанину

Народни музеј у Зрењанину

Народни музеј у Зрењанину је још један важан чувар националне културне баштине. Основан је почетком 20. века у згради жупанијске палате, да би касније био премештен у зграду финансијске палате. У њему се чува културно-уметничко наслеђе са подручја средњег Баната. У колекцији музеја налази се око 33 000 експоната. Највреднији део музеја је Легат Уроша Предића, у коме се чувају слике, цртежи, скице, инвентар из сликаревог атељеа, фотографије и документа.

<https://muzejzrenjanin.org.rs/o-muzeju/>

Унутрашњост Музеја

Народни музеј у Смедеревској Паланци

Народни музеј у Смедеревској Паланци

Народни музеј у Смедеревској Паланци један је од значајних музеја у Србији, основан у првој половини 19. века. У њему су смештене збирке српског сликарства прве половине 20. века, као и један део збирке из 19. века. Збирке обухватају дела врхунских мајстора, као што су Сава Шумановић, Паја Јовановић, Урош Предић, Мило Милуновић, Марко Мурат и други великанси српског сликарства.

<http://www.nmsp.rs/>

На приложеним линковима можеш да сазнаш које се колекције и експонати налазе у неким од најзначајнијих музеја у Србији.

САЗНАЈ ВИШЕ

Музеј Пађе Јовановића у Београду

[www.mgb.org.rs/posetite/
muzej-paje-jovanovica](http://www.mgb.org.rs/posetite/muzej-paje-jovanovica)

Етнографски музеј у Београду

www.etnografskimuzej.rs

Музеј примењене уметности у Београду

www.mpu.rs

Историјски музеј Србије

www.imus.org.rs

Галерија Матице српске
у Новом Саду

www.galerijamaticesrske.rs

Спомен-збирка Павла
Бељанског у Новом Саду

www.beljanskimuseum.rs

Народни музеј у Нишу

www.narodnimuzejnis.rs

Музеј Понишавља Пирот

www.muzejpirot.com

Народни музеј у Врању

www.muzejvranje.rs

Народни музеј у Пожаревцу

www.muzejpozarevac.rs

Народни музеј у Ужицу

www.muzejpozarevac.rs

Народни музеј у Лесковцу

www.muzejleskovac.rs

арабеска – врста шаре или украса која је настала у исламској уметности, а карактерише је употреба биљних мотива

археолошко налазиште – место где се могу наћи остаци боравка неке људске заједнице из прошлости

витраж – сликарска техника стварања слике повезивањем обојених парчића стакла оловним тракама

експонат – предмет који је изложен у музеју, на изложби, сајму итд.

икона – слика која представља портрет или фигуру светитеља, израђена на дрвеној дасци или платну

калиграфски натписи – прецизно обликован украсни текст написан руком

кубизам – уметнички правац настао почетком 20. века, у коме се мотиви приказују геометријски из више углова посматрања истовремено

културна баштина – споменици, грађевине, уметничка дела, стари занати итд., који су наслеђени од предходних генерација и имају посебну уметничку, емотивну, националну и симболичку вредност за све садашње и будуће генерације

мандала – слике кружног облика геометријских, биљних или људских мотива, које симболизују повезаност духовног и материјалног света

мозаик – сликарска техника стварања слике слагањем разнобојних каменчића, коцкица стакла или других материјала у подлогу од малтера

музеј – културно-просветна и научна установа у којој се сакупљају, проучавају, чувају и излажу дела уметничке, научне, историјске, природне и техничке вредности

неолит – историјски период који се протеже од пре 7 000 година до 3 500. године п. н. е. и носи назив *млађе камено доба*

орнамент – врста шаре или украса која се састоји од стилизованих облика геометријских, биљних, животињских или људских мотива

палеолит – историјски период који се протеже од пре 2,6 милиона година до 10 000. године п. н. е. и носи назив *старије камено доба*

портрет – приказ главе или фигуре неке особе, изражавањем њеног лика и карактера различитим ликовним техникама и материјалима

рељеф – вајарско дело које је израђено на равној површини, али тако да су неки делови приказани испупчено, а неки удуబљено

ренесанса – период у уметности, науци и култури од 14. до 16. века, који је настао у Италији и проширио се на целу западну Европу, а познат је као период процвате уметности

розета – врста орнамента кружног облика, исклесаног у камену, најчешће на зидовима храмова

споменици културе – грађевине, уметничка дела (слике, скулптуре, споменици, предмети итд.) који су од националног или светског културног значаја

УНЕСКО – UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Организација Уједињених нација за образовање, науку и културу, скраћено УНЕСКО, основана је 1945. године, у Паризу. Чине је 195 земаља чланица. Циљ организације је поштовање правде, закона, људских права и слобода подстицањем мира, сигурности и сарадње међу нацијама кроз образовање, науку и културу.

фреска – зидна слика, изведена бојом непосредно на свежем малтеру

1. Допуни реченице одговарајућим појмовима.

- _____ је организација која је основана 1945. године у Паризу. Чине је 195 земаља чланица. Циљ ове организације је поштовање правде, закона, људских права и слобода подстицањем мира, сигурности и сарадње међу нацијама, кроз образовање, науку и културу.
- У Гамзиграду је пронађено пуно подних _____ који се сматрају најбољим уметничким делима тог периода у Европи.
- Храм Рамзеса III је најбоље очуван на локалитету Мединет Хабу, а чувен је по зидном _____ чија укупна површина износи око 7 000 m².

2. Повежи назив **споменика културе** са фотографијом.

Алхамбра,
Гранада
(Шпанија)

Манастир Хиландар,
Света Гора
(Грчка)

Гамзиград,
Зајечар
(Србија)

Акрополь,
Атина
(Грчка)

3. Наведи називе неколико предмета нађених на локалитету **Винча**.

4. Заокружи слова испред тачних одговора.

Чувена **фреска лозе Немањића** налази се у:

- а) Манастиру Грачаница;
- б) Манастиру Високи Дечани;
- в) Манастиру Студеница.

5. Испод следећих значајних дела напиши **назив музеја** у ком се чувају.

Леонардо да Винчи,
Мона Лиза, 1503.

Урош Кнежевић,
Карађорђе, 1852.

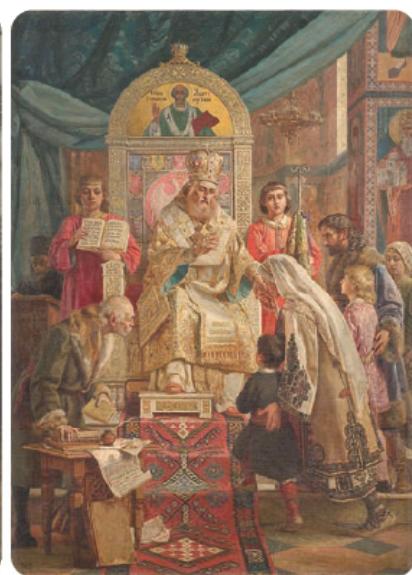

Микеланђело Буонароти,
Давид, 1501–1504

6. Препознај **аутора** следећих дела, па његово име напиши на линији.

Под јабуком, 1883.

Свети Сава
блађосиља Срнчаг, 1921.

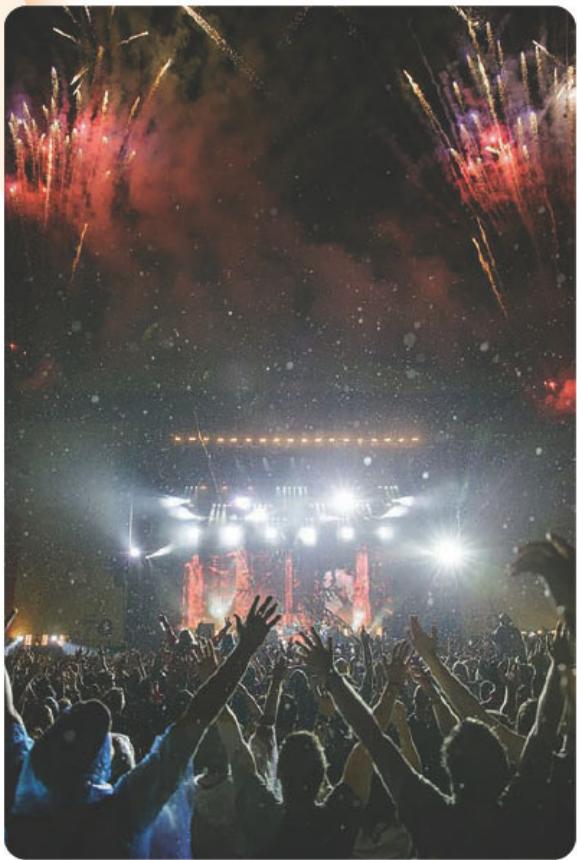
Италијански
виноћрđар, 1842.

У овој области
уџбеника пронаћи ћеш пуно
занимљивих фотографија,
слика, уметничких радова и
линкова, који ће те подстаки
на идеје и олакшати израду
ликовних задатака

ЛИКОВНИ ПОДСТИЦАЈИ

Ликовни задатак: **Ритам**

Ликовни задатак: **Контраст**

Ликовни задатак: **Доминанта**

Ликовни задатак: **Трагација**

Ликовни задатак: *Равнотежа*

Кораци у прављењу фигуре слона:

- 1 од жице
- 2 наношење глине и
- 3 вајање скулптуре.

Ликовни задатак: *Јединство*

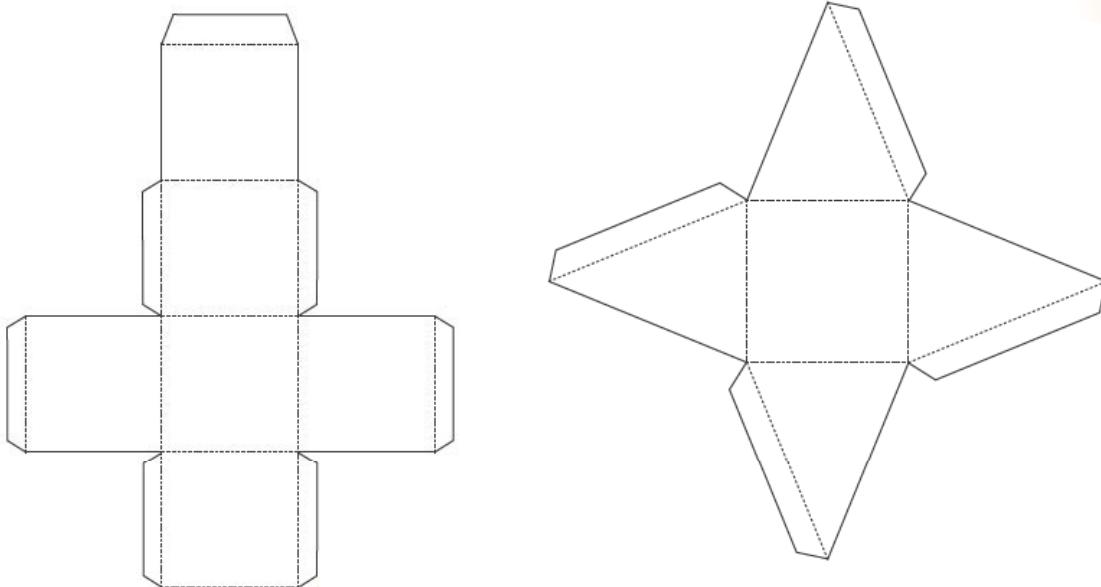
Ликовни задатак: **Хармонија**

Пројекат: **Пројектовање грађевина и простора**

Ученички ликовни радови

Шеме за прављење коцке и пирамиде

АНИМАЦИЈА

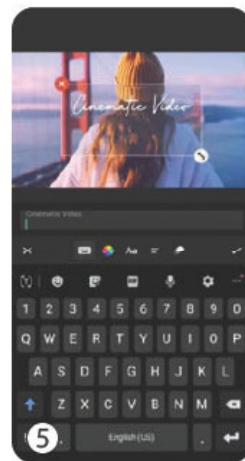
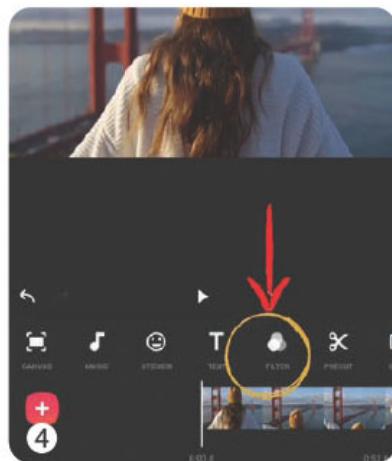
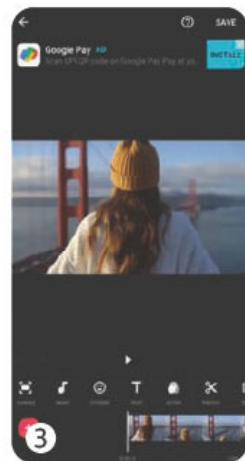

Погледај апликацију за прављење филма:

<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.camerasideas.instashot>

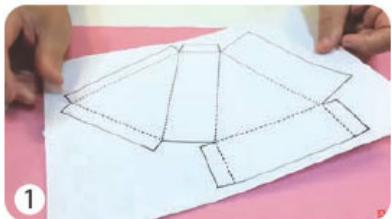

- 1 Убаци видео.
- 2 Изабери снимак.
- 3, 4 и 5 Испробај опције, исечи видео, убаци текст, филтере, музику.

КУТИЈА

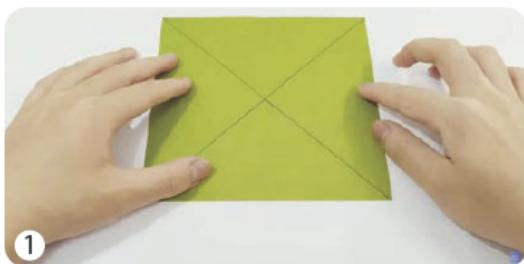
Поступак прављења једноставне кутије:

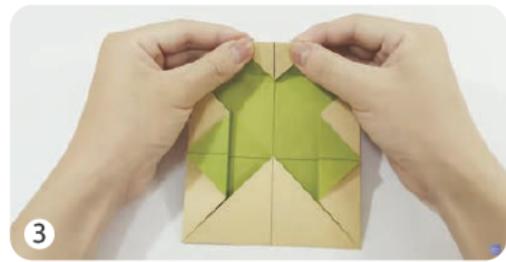
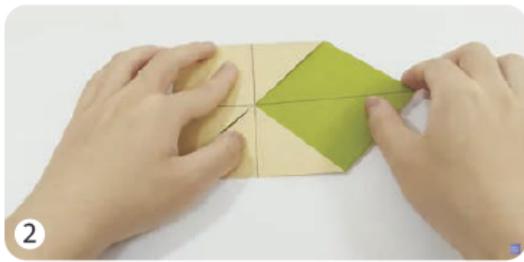
- 1 Прецртај шему.
- 2 Исеци шему по ивицама.
- 3 Исеци картон у облику шеме.
- 4 и 5 Савиј ивице и залепи их лепком.
- 6 и 7 Савиј ивице поклопца, залепи лепком и затвори кутију.

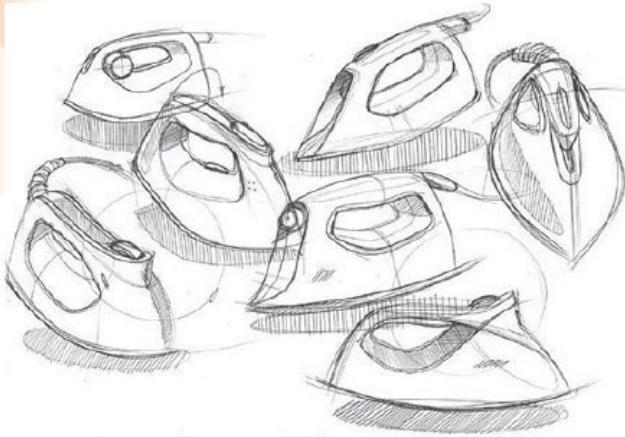
ОРИГАМИ КУЋА

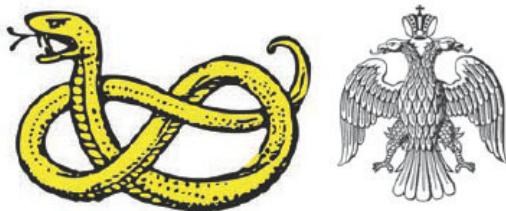
Поступак прављења куће оригами-техником савијања папира:

Ликовни задатак: *Ергономија*

Пројекат: *Грб одељења*

Примери животињских мотива

Разни облици грбова

Маска Диониса

Маска Нептуна

Маска Зевса

ПАПИР МАШЕ

1

Погледај поступак извођења
папир-маше технике:

<http://mojrucnirad.com/papir-mase/>

- 1 Помешај воду и брашно.
- 2 Умачи парчиће новинског папира и залепи их на надуван балон.
- 3 Облепи цео балон и пусти да се осуши.
- 4 Када се папир осуши, исечи отвор и извади балон.

2

3

4

ОСЛИКАВАЊЕ МУРАЛА

Приказ неколико корака изrade слике на зиду:

Пројекат: **Наслеђе**

Ученички вајарски радови

РЕШЕЊА ТЕСТОВА

Научили смо из ликовне културе – **Принципи компоновања**

стр 8. б)

стр 9. б)

стр 13. а)

- Даниел Ван Дер Путен, *Зимски јризор*, 2013. – контраст по величини (велико-мало), Иван Константинович Ајвазовски, *Једрењак на јучини џо месечини*, 1850. – контраст по светлинама (црно-бело), Надежда Петровић, *Пуш за Ресник*, 1904. – контраст по бојама (црвено-зелено)

стр 17. а) в) г)

стр 23. а) в)

стр. 40, 41, 42

- ентеријер – затворен простор, екстеријер – отворен простор, простор уметничког дела – простор који уметник приказује на свом делу
- в)
- птичја, жабља, линеарна, угаона, централна, ваздушна, колористичка, полиперспектива, иконографска
- Сабор у Призрену џрег Косовску битку – централна, Усјење Пресвете Богородице – иконографска, Корчула – колористичка, Велика издаја – линеарна, Жене џо ћодне – полиперспектива, Улица у Бачкој Тополи – угаона, Јесење дрво – жабља, Хиландар – птичја, Мост цара Душана у Скочљу – ваздушна

стр. 48.

• в)

• б)

• а)

ЛИКОВНИ ТЕСТ– **Принципи компоновања**

1. градација, контраст, доминанта

2. в)

3. **Хармонија** је складан распоред ликовних елемената.

Јединство је идеја, нит која повезује различите делове уметничког дела у целину.

Равнотежа је такав распоред да је визуелна тежина ликовних елемената усклађена.

4. б) хармонија, а) ритам, б) равнотежа

5. типограф, графички дизајнер, дизајнер обуће, архитекта

6. б

7. ентеријер, екстеријер, простор уметничког дела

8. колористичка, линеарна, птичја, угаона

9. Ергономија је научна дисциплина која се бави проналажењем начина како неки производ најбоље прилагодити људском телу ради удобности при коришћењу.

Научили смо из ликовне културе – **Комуникација**

- пиктограм, симбол, знак
- 6)
ЛОГО	ГРБ	ЛОГО	ГРБ
ГРБ	ЛОГО	ЛОГО	ГРБ
- в)

ЛИКОВНИ ТЕСТ **Комуникација**

1. в)
2. Различита деца са других крајева земље држе се за руке и чине јединство света.
РЕ означава скраћено назив манифестације Радост Европе.
3. 1. Грб 204. ваздухопловне бригаде, 2. Грб баталјона војне полиције специјалне намене Кобре, 3. Грб команде Копнене војске
4. в) мртва природа, б) портрет, б) пејзаж
5. митолошка тема, историјска тема
6. Алегорија је представљање неке појаве, догађаја, предмета или бића, како би се пренело неко друго значење. Таква композиција се обично састоји од више метафора, помоћу којих се шаље одређена порука, мисао или осећање.
Метафора је поређење неког мотива са неким појмом на основу видљиве или скривене сличности и на тај начин мотив добија значење тог појма.
7. спуштен мач – симбол завршетка борбе; голуб – симбол мира; скулптура представља метафору победе.

ЛИКОВНИ ТЕСТ – **Наслеђе**

1. УНЕСКО, мозаика, рељефу

2.

Манастир Хиландар, Света Гора (Грчка)

Акропол, Атина (Грчка)

Гамзиград, Зајечар (Србија)

Алхамбра, Гранада (Шпанија)

3. оружје, оруђе, посуђе, ритуалне вазе, накит, људске и животињске фигурице, остаци кућа итд.

4. а); б)

5. Музеј Лувр у Паризу, Народни музеј у Београду, Галерија академије у Фиренци
6. Ђорђе Крстић, Урош Предић, Катарина Ивановић

ПОЈМОВНИК

A

алегорија – представљање неке појаве, до-
гађаја, предмета или бића, како би се прене-
ло неко друго значење

арабеска – врста шаре или украса која је на-
стала у исламској уметности, а карактерише
је употреба биљних мотива

археолошко налазиште – место на ком се
могу наћи остаци боравка неке људске
заједнице из прошлости

B

визирање – техника мерења за одређивање
пропорција

визуелна метафора – поређење мотива са
неким појмом на основу видљиве или скри-
вене сличности, тако да мотив добија зна-
чење тог појма

витраж – сликарска техника израде слике по-
моћу обојених парчића стакла повезаних
оловним тракама

Г

градација – принцип компоновања који пред-
ставља постепени прелаз од светлог ка там-
ном, од мањег ка већем, од једне боје ка дру-
гој, од ближег ка даљем, итд.

грб – симбол који представља обележје неке
државе, народа, града, племићке породице
или појединца

Д

декодирање – откривање значења делова не-
ког логотипа и основне идеје која је прика-
зана јединством тих делова

дисхармонија – несклад, неслагање или не-
повезаност ликовних елемената.

доминанта – принцип компоновања који
представља истицање једног ликовног еле-
мента у односу на друге, једног дела компо-
зиције у односу на целину

Е

експонат – предмет који је изложен у музеју,
на изложби, сајму итд.

ентеријер – унутрашњи простор неког објекта
ергономија – наука која се бави пронала-
жењем начина како неки производ најбоље
прилагодити људском телу ради удобности
при коришћењу

З

златни пресек – однос величина где се мањи
део односи према већем као већи према це-
лини

знак – најједноставнији вид визуелне комуни-
кације

И

икона – слика која представља портрет или
фигуру светитеља, израђена на дрвеној да-
сци или платну

историјске теме – теме које представљају при-
казивање значајних историјских догађаја из
разних историјских периода

Ј

јединство – принцип компоновања који пред-
ставља идеју, нит која повезује различите
делове уметничког дела у целину

К

калиграфски натписи – прецизно обликован
украсни текст написан руком

контраст – принцип компоновања који пред-
ставља потпуnu супротност између ликов-
них елемената, неких појава, ствари или
особина

кубизам – уметнички правац настао почетком
20. века, у коме се мотиви приказују гео-
метријски из више углова посматрања исто-
времено

културна баштина – споменици, грађевине,
уметничка дела, стари занати, итд., који су
наслеђени од претходних генерација и имају
посебну уметничку, емотивну, националну и
символичку вредност за све садашње и бу-
дуће генерације

Л

логотип или лого – знак који се састоји од
графичког приказа или текста и представља
 неки производ или компанију

М

мандала – слике кружног облика гео-
метријских, биљних или људских мотива,
које симболизују повезаност духовног и ма-
теријалног света

митолошке теме – теме које представљају
приказе ликова и догађаја из миологије раз-
них народа

мозаик – сликарска техника израде слике
 слагањем разнобојних каменчића, коцкица
 стакла или других материјала у подлогу од
 малтера

мотиви – важни садржаји који представљају
повоđ за стварање уметничког дела, а нај-
чешће настају из директног контакта умет-
ника и природе

музеј – културно-просветна и научна установа
у којој се сакупљају, проучавају, чувају и
излажу дела уметничке, научне, историјске,
природне и техничке вредности

мурал – слика на зиду или таваници која својом величином може прекрити огромну површину и тако бити саставни део неке грађевине или неког простора

H

неолит – историјски период који се протеже од пре 7 000 година, па све до 3 500. године п. н. е. и носи назив *млађе камено доба*

O

орнамент – врста шаре или украса која се састоји од стилизованих облика геометријских, биљних, животињских или људских мотива

P

палеолит – историјски период који се протеже од пре 2,6 милиона година до 10 000. године п. н. е. и носи назив *старије камено доба*

перспектива – начин посматрања и приказивања простора у зависности од положаја посматрача

пиктограм – једноставан сликовни знак који преноси поруку и упућује на одређену радњу

портрет – приказ фигуре особе, изражавањем њеног лика и путем различитих техника и материјала

правило трећине – принцип компоновања који се служи замишљеном мрежом линија које деле композицију на три вертикална и три хоризонтална дела

принципи компоновања – правила на основу којих се ликовни елементи распоређују у оквиру композиције: ритам, контраст, доминанта, градација, равнотежа, јединство и хармонија

пропорција – међусобни однос величина дела неког облика или међусобни однос два или више облика

R

равнотежа – односи се на визуелну равнотежу, јер када посматрамо неко уметничко дело, наш доживљај ликовних елемената може да буде такав да нам нешто изгледа визуелно теже, а нешто лакше

реклама – састоји се од графичког приказа и текста који преносе поруку и упућују посматрача на одређену радњу, дешавање, производ или идеју

религијске теме – теме које се односе на приказивање догађаја из верских списка, углавном Старог и Новог завета

рељеф – вајарско дело које је израђено на равној површини, али тако да су неки делови приказани испупчено, а неки удубљено

ренесанса – период у уметности, науци и култури од 14. до 16. века, који је настао у Италији и проширио се на целу западну Европу, а познат је као период процвата уметности

ритам – принцип компоновања који представља понављање једног или више ликовних елемената на ликовном делу

розета – врста орнамента кружног облика исклесаног у камену, најчешће на зидовима храмова

C

симбол – знак који представља осећање, појаву, предмет, биће или појам који се не може једноставно објаснити речима

слободно ритмичко компоновање – слободан, спонтан распоред ликовних елемената на ликовном делу

споменици културе – грађевине, уметничка дела (слике, скулптуре, споменици, предмети) који су од националног или светског културног значаја

стилизација – поједностављено приказивање облика

T

теме – у ликовној уметности представљају главни садржај уметничког дела и могу да буду везане за историју, религију и митологију, а могу да буду и филозофске, научне, књижевне, итд.

У

УНЕСКО – UNESCO (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*) Организација Једињених нација за образовање, науку и културу, скраћено УНЕСКО, основана је 1945. године, у Паризу, са циљем очувања поштовања правде, закона, људских права и слобода, подстицањем мира, сигурности и сарадње међу нацијама кроз образовање, науку и културу.

Ф

фреска – зидна слика изведена бојом непосредно на свежем малтеру

X

хармонија – принцип компоновања који представља складан распоред ликовних елемената

хармонија боја – груписање и повезивање сличних боја на ликовном делу

хералдика – наука која се бави проучавањем настанка значења и развоја гробова

ЛИТЕРАТУРА

- Н.В. Janson, *Историја уметносни*, Просвета, Београд 1996.
- Бранисалав Тодић, *Српски сликари од XIV до XVIII века I-II*, Платонеум, Београд 2013.
- Бранко Перак, *Природне ђрођорције*, ауторско издање, Београд 1999.
- Владимир Дуловић, *Српске цркве и манасири*, Вулкан издаваштво, Београд 2019.
- Дејан Медаковић, *Српски сликари XVIII - XX века*, Просвета, Београд 1994.
- Драгомир Ацовић, *Хералдика и Срби*, Завод за уџбенике, Београд 2009.
- Драгослав Срејовић, *Искусства ђрошљосни*, Ars Libri, Београд 2000.
- Драгослав Срејовић, Љубинка Бабовић, *Уметносна Лейенског Вира*, Народни музеј, Београд 1983.
- Душан Mrђеновић, Александар Палавестра, Душан Спасић, *Родословне шаблице и ћрбови српских династија и власије*, Нова књига, Београд 1987.
- Жерман Базен, *Историја свећиске културе*, Вук Караџић, Београд 1976.
- Јеша Денегри, *Осамдесет: Теме српске уметносни*, Светови, Нови Сад 1993-1997.
- Јеша Денегри, *Петдесет: Теме српске уметносни*, Светови, Нови Сад 1993-1997.
- Јеша Денегри, *Седамдесет: Теме српске уметносни*, Светови, Нови Сад 1993-1997.
- Јеша Денегри, *Шездесет: Теме српске уметносни*, Светови, Нови Сад 1993-1997.
- Коста Богдановић, Бојана Бурић, *Теорија форме*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд 2004.
- Марко Бусаљи, *Врхунски домеши архијекшуре*, Evro Book, Београд 2007.
- Марко Катанео, Јасмина Трифони, *Свећиска баштина јод заштишом УНЕСКА*, Православна реч, Нови Сад 2007.
- Милић Милићевић, *Грб Републике Србије – елементи и ђорекло*, Српски генеалошки центар, Београд 2017.
- Милка Чанак-Медић, *Манасијир Дечани Саборна црква Архијекшуре*, Републички завод за заштиту споменика културе, Београд 2007.
- Милутин Тасић, *Велики српски свећијељи*, Bookland, Београд 2015.
- Милутин Тасић, *Велики српски сликари*, Bookland, Београд 2018.
- Михаило Петровић, *Мешафоре и алјорије*, Српска књижевна задруга, Београд 2018.
- Ненад Тасић, Винча, Креативни центар, Београд 2008.
- Павел Флоренски, *Просјор и време у уметничким делима*, Службени гласник, Београд 2013.
- Радивоје Пешић, Винчанско ђисмо, Пешић и синови, Београд 1999.
- Рудолф Арнхајм, *Визуелно мишљење*, Београд: Универзитет уметности, 1985.
- Рудолф Арнхајм, *Уметносни и визуелно ођажање*, Универзитет уметности и Студентски културни центар, Београд 1998.
- Сања Кесић Ристић и сар. *Србија – Свећиска баштина*, Републички завод за заштиту споменика, Београд 2010.
- Слободан Малдини, *Историја српске уметносни од XVIII до XXI века*, Књига комерц, Београд 2018.
- Слободан Милеуснић, *Манасири Србије*, Православна реч, Београд 2002.
- Фабио Скалети, *Микеланђело*, Младинска књига, Београд 2020.